

Forord

SIRUS sin forskningsvirksomhet er siktet inn mot å fremskaffe kunnskap som er nyttig for sentrale aktører på rusmiddelfeltet. Samtidig bør den kunnskapen vi produserer være av generell karakter og ha gyldighet utover de aktuelle resultatene som fremkommer i en undersøkelse. I tillegg er allmennrettet formidling av forskningsresultater et selvfølgelig krav til et forskningsinstitutt. Vi må med andre ord ha oppmerksomheten rettet både mot det internasjonale forskersamfunnet og ta hensyn til hva som tjener det norske samfunnet. For å kunne stå bedre rustet til å ivareta disse oppgavene har SIRUS tatt nødvendige organisatoriske grep. Formidlingsvirksomheten krever et bredt register av publiseringskanaler. Vi må være kvalitetsbevisste og publisere i anerkjente internasjonale tidsskrifter og samtidig betjene det norske markedet i form av artikler og rapporter – og være godt synlig i mediebildet. Nedenfor har jeg valgt ut noen eksempler som jeg mener gir et godt bilde av bredden i våre publikasjoner.

I et samarbeidsprosjekt med finske forskere viste Ingeborg Rossow at den lovmessige sammenhengen mellom økt alkoholkonsum og økte problemer og skader knyttet til alkohol ikke er så tydelig som tidligere forskning har vist. En klar økning i alkoholforbruket fra 1993 til 2004 er ikke blitt fulgt av en like klar økning i skadeomfang. Dette kan henge sammen med at det har skjedd en større spredning av forbruket og at økningen i forbruket først og fremst er knyttet til vin. Økningen har dermed skjedd i grupper uten spesielle alkoholproblemer og i situasjoner som innebærer lav risiko for skader. Samtidig viste forskerne hvordan unøyaktigheter i måten omfanget av problemene måles på, kan påvirke resultatene. Før det kan trekkes alkoholpolitiske implikasjoner av resultatene, bør det imidlertid gjennomføres ytterligere undersøkelser.

En rekke andre forskningsrapporter fra SIRUS har fått solid gjennomslag i offentligheten i 2007. Mest omtale i media fikk rapporten *Det norske drikkemønsteret*. Det var særlig tre aspekter som fikk mye oppmerksomhet i den omfattende gjennomgangen av utviklingen av vårt drikkemønster fra 70-tallet til i dag. For det første at forbruket av alkohol trolig vil fortsette å øke fordi nye generasjoner som vokser opp, drikker mer enn de som dør ut. Derneft at Norge er blant de vestlige landene med flest kvinner som drikker alkohol. Og sist, men ikke minst, at helgefylla holder stand som det fremste kjennetegnet ved den norske drikkekulturen. Det er en myte at vi har fått mer kontinentale drikkevaner i form av hverdagsdriking, det er i høyden et fenomen i marginale grupper av befolkningen.

Rapporten *Studenter og rus* viste at oslostudenters alkoholforbruk har økt betydelig fra 1997 til 2006. Særlig funnene om at unge kvinnelige studenter har økt sitt alkoholforbruk med 28 prosent de siste ti årene og at hver tredje student har et alkoholforbruk som innebærer risiko for helseskader dersom det blir opprettholdt, ble behørig omtalt. Det ble også en annen rapport der rusmiddelvanene til unge voksne i alderen 21 til 30 år ble undersøkt. Her kom det blant annet fram at andelen som har eksperimentert med hasj og kokain, har økt betydelig i denne aldersgruppen. Dagligrøyking er derimot halvert og alkoholforbruket har ikke økt mer enn i befolkningen for øvrig.

En artikkel som påviste at salg og skjenking til mindreårige forekommer i stort omfang både fra butikk, vinmonopol og utesteder, fikk også betydelig oppmerksomhet. At overskjenking ved utesteder er et omfattende problem som ikke ser ut til å avta, ble påvist i rapporten *Overskjenking i Bergen*. Her ble imidlertid SIRUS' metodebruk debattert. Spesielt miljøer i

skjenkenæringen kritiserte SIRUS for å bruke skuespillere som spilte fulle. Forskerne henviste til at dette er en velbrukt og akseptert metode i bl.a. Sverige og USA.

Forskere ved SIRUS har i 2007 også deltatt i andre faglige debatter med gjenklang i den brede offentligheten. På tobakksfeltet har det vært en diskusjon om hvordan man skal forholde seg til økningen i snusbruken. Forskningsleder Karl Erik Lund har argumentert for at snus er en sterkt medvirkende årsak til nedgangen i røyking blant menn, og at snus kan framstå som et skadereduserende alternativ for røykere som ønsker å slutte. Lund hevder at økningen i snusbruk i sum har en positiv nettoeffekt for folkehelsen, men har møtt motbør fra aktører i det tiltaksrettede arbeidet.

Forskergruppen som har evaluert det statlig initierte og lokalt baserte forebyggingsprogrammet Regionprosjektet, vakte debatt da de la fram sin rapport. Her gikk det fram at det ikke kunne påvises noe redusert rusmiddelbruk som følge av tiltakene i prosjektet. Det ble også debatt i fagmiljøene da de på forsommeren kritiserte det forskningsmessige belegget for å anbefale forebyggingstiltaket *Unge og rus*.

SIRUS har også tatt initiativ til debatt om aktuelle rusmiddelpolitiske spørsmål på sine månedlige fagmøter som er åpne for den rusmiddelfaglige offentligheten. Møtene har hatt bra besøk av deltakere fra bl.a. organisasjoner, forvaltning, behandlingsapparat og forskningsmiljøer. Det har vært til dels høy temperatur på diskusjoner rundt temaer som hva man bør gjøre med helgefylla i storbyene, om snus er et skadereduserende alternativ til røyk eller om hvilke konsekvenser rusreformen har fått for behandlingsapparatet for rusmiddelmissbrukere.

Jeg vil takke alle ansatte samt medlemmene i fagrådet for et inspirerende samarbeid i 2007.

Oslo, 2. april 2008
Jostein Rise

Forord	1
1 INNLEDNING	7
2 INSTITUTTETS FAGRÅD	8
3 PERSONALE	9
4 INSTITUTTETS ØKONOMI	12
4.1 Inntekter	12
4.2 Utgifter	13
4.3 Regnskapet	14
5 OM VIRKSOMHETEN	15
5.1 Forskningsvirksomheten	15
5.2 Dokumentasjon.....	18
5.2.1 EMCDDA – Focal Point funksjonen i Norge	18
5.2.3 Monitorering av alkoholforbruk.....	19
5.2.4 Dokumentasjon av tobakksvaner og -forbruk	19
5.2.5 Annen dokumentasjon.....	20
5.3 Formidling.....	20
5.3.1 Publikasjoner	20
5.3.2 Webside	21
5.3.3 Det nasjonale kompetansebiblioteket.....	22
5.3.4 Media, foredrag og annen formidling	23
5.4 VIRKSOMHETEN FOR ØVRIG	25
5.4.1 Utredninger.....	25
5.4.2 Internasjonalt samarbeid utenom EMCDDA	25
5.4.3 Administrative saker	28
5.4.4 Maskiner og utstyr.....	28
6 FORSKNINGS- OG DOKUMENTASJONSPROSJEKTER	29
FAGGRUPPE FOR DOKUMENTASJON OG DESKRIPTIVE STUDIER	29
Prosjekt 1.1a: OPPDATERING AV DATABANK.....	29
Prosjekt 1.1b: RUTINEMESSIG RAPPORTERING FRA DATABANK.....	29
Prosjekt 1.1c: KVALITETSSIKRING AV DATABANK	30
Prosjekt 1.2a: ALDRING OG ALKOHOLBRUK I NORGE OG FINLAND	30
Prosjekt 1.2b: ALKOHOLKONSUM OG ALKOHOLRELATERTE SKADER I ET KVINNEPERSPEKTIV	30
Prosjekt 1.2c: STUDENTER OG RUSMIDLER.....	31
Prosjekt 1.2d: TOBAKKSATFERD I ET DISTINKSJONSPERSPEKTIV	32
Prosjekt 1.2e: HVEM DRIKKER HVA, NÅR - OG TIL HVA?	32
Prosjekt 1.2f: RUSMIDDELBRUK BLANT UNGDOM.....	33
Prosjekt 1.3: REGISTRERT OG UREGISTRERT ALKOHOL- OG TOBAKKSFORBRUK	34
Prosjekt 1.4: INTERNASJONAL ALKOHOLPOLITIKK	35
Prosjekt 1.5: RUSMIDDELBRUK BLANT INNVANDRERE	36

Prosjekt 1.6: BRUK AV NARKOTIKA I NORSKE FENGSLER OG SONINGS VIRKNING PÅ NARKOTIKAMISBRUK OG MISBRUKERKARRIERE	37
Prosjekt 1.7: PENGESPILL OG PENGESPILLPROBLEMER I NORGE.....	37
Prosjekt 1.8: RUSMIDDELRELATERTE SKADER I AKUTTMOTTAK	38
Prosjekt 1.9: RUS OG TRAFIKK.....	38
Prosjekt 1.10: HVOR FARLIG ER FARLIGE STOFFER?	39
FAGGRUPPE FOR FORKLARINGER OG KONSEKVENSER.....	40
Prosjekt 2.1: OVERDOSER OG DØDELIGHET BLANT SPRØYTEMISBRUKERE	40
Prosjekt 2.2: HEROINMARKEDET	40
Prosjekt 2.2b: ENDRINGER I SPRØYTEBRUKERPOPULASJONEN OVER TID	41
Prosjekt 2.3: PRISFØLSOMHET FOR ETTERSPORSSEL AV TOBAKK	42
Prosjekt 2.4: HVA SIGNALISERER SIGARETTEN?	42
Prosjekt 2.5: FOREBYGGINGSRELEVANT KUNNSKAP OM UNGDOM OG RUS	43
Prosjekt 2.6: FRA UNGDOM TIL VOKSEN. EN LONGITUDINELL STUDIE AV RUSMIDDELBRUK	44
Prosjekt 2.7: FRA HASJ TIL TYNGRE STOFFER.....	45
Prosjekt 2.8: SNUS - EN VEI INN ELLER UT AV TOBAKKSRØYKING	45
Prosjekt 2.9: RUSMIDDELPOLITIKK, OPINION OG LEGITIMITET.....	46
Prosjekt 2.10: PSYKOLOGISK AVHENGIGHET	46
Prosjekt 2.11: SAMMENHENGER MELLOM ALKOHOLKONSUM OG VOLD	47
Prosjekt 2.12: RESTAURANTKULTUR I OSLO	48
Prosjekt 2.13: KONSEKVENSER AV ALKOHOLKONSUM	49
Prosjekt 2.14: TOBAKK OG RUSMIDLER I FILMEDIET	49
Prosjekt 2.15: TITTEL ARBEIDSLIV OG RUSMIDDELBRUK	50
FAGGRUPPE FOR VIRKEMIDDELFORSKNING.....	51
Prosjekt 3.1: EVALUERING AV REGIONPROSJEKTET	51
Prosjekt 3.2: EVALUERING AV STATLIGE TOBAKKSPREVENTIVE TILTAK	51
Prosjekt 3.3: GAME OVER? EN EVALUERING AV ENDRINGER I SPILLEAUTOMATMARKEDET MED HENSYN TIL OMFANG AV PENGESPILL OG PENGESPILLPROBLEMER BLANT UNGDOM TEL	52
Prosjekt 3.4: NARKOTIKAPOLITIKK	52
Prosjekt 3.5: "HVILKEN NYTTE, FOR HVEM OG TIL HVILKEN KOSTNAD? EN TI ÅRS ETTERUNDERSØKELSE AV STOFFMISBRUKERE I BEHANDLING"	53
Prosjekt 3.6: EVALUERING AV PRØVEORDNING MED SPRØYTEROM.....	53
Prosjekt 3.7: RESULTATEVALUERING AV NARKOTIKAPROGRAM MED DOMSTOLKONTROLL (ND).....	55
Prosjekt 3.8: HOLDNINGER TIL OG BRUK AV RUSMIDLER BLANT GRUNNSKOLEELEVER	55
Prosjekt 3.9: NASJONALT DOKUMENTASJONSSYSTEM FOR BEHANDLINGS- OG OMSORGSTILTAK FOR RUSMIDDELMISBRUKERE. UTVIKLING AV INSTRUMENTER FOR FORSKNINGSBASERT BEHANDLING OG EVALUERING	56
Prosjekt 3.10: NORDISK ANTOLOGI: "FORMATIVE MOMENT I DEN NORDISKA MISSBRUKARVÅRDENS HISTORIA"	57
Prosjekt 3.11: OPPFØLGING AV EVALUERINGEN AV "ANSVARLIG VERTSKAP" I BERGEN.....	57

Prosjekt 3.12: EMCDDA – VIDEREFØRING AV FOCAL POINT FUNKSJONEN I NORGE	58
Prosjekt 3.13: RUSMIDDELSITUASJONEN I KOMMUNENE.....	60
Prosjekt 3.14: VIRKNINGENE PÅ ALKOHOLFORBRUKET VED ETABLERING AV 70 NYE VINMONOPOLBUTIKKER.....	61
Prosjekt 3.15: KOMMUNENES FOREBYGGENDE ARBEID PÅ RUSMIDDELFELTET - RAMMEBETINGELSER OG FORVALTNING AV RUSMIDDELPOLITISKE VIRKEMIDLER.....	61
Prosjekt 3.16: EUROPEISK ETIKKPROSJEKT	62
Prosjekt 3.17: IDENTIFISERING AV GRUPPER AV BARN OG UNGE SOM HAR HØYRISIKO FOR Å UTVIKLE RUSMIDDELMISBRUK	63
7 PUBLIKASJONER.....	64
7.1 Bøker og forskningsrapporter.....	64
7.2 Vitenskapelige artikler og bokkapitler	65
7.3 Dokumentasjon.....	66
7.4 Populærartikler, debattinnlegg, bokanmeldelser o.l.....	67
8 MEDARBEIDERNE ØVRIGE VIRKSOMHET	69
8.1 Foredrag og kongressdeltagelse	69
8.2 Undervisning og veiledning	73
8.3 Konsulentarbeid, komité og styreverv	75
9 ÅPNE FAGMØTER OG SEMINARER.....	78

1 INNLEDNING

Statens institutt for rusmiddelforskning (SIRUS) ble opprettet 1. januar 2001 ved en sammenslåing av Statens institutt for alkohol- og narkotikaforskning (SIFA) og dokumentasjonsseksjonen og biblioteket i Rusmiddeldirektoratet. Fra 1. januar 2002 omfatter forskningsområdet også tobakk.

I vedtektene, fastsatt av det daværende Sosial- og helsedepartementet 9. desember 2000, § 1 heter det om instituttets formål:

”Statens institutt for rusmiddelforskning er en forskningsfaglig selvstendig institusjon som har som formål å utføre forskning som kan bidra til økt kunnskap omkring bruk og misbruk av rusmidler og andre avhengighetsskapende midler, med særlig vekt på sosialvitenskapelige problemstillinger.

Instituttet skal:

- kartlegge sosiale og helsemessige skadevirkninger som bruken av rusmidler fører til, problemenes årsaker og hvordan disse skal kunne løses eller reduseres gjennom offentlig og privat innsats
- bidra med kunnskap av betydning for arbeidet med å forebygge misbruk av rusmidler
- kartlegge virkninger av eksisterende ordninger og muligheter for forbedringer
- vurdere sammenhenger og mulige tiltak på tvers av gjeldende inndeling i forvaltningssektorer og nivåer
- sikre at kunnskap gjøres tilgjengelig.”

Dette fastsetter rammen for instituttets virksomhet. For det første avgrenses virksomhetens art. Instituttets formål er å drive forskningsbasert kunnskapsproduksjon og -formidling. Hovedsakelig vil dette være av sosialvitenskapelig karakter. Klinisk og/eller biomedisinsk forskning, faller som utgangspunkt utenfor instituttets forpliktelser.

For det andre avgrenses også området for virksomheten. Mandatet er primært knyttet til rusmidler, jf. de mer detaljerte forpliktelser som fastsettes i annet ledd. Vedtektene sikter her først og fremst til alkohol og narkotika, men etter at en gruppe tobakksforskere ble overført fra Folkehelse i forbindelse med reorganiseringen av den sentrale sosial- og helseforvaltningen, omfatter primærområdet også tobakksforskning. Vedtektene åpner imidlertid også opp for virksomhet knyttet til andre avhengighetsskapende midler og atferdsformer, som f.eks. pengespill og pengespillproblemer og legalt forskrevne legemidler. I tråd med dette er det etablert flere prosjekter omkring pengespill og pengespillproblemer.

I vedtektenes § 2 om instituttets oppgaver heter det i første ledd:

”Instituttet skal ha forskning som sin primæraktivitet. For å sikre kunnskapsspredning og tilgjengelighet til forskningsresultater, statistikk og fagmateriale for viktige målgrupper, skal instituttet også ha dokumentasjon, formidling og faktainformasjon som viktige oppgaver. Som ledd i dette skal instituttet ha et nasjonalt kompetansebibliotek for rusmiddelspørsmål.”

Instituttet er altså ikke et rent forskningsinstitutt, selv om forskningsvirksomheten utgjør kjerneområdet. Instituttets tobakksforskning har imidlertid en mer begrenset rekkevidde. Denne omfatter ikke tilsvarende dokumentasjonsoppgaver som for alkohol og narkotikas vedkommende, da dette i varetas av Sosial- og helsedirektoratet. Instituttet har heller ikke dokumentasjonsansvar med hensyn til pengespill og pengespillproblemer.

Hovedmålene for virksomheten kan med andre ord formuleres slik:

Drive forskning av faglig høy kvalitet på rusmiddelfeltet og tilstøtende områder.

Fremskaffe relevant dokumentasjon knyttet til alkohol og narkotika.

Formidle eksisterende kunnskap til viktige brukergrupper.

Instituttet er en selvstendig institusjon som frem til 31.12.2005 lå under Arbeids- og sosialdepartementet, men ble fra 1.1.2006 overført til Helse- og omsorgsdepartementet. Instituttet ledes av en direktør ansatt på åremål. Fra 2005 er det tidligere styret avløst av et fagråd på 8 medlemmer, oppnevnt av overordnet departement.

2 INSTITUTTETS FAGRÅD

Fagrådet hadde i 2007 følgende sammensetning (utløp av funksjonstid i parentes):

Kommunalråd i Trondheim, Odd Anders With (2008), leder
Varamedlem: Ordfører i Vikna, Karin Søråune

Forsker Svanaug Fjær, Rokkan-senteret i Bergen (2008), nestleder
Varamedlem: Forsker Sten-Erik Clausen, NOVA (Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring)

Seniorrådgiver ved Arbeids- og inkluderingsdepartementet, Astrid Moldestad (2008)
Varamedlem: Rådgiver ved Fylkesmannen i Rogaland, Gunn Idland

Professor Anders Romelsjö, SoRAD (Senter for sosialvitenskapelig alkohol- og narkotikaforskning, Stockholm) (2008)
Varamedlem: Professor samme sted, Börje Olsson

Divisjonsdirektør ved Nasjonalt folkehelseinstitutt, Jørg Mørland (2010)
Varamedlem: Avd.dir. samme sted, Asbjørg Solberg Christophersen

Kommunikasjonsrådgiver Marte H. Grindaker (2008)
Varamedlem: Politisk rådgiver Sten Magne Berglund

Oppnevnt etter forslag fra instituttets ansatte:

Stipendiat Elin K. Bye (2008)
Varamedlem: Forsker Anne Line Bretteville-Jensen

Rådgiver Marte K. Ødegård Lund (2010)
Varamedlem: Forsker Gunnar Sæbø

SIRUS' styre ble som nevnt, nedlagt f.o.m. 2005 og fagrådet opprettet fra samme tidspunkt. Fagrådet har ikke, som styret hadde, ansvar for instituttets budsjett- og økonomioppfølging. Fagrådet skal iht. SIRUS' vedtekter, innenfor de mål og rammer som er gitt for instituttet, trekke opp hovedlinjene for instituttets faglige virksomhet (herunder også rekrutterings- og personalpolitikk og organiseringen av SIRUS), godkjenne årsplaner og årsrapporter og behandle andre saker av betydning for instituttets faglige virksomhet.

Det ble holdt tre møter i fagrådet i 2007, 15. februar, 25. juni og 24. oktober. Fagrådet var dessuten representert på etatsstyringsmøtene mellom departementet og SIRUS 19. mars og 3. oktober. I etterkant av disse møtene ble det avholdt særskilte kontaktmøter mellom fagrådet og departementet.

Fagrådet behandlet i 2007 følgende spørsmål:

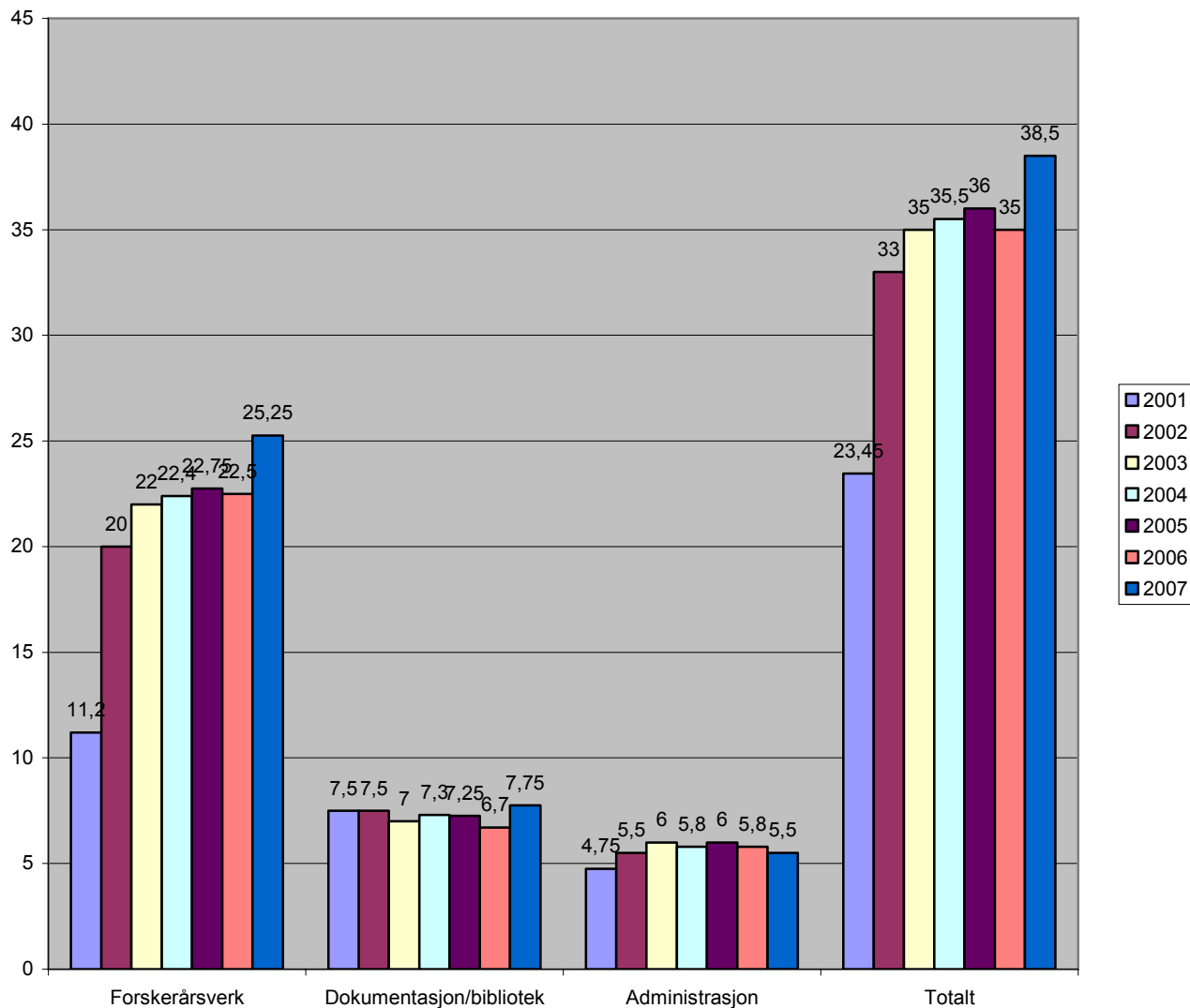
- årsmeldingen for 2006
- virksomhetsplanen for 2007
- det informasjonsstrategiske arbeidet ved SIRUS
- SIRUS sin rolle som formidlingsaktør

Fagrådet ble dessuten holdt orientert om rapporten fra Norges forskningsråd ang. evaluering av de arbeids- og sosialpolitiske instituttene i Norge, om etableringen av en ny seksjon for kommunikasjon og bibliotek ved SIRUS, om tilsynsbesøk fra Datatilsynet ang. oppfølging av personopplysningsloven innenfor rusmiddelfeltet og andre aktuelle saker.

3 PERSONALE

I 2007 ble det ved SIRUS utført 38,5 årsverk. Av dette gikk drøye 25 $\frac{1}{4}$ årsverk til vitenskapelig arbeid (forskere, stipendiater, forskningsmedarbeidere o.l.), 7 $\frac{3}{4}$ årsverk til dokumentasjons-/informasjons-/bibliotekfunksjonen og 5,5 årsverk til administrasjon – inkl. direktørstillingen. Utviklingen i antall årsverk framgår av figur 1.

Figur 1 Antall årsverk

De fleste av de fast ansatte forskerne har nå kompetanse på minst doktorgradsnivå. Seks ansatte har i 2007 arbeidet mot en doktorgrad. De ansatte har vært:

Faste stillinger:

Direktør: Jostein Rise, dr.philos.

Forskningsledere: Karl Erik Lund, dr.polit.
(midl. funksjon) Ingeborg Rossow, dr.philos.
Astrid Skretting, cand.sociol.

Forskere: Ellen J. Amundsen, dr.philos.
Bergljot Baklien, cand.sociol.

Seniorrådgivere:	Anne Line Bretteville-Jensen, dr.polit. Øyvind Horverak, cand.oecon. Ingeborg Lund, cand.polit. Inger Synnøve Moan, dr.polit. Sturla Nordlund, cand.real. Peter Nygaard, Ph.D. (f.o.m. 1.9.07) Hilde Pape, dr.psychol. Edle Ravndal, dr.philos. Janne Scheffels, cand.polit. (f.o.m. 1.10.07, tidl. stipendiat) Elisabet E. Storvoll, dr.polit. (perm. t.o.m. 26.03.08) Gunnar Sæbø, dr.polit. Einar Ødegård, mag.art. Odd Hordvin, sosionom Grethe Lauritzen, cand.polit. Jorunn Moen, bibliotekar (f.o.m. 1.7.07, tidl. hovedbibliotekar)
Rådgivere:	Anders Bryhni, cand.polit. Hege C. Lauritzen, cand.polit. Marianne Lund, cand.polit. Marte K. Ødegård Lund, cand.polit.
Informasjonssjef:	Christian Lund, cand.philol. (f.o.m. 1.9.07, tidl. Informasjonsrådgiver)
Administrasjonssjef:	Inger Lill Sørberg, cand.mag.
Seniorkonsulent:	Tove S. Hoff Nielsen
Førstekonsulenter:	Jann-Henrik Bardal (gikk av med pensjon 1.10.07) Jorunn A. Hannasvik (permisjon) Anne Johanson (vikar for Hannasvik)
Førstesekretær:	Nada Halabi
Bibliotekarer:	Beate Henriksen (f.o.m. 13.8.07) Johanne Longva Benedicte Mohr (t.o.m. 18.3.07) Hege Ørbeck-Sørheim (f.o.m. 5.3.07) (50%)
Midlertidige stillinger:	
Forsker:	Thor Norström, Fil.dr. (Ph.D.) (20%) (f.o.m. 1.2.07)
Stipendiater:	Elin K. Bye, cand.polit. (perm. fra stilling som rådgiver) Marianne Hansen, cand.psychol. Velibor Bobo Kovac, cand.polit. (t.o.m. 31.8.07) Elisabeth Larsen, cand.polit. (perm. fra 10.12.07) Mette I. Snertingdal, cand.polit. (f.o.m. 1.2.07, tidl. rådgiver)
Seniorrådgiver:	Anders Ulstein, Master of Science (t.o.m. 28.2.07)
Rådgiver:	Eva Hausken, klinisk sosionom Hilgunn Olsen, cand.polit.
Førstekonsulent:	Tord Finne Vedøy, Master i sosiologi (f.o.m. 19.11.07)
Prosjektledere:	Knut Boe Kielland, cand.med. (t.o.m. 14.3.07) (20%) Ellen M. Tefre, cand.polit. (t.o.m. 31.3.07)

Pensjonist (tidligere forsker) Ragnar Hauge er fortsatt tilknyttet instituttet gjennom arbeid med enkelte prosjekter. Videre har Pål Espen Søybe vært tilknyttet instituttet som prosjektleder siden 1.7.04 for å arbeide med en biografi om Johan Scharffenberg.

Likestilling, jf. likestillingslovens §1a

Det var pr. 31.12.07 29 kvinner og 12 menn ved instituttet, altså en kvinneandel på ca. 70% (ekskl. en forsker i 20% stilling og en medarbeider i foreldrepermisjon).

Stillingsgruppene ved SIRUS er inndelt i a) lederstillinger, b) forsker- og stipendiatstillinger, forskningsmedarbeidere o.l. og dokumentasjonsstillinger, og c) teknisk-administrative stillinger. I tillegg kom f.o.m. 2006 en nyopprettet stilling som informasjonsrådgiver. Sistnevnte ble høsten 2007 omgjort til informasjonssjef.

I stillingsgruppe b) var det 25 kvinner og 10 menn, mens det i de teknisk-administrative stillingene var tre kvinner. De faste lederstillingene var besatt av to menn og en kvinne. F.o.m. mars 2006 har tre av forskerne innehatt en midlertidig funksjon som forskningsleder. Disse er i omtalen nedenfor regnet med blant forskerne/med sine ordinære forskerlønninger (lønnstillegget de har for sin lederfunksjon er dermed ikke inkludert i denne statistikken).

Det gjennomsnittlige lønnsnivået for kvinnene i stillingsgruppe b) tilsvarte pr. 31.12.07 statsregulativets lønnstrinn 55,5 og for menn lønnstrinn 57,5. Ser man på de rene forskerstillingene, lå gjennomsnittet for både kvinner og menn på lønnstrinn 63. Stipendiatene og forskningsmedarbeiderne lå i snitt på lønnstrinn 50 (kvinner) og lønnstrinn 47 (menn). I gruppen dokumentasjonsstillinger inkl. bibliotekarer lå snittet på lønnstrinn 49 (kvinner) og lønnstrinn 54 (menn) (det var ingen menn blant bibliotekarene). De kvinnelige dokumentasjonsmedarbeiderne hadde i snitt lønnstrinn 49,5 og bibliotekarene lønnstrinn 48,5.

I SIRUS' lokale tilpasningsavtale til Hovedavtalen i staten, er det nevnt ulike likestillingstiltak, bl.a. kjønnsnøytrale kriterier for lønnsfastsettelse og at kvinner skal gis samme mulighet som menn til å arbeide med kvalifiserende arbeidsoppgaver og til å ivareta prosjektlederfunksjoner og andre lederfunksjoner. Slik fordelingen av menn og kvinner er ved instituttet og slik de arbeids- og lønnsmessige vilkårene fordeler seg, har ikke instituttet ansett at det har vært behov for særskilte tiltak ut over dette.

4 INSTITUTTETS ØKONOMI

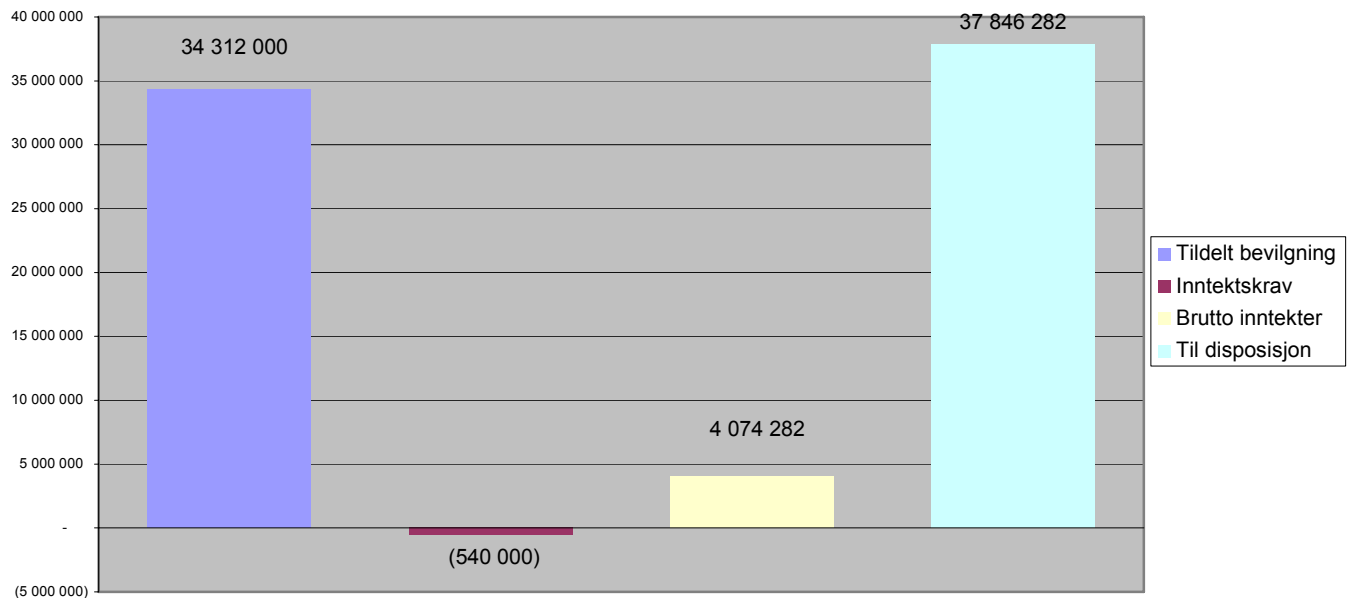
4.1 Inntekter

SIRUS finansieres i hovedsak direkte over statsbudsjettet supplert med eksternt finansierte oppdrag. Grunnbevilgning over Helse- og omsorgsdepartementets budsjett (kap. 716) var i 2007 på kr 33.057.000. Med overføring av ubrukt bevilgning fra 2006, kr 908.000, og kompensasjon for lønnsoppgjøret i 2007 på kr 347.000, ble den samlede bevilgningen for 2007 på kr 34.312.000.

SIRUS disponerte i tillegg oppdragsmidler på kr 3.584.314 og refusjon fra folketrygden av fødsels- og sykepenger mv. på kr 489.968. Etter fratrett av pålagt inntektskrav på kr 540.000 var nettoinntektene på til sammen kr 3.534.282.

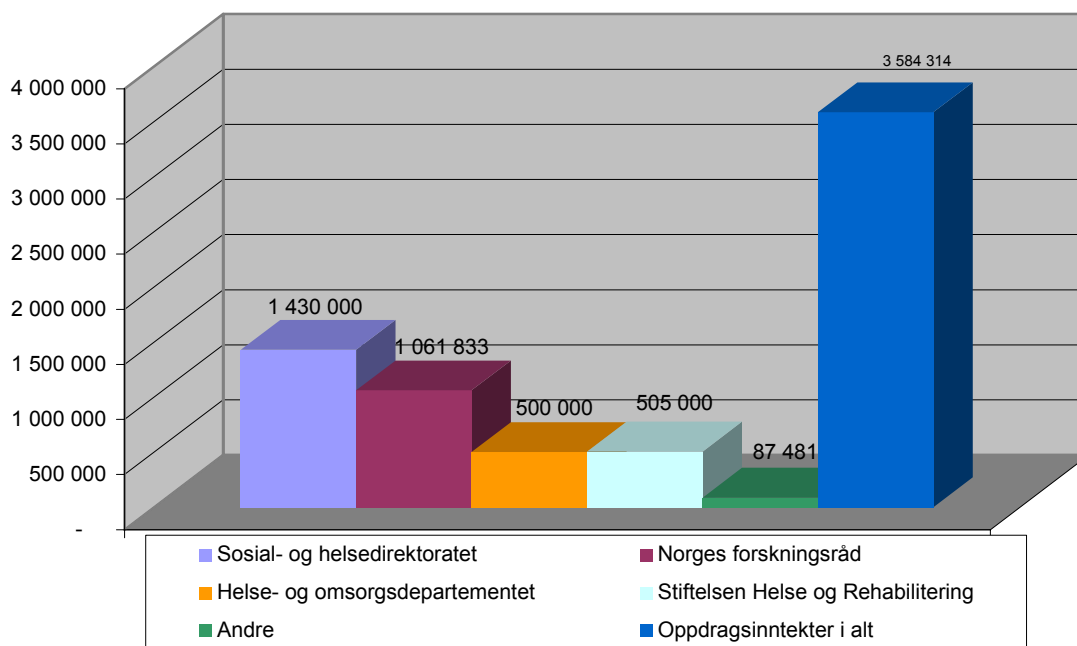
Fordelingen av instituttets samlede disponible midler fremgår av figur 2.

Figur 2 Disponible midler 2007:

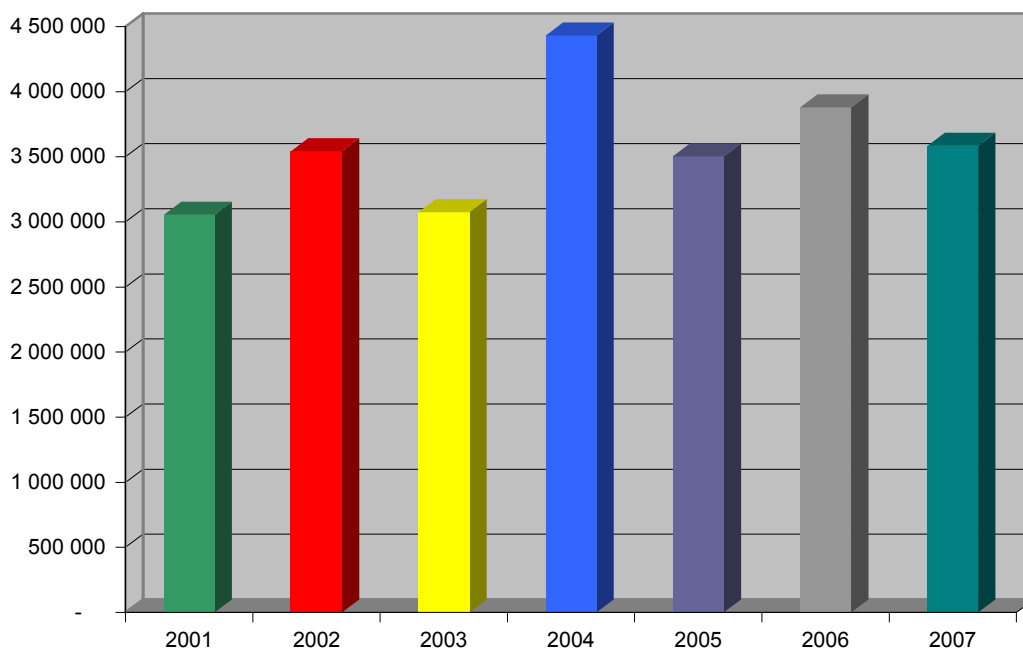

Instituttets inntekter ut over tildelt bevilgning er som figur 2 viser, vesentlig høyere enn det inntektskravet som er forutsatt i statsbudsjettet. Det er gitt merinntektsfullmakt utover budsjettrammen. Dette er nødvendig for å kunne drive på et forsvarlig nivå.

Instituttets oppdragsinntekter knytter seg i all hovedsak til forskningsprosjekter. Inntektene fra forskningsoppdrag mv. fordelte seg i 2007 slik:

Figur 3 Fordeling av oppdragsinntekter 2007

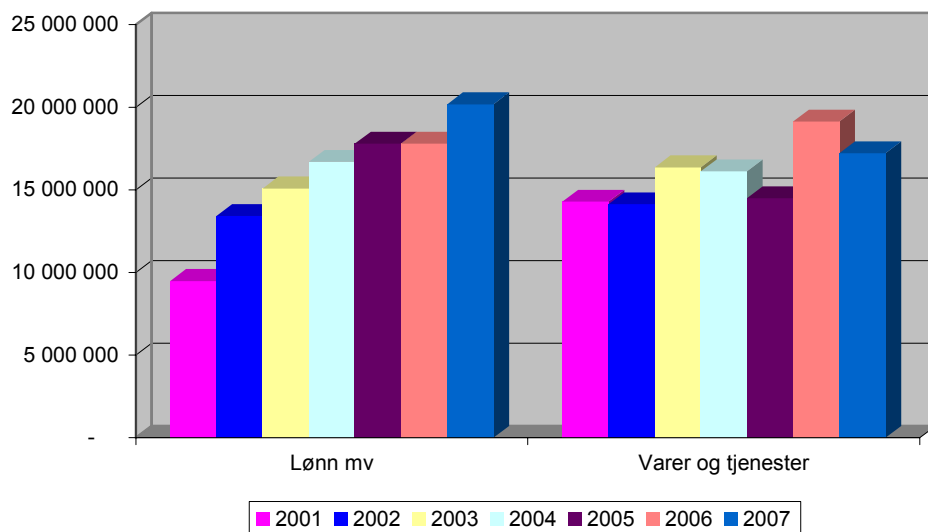
Utviklingen i oppdragsinntektene fremgår av figur 4.

Figur 4 Oppdragsinntekter, utviklingen

4.2 Utgifter

De samlede utgifter i 2007 utgjorde kr 37.405.965. Utgiftsprofilen som fremgår av figur 5, er ikke uten videre sammenliknbar med rene forskningsinstitutter. Som følge av forpliktelser knyttet til dokumentasjonsvirksomheten, er det i 2007 bl.a. brukt ca. 3 mill. kroner knyttet til utviklingen av det nasjonale dokumentasjonssystemet og nettsiden www.forebygging.no.

Figur 5 Utgifter

4.3 Regnskapet

På grunn av at Stortingets bevilgning til SIRUS også i 2007 ble supplert med relativt betydelige oppdragsinntekter, har instituttets økonomiske situasjon vært tilfredsstillende. Budsjett- og regnskapstallene for 2007 fordeler seg slik:

Tabell 1 Budsjett- og regnskapstall, 2007

	Tildelt bevilgning	Regnskap
Bevilgning (statsbudsjettet) og brutto driftsutgifter	34.312.000	37.405.965
Oppdragsinntekter og refusjoner		4.074.282
Inntektskrav	(540.000)	
Netto bevilgning, og netto driftsutgifter	33.772.000	33.331.683
Ubenyttede midler		440.317

De ubenyttede midlene, kr 440.317, er søkt overført til 2008.

5 OM VIRKSOMHETEN

5.1 Forskningsvirksomheten

Forsknings- og dokumentasjonsvirksomheten ved SIRUS ble omorganisert pr. 1.3 2006 og inndelt i tre faggrupper som hver ledes av en forskningsleder. Det ble samtidig besluttet at omorganiseringen av fagseksjonen skal evalueres etter 2 år.

Det er også utarbeidet en **strategiplan for forsknings- og dokumentasjonsvirksomheten for årene 2006-09**. Strategiplanen foreslår fire strategiske satsingsområder som griper over virksomheten i de tre faggruppene: (i) nasjonal og internasjonal alkoholpolitikk, (ii) rusmidler: bruksmønster, karrierer og funksjoner, (iii) forebyggende strategier, (iv) konsekvenser av rusmiddelbruk.

Faggruppene skal tydeliggjøre instituttets faglige profil, dvs. hva slags kunnskap som skal produseres og strategisk fordeling av denne, fordele hovedansvar for overordnede vitenskapelig aktiviteter, og i tillegg ha ansvar for utvikling av et fagområde. Den bærende ideen bak faggruppeinndelingen er at et anvendt samfunnsvitenskapelig institutt med et forskningsmessig ansvar for et problemområde av stor samfunnsmessig betydning skal produsere av tre typer kunnskap: (i) kunnskap om problemets størrelse og fordeling, (ii) kunnskap om problemenes årsaker, og (iii) kunnskap om tiltak og virkemidler for å redusere problemene.

Gruppe for dokumentasjon og deskriptive studier

Forskningsleder: Karl Erik Lund

Faggruppen har et hovedansvar for å produsere, forvalte og formidle kartleggingskunnskap om bruksutviklingen for tobakk, alkohol, narkotika og pengespill. Mer presist skjer den fortløpende kartleggingen gjennom gjentatte spørreundersøkelser i befolkningen, ved oversikter over avgiftsbelagte kjøp innenlands og ved analyse av datakilder for uregistrert forbruk. Faggruppen har ansvar for oppdatering og vedlikehold av instituttets databank. Databanken brukes for å estimere bruksomfang og -utbredelse på de fire substansområdene, identifisere aktuelle målgrupper for eventuell intervensjon og overvåke utviklingen over tid. Forskningen er deskriptivt orientert og hovedresultatene dokumenteres fortløpende bl.a. i rapporten "Rusmidler i Norge" som utkommer årlig.

I 2007 var det 9 hovedprosjekter i Faggruppe for dokumentasjon og deskriptive studier. Ett av disse - Rusmiddel- og tobakksatferd i ulike befolkningsgrupper - inneholdt imidlertid en rekke sentrale underaktiviteter. Bl.a. ble det gjennomført to store undersøkelser av alkohol-, narkotika- og tobakksatferd blant ungdom. Overvåking av utviklingen i dette alderssegmentet er en prioritert oppgave, og gir grunnlag for trendanalyser. Undersøkelsene viste at andelen unge voksne (21-30 år) som har brukt narkotika noen gang hadde økt de siste åtte årene, mens en motsatt trend ble observert for ungdom under 20 år. Eksempelvis hadde andelen unge voksne som har prøvd hasj økt fra 22 prosent i 1998 til 34 prosent i 2006. For eksperimentering med kokain ble det registrert en økning fra 3 til 9 prosent i samme periode. Andelen dagligrøykere var nesten halvert, mens snusbruk blant unge menn ble mer enn fordoblet.

En separat undersøkelse blant studenter ved Universitetet i Oslo ble foretatt i 2006 og analysert i 2007. Undersøkelsen viste at kvinnelige studenter hadde økt sitt alkoholforbruk med 28 prosent fra 1997 til 2006. For mannlige studenter var økningen på 23 prosent. Studentene drakk ikke oftere, men konsumerte mer ved hver drikkeepisode. 1 av 3 studenter hadde et drikkemønster som - dersom det blir opprettholdt - vil innebære høy risiko for helseskader senere i livet.

Et omfattende forskningsprosjekt om alkoholforbruket i Norge – Hvem drikker hva, når og til hva? – ble ferdigstilt i 2007. Ved å gå gjennom historisk materiale om drikkewaner fra 1970-årene til i dag avdekket prosjektet endringer i det norske folks drikkemønster knyttet til bl.a. klasse, alder, generasjoner og kjønn. Funnene tyder på at alkoholforbruket i Norge vil fortsette å øke i årene framover fordi nye generasjoner drikker mer enn foregående. Prosjektet viste videre at taxfree- og grensehandel har erstattet hjemmebrent som uregistrert alkoholkilde. Det ble dessuten observert en klar sammenheng mellom sosial klasse og drikkemønster.

Rusmiddelbruk blant personer med innvandrerbakgrunn har vært et forskningsområde ved instituttet de seinere år. I 2007 forelå en rapport som kontrasterte alkoholatferden i tre etnisk forskjellige ungdomsgrupper som hadde en oppvekst utenfor de store byene. Resultatene viste at ungdom med vestlig bakgrunn drakk hyppigere enn unge med foreldre født i ikke-vestlige land. Minst drakk ungdom som oppga å være muslimer. Spesielt drakk muslimske jenter sjelden alkohol.

1950- og 60-årene var røykingens gullalder i Norge. Verken før eller siden har sigarettene vært mer populære. I prosjektet Tobakksforbruk i et distinksjonsperspektiv ble det i 2007 utgitt en antologi som belyste hvilken kunnskap allmennheten i Norge kunne ha om røykingens skadevirkninger på 1950- og 60-tallet. Prosjektet drøftet hva avisene og lærebøkene skrev om tobakk, hvilken motvekt som fantes til den massive reklamen som glorifiserte røykingen, og om den begynnende helseinformasjonen ble uthult av all røyking på TV – bl.a. utført av toppidrettsutøverne og kjendiser. Rapporten dokumenterte at tobakksreklamen ble intensivert etter at de endelige bevisene for helsesisiko forelå.

Fra prosjektet Pengespill og pengespillproblemer i Norge forelå i 2007 bl.a. en artikkel som omhandlet spørsmålet om overdreven tro på egen vinnerlykke og "magisk tenkning" knyttet til utfallet av spillet. Artikkelen viste at faktorer som antas å øke risikoen for spilleavhengighet er langt mer utbredt blant personer som har opplevd et eller flere problemer på grunn av pengespill det siste året, enn i befolkningen for øvrig. Ikke minst gjelder dette den overdrevne troen på egen vinnerlykke som preger disse risikospillerne, samt den høye forekomsten av overtro og "magisk tenkning" knyttet til utfallet av spill.

Gruppe for forklaringer og konsekvenser

Forskningsleder: Ingeborg Rossow

Denne gruppen har hovedansvar for å produsere, forvalte og formidle kunnskap som kan bidra til å forklare eller forstå bruk og omsetning av legale og illegale rusmidler og hvordan og under hvilke betingelser rusmiddelbruk kan medføre ulike skader og problemer. Teoretiske modeller står sentralt og den empiriske forskningen vil i stor grad bygge på ulike teorier og modeller, men kan også i noen grad være av grunnleggende karakter i form av for eksempel empirisk etterprøving eller utvikling av teorier.

I 2007 var det i alt 15 forskningsprosjekter i gruppen, hvorav ett (2.4) ble avsluttet. Prosjektene spenner tematisk vidt, men har til felles at kunnskapen de genererer vil være relevant for utforming av tiltak på rusmiddel- og tobakksfeltet. Tre prosjekter er knyttet til å få en bedre forståelse av karrierer eller forløp i bruk av rusmidler eller tobakk, og reflekterer derved ett av satsingsområdene i strategiplanen. Konsekvenser av rusmiddelbruk er tema i fire av prosjektene og disse reflekterer derved et annet av strategiplanens satsingsområder.

Blant publiserte resultater fra prosjektene har en oppfølgingsstudie av stoffmisbrukere vist at det i denne gruppen er en høy risiko for overdosedødsfall og at denne risikoen øker med hvor lenge rusmiddelmisbruket har vart. En kvalitativ studie av heroinmarkedet viste at selgerne står relativt fritt til å velge sine leverandører. Heroinmarkedet i Norge har endret seg i flere henseender over noen tiår; det er nå flere aktører fra ulike etniske grupper og i større grad organiserte ligaer som importerer stoffet. En studie av ungdoms fortolkninger av – og begrunnelser for det å røyke viste at røyking framsto som et symbol på individualitet, frihet og nytelse, i en motstridende parallellitet med røyking som stigma, umoral og mangel på kontroll. Basert på flere store spørreundersøkelser blant ungdom har en studie blant annet belyst tilgjengelighet av alkohol blant mindreårige og vist at disse får kjøpt alkohol i butikker og på skjenkesteder de fleste gangene de forsøker å få kjøpt. Analyser av en spørreundersøkelse blant unge voksne viste at de som gikk hyppig på skjenkested, drakk mer og var oftere fulle enn de som gikk sjeldnere ut, også når man tok hensyn til det totale alkoholkonsumet. Tross en betydelig økning i alkoholkonsumet i Norge de siste 14 årene, har trendene i alkoholrelaterte dødsfall vist en svak synkende tendens, mens alkoholrelatert sykkelighet har økt betraktelig.

Gruppe for virkemiddelforskning

Forskningsleder: Astrid Skretting

Denne faggruppen har hovedansvar for å produsere, forvalte og formidle kunnskap om hvordan og hvorfor ulike typer av tiltak og virkemidler (forebyggende, behandlende og skadereduserende)

fungerer. Dette kan være tiltak som er initiert av en beslutningstaker, lokalt, regionalt eller sentralt for å forebygge rusmiddelproblemer og som er avgrenset i tid og rom. Eller det kan dreie seg om effekten av forebyggende virkemidler av mer langvarig karakter som for eksempel lovregulering knyttet til alkohol, tobakk og pengespill og evaluering av mer kortsiktige forebyggings-, behandlings- og skadereduserende tiltak. Andre problemstillinger kan være å identifisere virksomme komponenter i behandlingstiltak og evaluering av informasjons- og holdningskampanjer og under hvilke betingelser disse er virkningsfulle.

I tillegg til tradisjonell effektevaluering, omfatter faggruppens virksomhet prosessevaluering, implementerings- og følgeforskning, dvs. analyse av implementering av virkemidler og tiltak, analyse av bakgrunnen for de valg og beslutninger som gjøres og betydningen av den spesielle konteksten som utgjør rammen for det enkelte tiltak.

Virksomheten knyttet til den norske Focal Point funksjonen overfor det europeiske overvåkingssenteret for narkotika og narkotikamisbruk (EMCDDA), det nasjonale dokumentasjonssystemet for rusmiddelmissbrukere i behandling, de årlige kartleggingsundersøkelsene om narkotikasituasjonen i kommunene og kommunenes forvaltning av alkoholoven inngår også i denne gruppen.

Av de 17 prosjektene som i 2007 inngikk i gruppe for virkemiddelforskning, er syv slutført i løpet av året. Ett av de slutførte prosjektene er evalueringen av Regionprosjektet der seks utvalgte kommuner/regioner fikk tilført ekstra statlige midler til ulike typer forebyggingstiltak på rusmiddelfeltet. Utgangspunktet for evalueringen var på den ene siden å studere hvorvidt den ekstra innsatsen førte til redusert bruk av rusmidler blant ungdom i de aktuelle kommunene og nedgang i rusmiddelrelaterte skader, og på den andre siden å studere hvordan de ekstra midlene ble prioritert og hvordan ulike forebyggende tiltak ble tatt i bruk. Evalueringen kunne ikke påvise endringer i bruk av rusmidler blant ungdom i de aktuelle kommunene. Det ble heller ikke påvist nedgang i alkoholrelaterte skader eller tilgjengelighet av alkohol. Noe av grunnen til dette kan være at tiltakene fikk "virke" i for kort tidsrom og at det ikke ble satt begrensninger i antall salgs- og skjenkesteder for alkohol i prosjektperioden. Prosessevalueringen viste at prosjektet bidro til styrking av tverretattlig og tverrfaglig samarbeid i noen av kommunene.

Evalueringen av de to første driftsårene (1.2.2005 – 31-01.2007) av prøveordningen med sprøyterom, er også slutført. Det framgår av evalueringen at det var stor variasjon i hvor ofte de registrerte brukerne benyttet sprøyteromsordningen. Brukerne uttrykte imidlertid stor tilfredshet med tilbudet. En viktig målsetting med prøveordningen var å vurdere effekten av straffrihet for besittelse og bruk av narkotika på et begrenset område. Ved at politiet lojalt har støttet opp om prøveordningen må en kunne si at det fra et legalt synspunkt er mulig å drive en sprøyteromsordning. En annen målsetting var at sprøyteromsordningen skulle bidra til økt verdighet for tungt belastede narkotikamisbrukere. I den grad det er mulig å operasjonalisere verdighetsbegrepet, viser evalueringen at en sprøyteromsordning kan sies å gi et slikt bidrag. Det er imidlertid ikke grunnlag for å si hvorvidt sprøyteromsordningen har bidratt til å forebygge infeksjoner og smitte eller reduksjon i overdoser og overdosedødsfall. Et viktig funn i evalueringen er at en eventuell permanent sprøyteromsordning må ha fokus på ivaretagelse av de ansatte da det innebærer stor belastning å være så tett på brukeres selvdestruktivitet som en sprøyteromsordning innebærer. Evalueringsrapporten drøfter også ulike dilemmaer knyttet til en offentlig sprøyteromsordning.

Andre prosjekter som ble ferdigstilt i 2007 var en evaluering av oppfølging av "Ansvarlig vertskap" i Bergen og virkning av 70 nye vinmonopolbutikker.

Av prosjekter som fortsetter inn i 2008, kan vi nevne evaluering av ulike statlige preventive tiltak på tobakksfeltet der SIRUS samarbeider med HEMIL-senteret, UiB. Tiltak som inngår i evalueringen omfatter blant annet prispolitikk, informasjonsvirksomhet og forbudet mot røyking på serveringssteder.

En omfattende "kostnad-nytte" analyse av ulike behandlingstilbud for stoffmisbrukere har pågått i flere år og fortsetter med en 10 års oppfølging i 2008/2009.

Det foregår store endringer i spilleautomatmarkedet. Det er i gang et prosjekt som søker å evaluere hvorvidt og i evt. i hvilken grad begrensninger i tilgang til spilleautomater har betydning for omfanget av pengespill og pengespillproblemer blant ungdom.

Den samlede prosjektporteføljen slik den fremstår i kapittel 6 reflekterer tre forhold: strategiplanen for 2006-09, tildelingsbrevet og egeninitierte prosjekter fra forskernes side. For å følge opp intensjonene uttrykt i strategiplanen har det i tillegg til faglige innslag i regi av faggruppene, vært holdt flere metode- og teoriseminarer for å styrke kompetansen på ulike felt. Teoriseminarene har belyst følgende tema: "Totalkonsumteorien og den kollektive drikkekulturen", "Sosiale representasjoner" og "Teorier om avhengighet". Metodeseminarene har tatt opp analysemetoder som: "Logistisk regresjon", "Ordinale regresjonsmodeller", "Faktor-, klynge- og diskriminantanalyse" og "Tidsserieanalyse".

5.2 Dokumentasjon

Forskning er instituttets primæraktivitet, men også dokumentasjon, formidling og faktainformasjon er i vedtektene nevnt som viktige oppgaver. Som ledd i dette skal instituttet bl.a. ha et nasjonalt kompetansebibliotek for rusmiddelspørsmål. To av dokumentasjonsprosjektene er spesielt store og vil bli omtalt særskilt.

5.2.1 EMCDDA – Focal Point funksjonen i Norge

Det europeiske overvåkingssenteret for narkotika og narkotikamisbruk (EMCDDA) ble opprettet i 1993 som en selvstendig EU-institusjon. Norge har vært medlem av senteret fra januar 2001. Senteret, med sete i Lisboa, har som oppgave å levere pålitelig og sammenlignbar informasjon til EU og medlemsstatene om narkotika og narkotikabruk og dens konsekvenser. Ved å tilby evidensbasert informasjon bidrar EMCDDA til at beslutningstakere, forskere og spesialister på området får bedre grunnlag til å utforme strategier og hensiktsmessige tiltak mot narkotika og narkotikarelaterte problemer.

Det er opprettet et informasjonsnettverk (REITOX) som knytter sammen de 29 nasjonale kontaktpunktene i medlemsstatene i EMCDDA (EU 27 + Tyrkia og Norge). SIRUS er det norske nasjonale kontaktpunktet og er også representert i EMCDDAs vitenskapskomite.

Avtalen med EMCDDA styrer i stor grad den norske innsatsen gjennom en rekke faste oppgaver. Det skal samles data og informasjon om narkotikasituasjonen, som skal rapporteres til Senteret i form av en årlig nasjonal rapport, spørreskjemaer og en rekke standardiserte tabeller. Medlemsstatene forplikter seg videre til å koordinere et "Early warning system"; et varslingsystem med umiddelbar rapportering om nye narkotiske stoffer som identifiseres nasjonalt. Et tredje hovedområde er å delta i utviklingen av fem epidemiologiske nøkkellindikatorer for harmonisering av data på europeisk nivå. Disse er etterspørsel etter behandling; narkotikarelaterte dødsfall og dødelighet; estimering av antall tunge stoffmisbrukere; narkotikabruk i befolkningen og narkotikarelaterte infeksjonssykdommer. En fjerde oppgave er å bidra med evaluerte norske prosjekter og programmer til en europeisk database over etterspørselsregulerende tiltak – EDDRA .

I tillegg er det fra Senterets side også ønskelig at Norge deltar i enkeltprosjekter og faglige oppgaver på områder som ikke er direkte avtalefestet. SIRUS har deltatt i faste møter i REITOX nettverket og i ekspertmøtene. Til enkelte møter har SIRUS nominert eksterne fagpersoner.

Arbeidet som følger forpliktelsen som kontaktpunkt er omfattende. Rapporteringene forutsetter nært samarbeid med ulike myndighetsorganer og eksterne partnere. Etablering av kontaktnett av sentrale aktører og informanter på rusmiddelfeltet i Norge står sentralt. Se for øvrig omtalen under prosjekt 3.12.

5.2.2 Det nasjonale dokumentasjonssystemet for tiltak for rusmiddelmissbrukere

Det nasjonale dokumentasjonssystemet for rusmiddelmissbrukere i behandlings- og omsorgstiltak består av to hoveddeler; klientkartleggingssystemet og nettstedet "rustiltak.no".

Klientkartleggingssystemet

Klientkartleggingssystemet omfatter et klientkartleggingsskjema med tilhørende veileder, en nasjonal arbeidsgruppe med medlemmer fra de regionale kompetansesentrene på rusmiddelfeltet og en brukerstøtte i form av regionale brukersamlinger. Stiftelsen Bergensklinikkene drifter klientkartleggingssystemet på vegne av SIRUS.

Klientkartleggingen skal bidra til å bringe frem systematisert informasjon om pasient-/klientmassen for å gi tiltaksapparatet og myndigheter bedre grunnlag for beslutninger, endringer eller videreføring av tiltak innen behandlingsfeltet.

På bakgrunn av manglende konsesjon forligger data bare på aggregert nivå. Informasjonen som framkommer er derfor begrenset til å beskrive kjønnsfordeling, hvilken region og tiltakstype pasientene/klientene er inntatt ved. Registreringssystemet kan så langt ikke skille mellom klienter som i hovedsak har et stoffproblem og klienter som i hovedsak har et alkoholproblem og kan derfor ikke brukes i rapportering til EMCDDA.

Det har også i 2007 foregått et omfattende utredningsarbeid under ledelse av Sosial- og helsedirektoratet for samordning av pasientinformasjon innenfor spesialisthelsetjenesten. Stortinget har i inneværende år vedtatt lov og forskrift om et personentydig pasientregister for spesialisthelsetjenesten og der informasjon om rusmiddelmissbrukere i behandling skal inngå på linje med pasientinformasjon fra spesialisthelsetjenesten innen somatikk og psykisk helsevern. Det personentydige pasientregisteret vil forhåpentligvis bli tatt i bruk i løpet av 2008.

"rustiltak.no"

Nettstedet "rustiltak.no" består av en søkbar nettside med oversikt over så vel behandlings- som omsorgsbaserte tiltak for rusmiddelmissbrukere. Nettstedet gir både informasjon om de ulike tiltakene og eierforhold/driftsavtaler med helseforetak/kommuner. Internettsiden er først og fremst beregnet på ansatte i helse- og sosialsektoren, men er tilgjengelig for alle som måtte ønske å benytte seg av databasen.

Databasen er bygget opp ved hjelp av informasjon innhentet via spørreskjema. Oppdatering skjer dels ved at SIRUS innhenter informasjon fra de enkelte tiltak, dels ved at tiltakene selv oppdaterer/redigerer informasjon direkte på nettstedet.

Antall besøk på siden i 2007 var ca. 47 000. Det ble i 2006 utarbeidet en papirversjon av tiltakskatalogen som er sendt ut til sosialtjenesten og fastlegene i alle landets kommuner.

5.2.3 Monitorering av alkoholforbruk

SIRUS har utarbeidet et intervjueskjema som benyttes som måleinstrument for å anslå utviklingen i forbruket av uregistrert alkohol (smuglersprit, hjemmeproduisert alkohol, alkohol kjøpt i utlandet men konsumert her hjemme, alkohol kjøpt i taxfri handel og konsumert i Norge). Intervjuene blir gjort i mars og september hvert år. Omlag 1 000 personer blir bedt om å oppgi sitt forbruk av de ulike typene av uregistrert alkohol i løpet av siste måned.

Data ble første gang innhentet i 2005, og undersøkelsen er gjentatt i 2006 og 2007. Høsten 2007 ble det foretatt en utvidet undersøkelse, fordi en ønsket å forbedre måleinstrumentet. Sammen med data om registrert alkoholforbruk, blir resultatene løpende publisert på vår hjemmeside.

5.2.4 Dokumentasjon av tobakksvaner og -forbruk

SIRUS er av Sosial- og helsedirektoratet gitt i oppdrag å dokumentere utviklingen i tobakksvaner og -forbruk. Overføringen av en gruppe tobakksforskere fra Folkehelse til SIRUS i 2002, omfattet ikke dokumentasjonsvirksomhet. Dette prosjektet innebærer derfor en utvidelse av virksomheten. Oppdraget er hovedsakelig knyttet til organisering, analyse og rapportering fra de tobakksbruksundersøkelser som Statistisk sentralbyrå (SSB) årlig gjennomfører på oppdrag fra Sosial- og helsedirektoratet. SIRUS foreslår problemstillinger som skal belyses, utformer nye spørsmål, tilrettelegger for analyse, gjennomfører analyse, rapporterer resultater og bistår direktoratet i henvendelser fra mediene. Med faste tidsintervaller utarbeides og oppdateres en rapport for endringstendenser – 'Tall om tobakk'. En oversiktlig tallpublikasjon utarbeides fra samme datamateriale og publiseres på nettet. Et arkiv for spørsmål som er stilt i hele perioden fra 1973 er etablert, og vil bli ajourført. Oppgaver over registrert salg fra Toll- og avgiftsdirektoratet systematiseres. Estimer for størrelsen på de uregistrerte forsyningskilder utarbeides årlig.

5.2.5 Annen dokumentasjon

I tillegg til de ovennevnte prosjektene driver SIRUS også en god del annen dokumentasjonsvirksomhet. En viktig publikasjon er **Rusmidler i Norge**, som kommer årlig. Denne gir oversikt over det meste av den rusmiddelrelaterte statistikk som samles inn i Norge. Annet hvert år er det en hovedutgave med fyldig oversikt over de ulike statistikkområder, og i de mellomliggende år lages spesialnummer knyttet til bestemte temaer, der det i tillegg til statistikk på området blir presentert artikler om temaet.

Statistikken som publiseres i **Rusmidler i Norge** presenteres også på instituttets nettsider. Det er utviklet en statistikkdatabase – **RusStat** - som gjør den lett tilgjengelig og gir utvidet funksjonalitet for brukerne.

Instituttet følger **kommunenes forvaltning av alkoholloven** ved å samle inn data om antall salgs- og skjenkesteder for alkohol, bevillingstyper, skjenketider og lignende. Publiseringen skjer på SIRUS' nettsider.

Instituttet deltar i det internasjonale samarbeidet om bruk av European Addiction Severity Index (EuropASI). Det er også utarbeidet en testversjon av European Adolescent Assessment Dialogue (EuroADAD). Begge er verktøy som benyttes internasjonalt både til kliniske og evaluerings- og forskningsformål. En elektronisk versjon er under utvikling.

5.3 Formidling

1.9. 2007 ble det opprettet en ny seksjon for kommunikasjon og bibliotek, med Christian Lund som leder. Til den nye seksjonen ligger, foruten informasjons- og formidlingsarbeidet, ansvar for biblioteket, IT-arbeidet, instituttets web-sider og intranettet. Ved å samle disse funksjonene i en seksjon, vil instituttet få et samlet grep om formidlings- og kommunikasjonsarbeidet.

SIRUS har i 2007 intensivert både det strategiske og praktiske kommunikasjons- og formidlingsarbeidet, og det er utarbeidet en egen tiltaksplan for feltet.

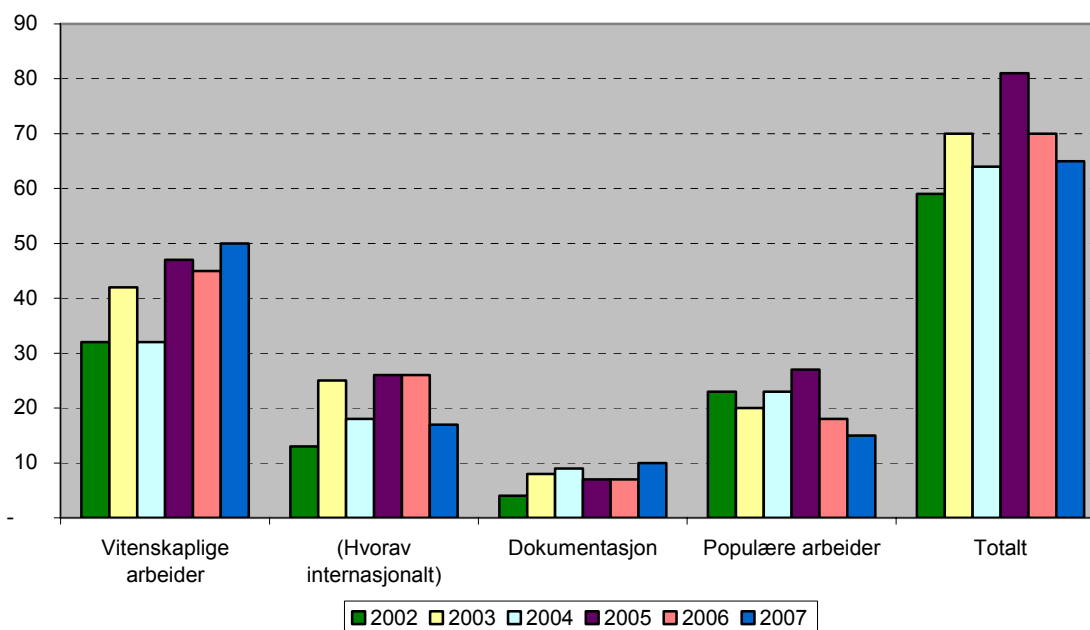
5.3.1 Publikasjoner

Instituttets medarbeidere har i alt publisert 65 arbeider i 2007. Av disse arbeidene er 50 klassifisert som vitenskapelige arbeider. 17 arbeider ble publisert i internasjonale tidsskrifter eller bøker. I serien *SIRUS rapporter* er det publisert 8 arbeider, og i serien *SIRUS skrifter* 4 arbeider. En må regne med svingninger i disse tallene fra år til år.

10 publikasjoner knytter seg til dokumentasjon, hvorav 3 bare er publisert på vår nettside.

Utviklingen fra 2001 til 2007 går frem av følgende figur:

Figur 6 Publisering

Kapittel 7 inneholder en komplett liste over publikasjoner i 2007.

5.3.2 Webside

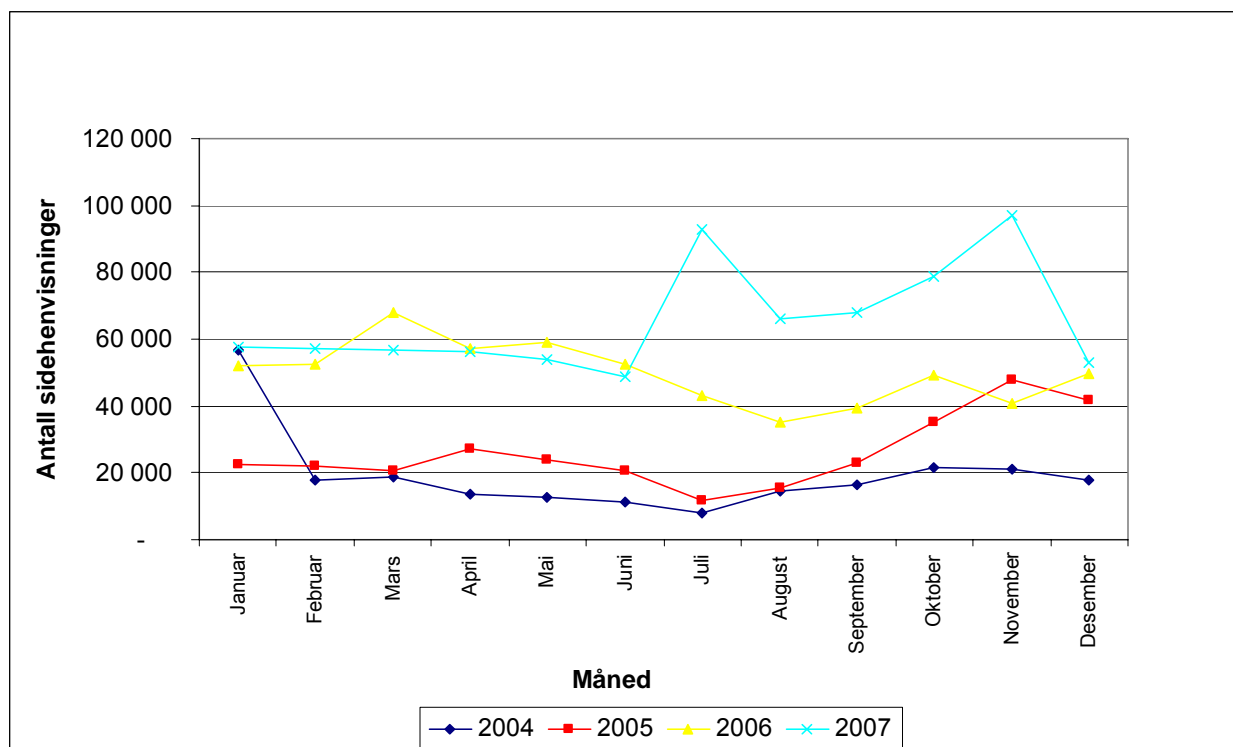
SIRUS driver en egen webside, www.sirus.no. Ny versjon av sidene ble presentert i slutten av juni 2007. Primært skal websiden fungere som en presentasjon av SIRUS og instituttets virksomhet. Websiden inneholder bl.a. oversikt over pågående forskningsprosjekter, presentasjon av nye resultater, oppdatert publikasjonsliste, årsmelding og sammendrag av forskningsrapporter og tidsskriftartikler. I tillegg har den nye versjonen en fylldigere presentasjon av alle forskerne som jobber på SIRUS.

Publikasjoner fra SIRUS er lagt ut i sin helhet. Det gjelder bl.a. "Rusmidler i Norge" og SIRUS rapport- og skriftserie. Statistikk blir lagt ut på statistikkdatabasen RusStat (<http://statistikk.sirus.no/>). Arbeider publisert andre steder blir så vidt mulig lagt ut også på SIRUS nettside, evt. ved hjelp av lenker.

Nettsiden fungerer i noen grad som en nettportal til andre relevante sider, eksempelvis til EMCDDA.

Fra 2002 (første hele driftsår for websiden) til 2007 har antall sideoppslag økt fra 188 944 til 786 987. Bruken av websidene økte etter at SIRUS lanserte nye og mer brukervennlige sider i juni.

Figur 7 Trafikk på nettsidene

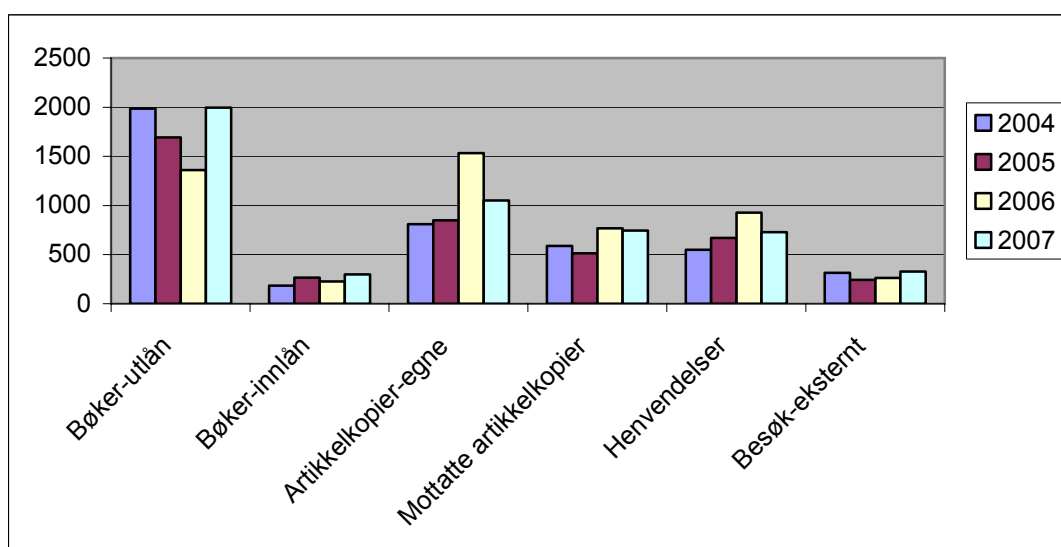

5.3.3 Det nasjonale kompetansebiblioteket

Instituttets bibliotek har status som nasjonalt kompetansebibliotek på rusmiddelfeltet. Biblioteket er et viktig senter for dokumentasjon for alle som i faglig eller organisatorisk sammenheng har behov for kunnskap om rusmiddelfeltet. De regionale kompetansesentrene er en sentral brukergruppe.

Biblioteket har en boksamling på ca. 11.000 bind og ca. 150 tidsskriftabonnementer. Biblioteket har dessuten tilgang til en rekke generelle og spesialiserte databaser. Figur 8 viser utviklingen i bruk av biblioteket.

Figur 8 Bruk av biblioteket

Biblioteket deltar i Bibsys-samarbeidet som er et biblioteksystem for norske universitet- og høgskolebibliotek, samt en del mindre fagbibliotek.

Informasjon om biblioteket og tilgang til Bibsysbasene ligger på instituttets hjemmeside www.sirus.no. Websidene ble som nevnt lagt om i 2007, og biblioteket vil i 2008 jobbe med å videreutvikle sidene for i større grad å synliggjøre virksomheten. På E-postadressen bib@sirus.no mottar biblioteket henvendelser om lån av bøker, tidsskriftartikler og forespørsel om emnesøk i databaser. Bibliotekets tjenester er gratis.

Biblioteket er medlem av Elisad (European Association for Library and Information Specialists on Alcohol and Other Drugs). Elisad har en egen emneportal for kvalitetssikrede nettsteder på det europeiske rusmiddelfeltet (www.elisad.uni-bremen.de/). Emneportalen er finansiert av EU. Biblioteket bidrar ved løpende å kartlegge norske nettsteder.

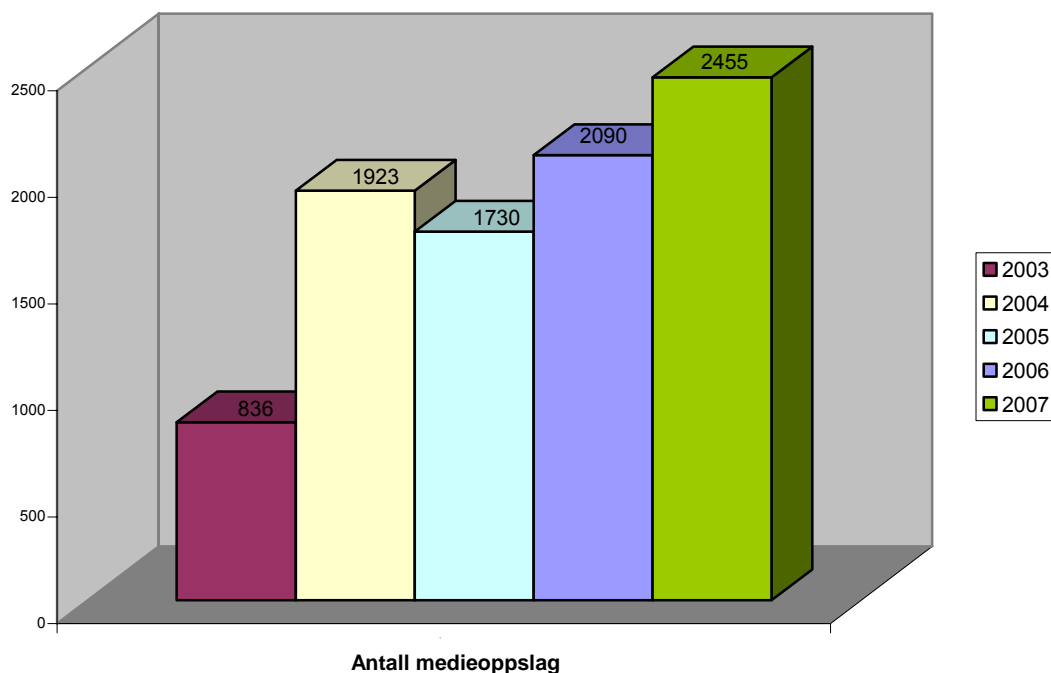
5.3.4 Media, foredrag og annen formidling

Det drives en utstrakt formidlings- og informasjonsvirksomhet, dels initiert av SIRUS og dels som svar på pågang utenfra som til tider kan være stor. Fra instituttets side drives formidlings- og informasjonsvirksomheten gjennom forelesninger, foredrag, seminarinnlegg, deltakelse i paneldebatter osv. Dessuten besvarer instituttets ansatte en rekke henvendelser om rusrelaterte spørsmål fra fagpersonell på ulike hold i samfunnet, fra offentlige myndigheter, massemedier, organisasjoner og privatpersoner.

Media

I følge statistikk fra overvåkningsbyrået Retriever, er instituttet nevnt 2 455 ganger i media i løpet av 2007. Da Retrievers kildegrunnlag er noe smalere enn vårt tidligere byrå Observer (bl.a. er trykte oppslag i lokalaviser ikke med), er økningen reelt større enn det tallene fra 2006 vs 2007 viser. Instituttet og dets ansatte har blitt mer synlige i media enn tidligere. Dette reflekterer etter instituttets vurdering ikke bare en kvantitativ, men også en kvalitativ utvikling. De fleste nye SIRUS-rapporter og mange artikler av SIRUS-ansatte har fått bred dekning i media. Flere forskningsfunn er også omtalt i lederartikler i sentrale riksdekkende aviser.

Figuren viser utvikling i medieomtale.

Figur 9 Antall medieoppslag**Fagmøter og lanseringsseminarer**

SIRUS har i 2007 arrangert åpne 7 fagmøter om aktuelle emner innen rusmiddelfeltet. Målgruppen er bred og omfatter både forskere, forvaltningen, organisasjoner, behandlingsspersonell og andre brukere av kunnskap innen feltet. Fagmøtene har i 2007 hatt jevnt godt besøk, med ca. 40 til 60 deltakere.

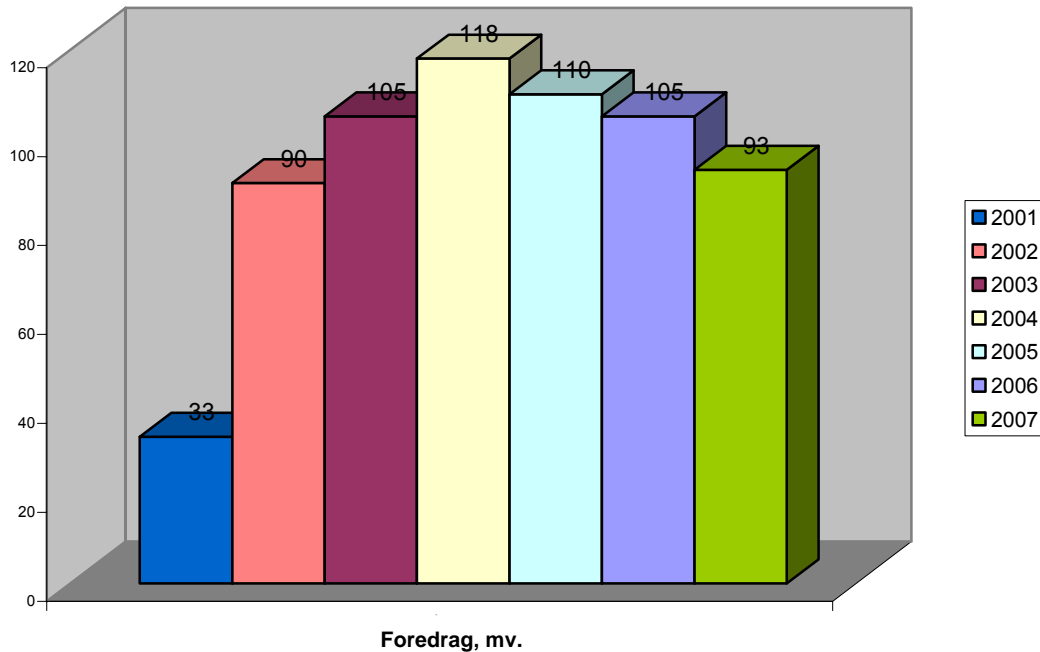
SIRUS har også arrangert åpne seminarer ved lansering av de to rapportene *Det norske drikkemønsteret* og *Regionprosjektet – nyttig forebygging?* og *Evaluering av et pilotprosjekt om lokalbasert rusforebygging*.

Kapittel 9 gir en oversikt over temaer og innledere på fagmøtene og lanseringsseminarene.

Foredrag, undervisning mv.

Instituttets medarbeidere driver, i tillegg til publiserte artikler og bøker, en betydelig formidlingsvirksomhet gjennom foredrag i ulike fora, innlegg ("papers") på fagkongresser og lignende. I tillegg bidrar de til undervisningen ved høyere læresteder og i ulike fagopplæringer. Kapittel 8.1 og 8.2 gir en detaljert oversikt over den enkeltes virksomhet på dette feltet. Figur 10 viser den samlede utviklingen i foredragsvirksomheten (inkludert innledninger på fagkongresser):

Figur 10 Foredrag, mv.

Medarbeidere ga også i 2007 veiledning til studenter som arbeider med hovedoppgaver/avhandlinger innenfor instituttets fagområde. Dessuten gis det en viss bistand og veiledning til forskere ved andre institutter.

5.4 VIRKSOMHETEN FOR ØVRIG

5.4.1 Utredninger

Instituttet ble også i 2007 brukt av offentlige organer, særlig Helse- og omsorgsdepartementet, i ulike former for utredningsarbeid. SIRUS bistod blant annet Sosial- og helsedirektoratet med integrering av et minste basis datasett for pasienter i tverrfaglig spesialisert behandling for rusmiddelmissbruk i Norsk Pasientregister. Dessuten har SIRUS bistått Sosial- og helsedirektoratet, særlig Avdeling tobakk, med grunnlagsinformasjon i flere saker. Medarbeidere gir veiledning til behandlingssenheter i forbindelse med evaluering av virksomhet. Flere medarbeidere ved SIRUS er også medlemmer i ulike referanse- og ressursgrupper, hovedsakelig knyttet til aktiviteter i Sosial- og helsedirektoratet. SIRUS har også vært høringsinstans i flere saker.

5.4.2 Internasjonalt samarbeid utenom EMCDDA

Nordisk alkohol & narkotikatidsskrift (tidligere Nordisk Alkohol Tidsskrift) er et forum for nordiske rusmiddelforskere. Tidsskriftet utgis av Forsknings- og utvecklingscentralen för social- och hälsovården (Stakes) i Finland i samarbeid med NAD, og med bidrag fra Nordisk Ministerråd, Vinmonopolet, SIRUS, Folkhälsoinstitutet (S), Alkoholpolitisk Kontaktutvalg, Sundhedsministeriet (D) og Alko-Bolagen Ab (FIN). *Astrid Skretting* var leder av redaksjonsrådet fram til midten av 2007. *Elin K. Bye* er redaksjonsassistent. *Anne Line Bretteville-Jensen* gikk inn som medlem av redaksjonsrådet fra sommeren 2007.

I Norden er *Nordiska nämnden för alkohol- og drogforskning* (NAD) det sentrale samarbeidsorganet. NAD har i 2007 avholdt flere konferanser og prosjektmøter med deltakelse fra instituttet. *Øyvind Horverak* er medlem av det vitenskapelige rådet i NAD.

Det organiserte samarbeidet utenfor Norden på alkoholområdet foregår i stor grad gjennom Kjetil Bruun Society for Social and Epidemiological Research on Alcohol (KBS), der *Elin K. Bye* er kasserer. *Sturla Nordlund* ledet valgkomiteen i 2007.

SIRUS er medlem av *The International Council on Alcohol and Addictions (ICAA)*, og av *Consortium of European Alcohol Research Centres*. Konsortiet ble etablert i 1997.

SIRUS er medlem i *European Association for Library and Information Services on Alcohol and Other Drugs (Elisad)*, der *Jorunn Moen* er styremedlem.

Sturla Nordlund er medlem av det vitenskapelige rådet ved *Addiction Research Institute (IVO)* i Rotterdam, Nederland.

Sturla Nordlund er medlem av en internasjonal gruppe som står bak en søknad om et EU-prosjekt ved navn *Alcohol Measures for Public Health Research Alliance (AMPHORA)*.

Anne Line Bretteville-Jensen var gjesteforsker ved *Department of Economics, University of Melbourne, Australia* (fram til 12.juni 2007) og hadde forskersamarbeid med

- *Jenny Williams, University of Melbourne, Australia*
- *Liana Jacobi, University of Melbourne, Australia*
- *professor Andrew Jones, University of York, UK*
- *professor Jan van Ours, Tilburg University, Nederland*
- *professor Peter Reuter, University of Maryland, USA*
- deltok i en arbeidskomite og en evalueringskomite for *NHESG (Nordic Health Economics Study Group)*

Astrid Skretting var medlem av organisasjonskomiteen for "The first Annual Conference of the International Society for the Study of Drug Policy" som ble arrangert i Oslo i mars 2007.

Astrid Skretting og *Elin K. Bye* deltar i det europeiske prosjektet *The European School Survey Project on Alcohol and Other Drugs (ESPAD)*.

Ragnar Hauge og *Astrid Skretting* deltok i et nordisk prosjekt om behandling av rusmiddelmissbrukere i Norden i perioden 1885-2007.

Ragnar Hauge er medlem av *Jellinek Award Selection Committee* som skal utpeke vinneren av *Jellinekprisen* i 2009

Grethe Lauritzen deltar i et nordisk nettverk og et internasjonalt samarbeid for utvikling og implementering av instrumentene *Addiction Severity Index* og *Adolescent Assessment Dialogue*.

Edle Ravndal er medlem av *European Association for Centers of Clinical Substance Abuse Research (EASAR)* som er en europeisk sammenslutning av kliniske forskningsmiljøer på rusfeltet. *EASAR* arrangerer årlige møter/seminar for sine medlemmer med innlegg fra aktuelle temaer på området.

Edle Ravndal er medlem av *Det Vitenskapelige Rådet* i *Statens institusjonsstyrelse* i Sverige som bevilger forskningsmidler til klinisk og epidemiologisk rusforskning i Sverige.

Edle Ravndal var medlem i *the Scientific Committee for the European Conference on Rehabilitation and Drug Policy*, *Ljubljana, Slovenia, 2007*.

Edle Ravndal var leder av *arrangementskommiteen* for *the 10th International Symposium on Substance Abuse Treatment, Oslo, 2007*

Karl Erik Lund deltar i flere internasjonale samarbeidsprosjekter om tobakk. Lund er medlem av en gruppe forskere som under ledelse av *Verdens helseorganisasjons internasjonale kreftforskningsinstitutt* i Lyon (*IARC*) skal utarbeide en bok om effekter av å regulere passiv røyking. Videre deltar Lund i et europeisk prosjekt for å utvikle design for å måle effekt av intervensjon for å slutte med snusbruk. Sammen med *Jostein Rise* har Lund forskningssamarbeid med professor *Jonathan Foulds* ved *University of Medicine and Dentistry* i *New Jersey, USA* om transisjoner mellom snusbruk og sigarettøyking.

Sturla Nordlund, Ingeborg Rossow og Thor Norström har deltatt i et internasjonalt prosjekt om evaluering av endringer av alkoholavgifter i nordiske land, ledet av Robin Room, tidligere SoRAD i Stockholm, nå ansatt ved Turning Point, Melbourne, Australia

Sturla Nordlund er med i en nordisk gruppe som studerer grensehandel, organisert av Nordisk nämnd för alkohol och drogforskning (NAD).

Ingeborg Rossow deltar i et internasjonalt komparativt prosjekt om villet egenskade blant ungdom (Child and Adolescent Self-harm in Europe) ledet av Keith Hawton ved Oxford University

Ingeborg Rossow er medlem av WHO expert advisory panel on Drug Dependence and Alcohol Problems

Ingeborg Rossow deltar i et internasjonalt prosjekt om alkoholpolitiske endringer i Sverige, ledet av Harold Holder ved Prevention Research Institute i Berkeley, California

Ingeborg Rossow deltar i et internasjonalt prosjekt om effekt av narkotikapolitiske tiltak, ledet av Thomas Babor ved University of Connecticut

Ingeborg Rossow deltar i et nordisk prosjekt om utvikling av narkotikarelaterte skader i de nordiske landene, organisert av Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning (NAD).

Ingeborg Rossow deltar i et internasjonalt prosjekt om effekt av alkoholpolitiske tiltak, ledet av Thomas Babor ved University of Connecticut.

Ingeborg Rossow er medlem av det vitenskapelige rådet for alkohol- og narkotikaspmørsmål ved det svenske Folkhelsöinstitutet.

Øyvind Horverak deltar i et nordisk samarbeid knyttet til variasjon i alkoholbruk med aldring i Finland og Norge.

Øyvind Horverak deltar i et samarbeidsprosjekt innen EU kalt SMART (Standardizing Measurement of Alcohol Related Troubles). Formålet med prosjektet er å utvikle standardiserte prosedyrer for å sammenlikne drikkemønsteret i ulike land og å utvikle standardiserte metoder for nytte-kostnadsanalyser av alkoholpolitiske tiltak.

Jostein Rise samarbeider med professor Steve Sutton, University of Cambridge om risikoopplevelse og røyking

Jostein Rise samarbeider med professor Paschal Sheeran, University of Sheffield om utvidelser av teorien om planlagt atferd.

Bergljot Baklien og Ingeborg Rossow har deltatt i et nordisk nettverk om evaluering av lokalt rusforebyggende arbeid

Gunnar Sæbø deltar i et nordisk nettverk om medialisering av religion og kultur.

Ellen J. Amundsen samarbeider med svenske forskere, Kerstin Käll ved Universitetssykehuset i Linköping og Ulric Hermansson ved Karolinska Institutet i Stockholm om vurderinger av om sprøytedeling forebygger videreföring av HIV smitte blant sprøytemisbrukere

Ellen J. Amundsen er partner i Centre for Biostatistical Modelling in the Medical Sciences (BMMS) 2006-2010, Tematisk forskningsområde ved det medisinske fakultet som inkluderer modellering av smittsomme sykdommer og analyse av longitudinelle datasett (Event history analysis). Norsk drevet internasjonalt forskningsamarbeid. <http://www.med.uio.no/imb/stat/bmms/>

Ellen J. Amundsen samarbeider med Gianpaolo Scalia Tomba, Universitetet i Roma (Tor Vergata), Ludwig Kraus, IFT – Institut für Therapieforschung, München og Antonia Domingo-Salvany, IMIM-Institut Municipal d-Investigacion Medica, Barcelona, om beregninger av insidens av problematisk narkotikabruk/ sprøytebruk

Ingeborg Lund deltar i et nordisk prosjekt om bruk av skjenkesteder ledet av Jukka Törrönen ved SoRAD finansiert av NAD.

Odd Hordvin er norsk administrator i nettverket for den aktuelle narkotikasituasjonen i Norden - NADiS

5.4.3 Administrative saker

Den største enkeltoppgaven for Administrasjonsseksjonen har i 2007 vært overgangen til nytt lønns- og personalsystem (SAP). Dette er blitt gjennomført som et prosjekt under ledelse av vår lønns- og regnskapssentral Senter for statlig økonomistyring (SSØ) i Stavanger. Første lønnskjøring i det nye systemet var i desember 2007. Overgangen til "elektronisk selvbetjening" for de ansatte (ESS) så langt gjelder tidsregistrering, reiseregninger mv., skjedde like etter årsskiftet 2007/08.

På personalområdet har det i 2007 i hovedsak vært ordinær drift, inkl. bl.a. rekrutteringsarbeid og forberedelse av lokale lønnsforhandlinger (der forhandlingene gjennomføres av Helse- og omsorgsdepartementet og de sentrale tjenestemannsorganisasjonene). Sykefraværet ved SIRUS gikk i 2007 ned til 4,16%, omtrent det samme som i 2006. Dette er noe lavere enn i tidligere år.

Administrasjonsseksjonen har også vært delaktig i den omorganiseringsprosessen som resulterte i opprettelsen av Seksjon for kommunikasjon og bibliotek. I forbindelse med denne omorganiseringen er stillingen som informasjonsrådgiver omgjort til informasjonssjef og stillingen som hovedbibliotekar omgjort til seniorrådgiver. Til den nye seksjonen ligger, foruten informasjons- og formidlingsarbeidet, ansvaret for biblioteket, IT-arbeidet, instituttets web-sider og intranettet. Ansvaret for arkivet er nå lagt til Administrasjonsseksjonen.

Mht. arkiv benytter SIRUS det elektroniske journalføringssystemet DocuLive. All inn- og utgående post, samt en del interne dokumenter, skannes. Alle ansatte har tilgang til en egen søkemodul (web-søk), slik at de nå kan få skannede dokumenter opp på sine skjermer. Søkemodulen har også mulighet for gjenbruk av dokumenter. Seniorrådgiver Jorunn Moen har funksjon som arkivleder.

5.4.4 Maskiner og utstyr

Instituttet fortsatte i 2007 moderniseringen av maskinparken. I tillegg til flere stasjonære PC-er, ble det kjøpt inn 2 bærbare maskiner som lånes ut til ansatte ved behov.

Det ble kjøpt inn tre nye kopimaskiner i 2007.

SIRUS benytter Embassi AS til drift av datasystemet.

Dataansvarlig ved instituttet er Anders Bryhni.

6 FORSKNINGS- OG DOKUMENTASJONSPROSJEKTER

FAGGRUPPE FOR DOKUMENTASJON OG DESKRIPTIVE STUDIER

Prosjekt 1.1a: OPPDATERING AV DATABANK

Ansvarlig: Karl Erik Lund

Medarbeider(e): Øyvind Horverak, Astrid Skretting, Anders Bryhni, Gunnar Sæbø, Marianne Lund, Sturla Nordlund, Elin K Bye

Samarbeidspartner(e): Statistisk sentralbyrå, Synnovate, Norsk Gallup A/S, Sosial- og helsedirektoratet

Varighet: 2007

Finansiering: SIRUS

Tema: Samle inn data for å overvåke tobakks- og rusmiddelbruk i befolkningen (Norsk Monitor (1985->), ESPAD (1995->), Tobakksbruksundersøkelsene (1973->), Ungdomsundersøkelsene (1968->), Befolkningsundersøkelsene (1956->).

Status: Kontinuerlig innhenting av data som dekker hele eller ulike befolkningssegment.

Resultater: Planlegging, administrasjon og gjennomføring diverse undersøkelser, samt tilrettelegge datafiler for analyse og oppdatere tidsserier.

Publisering/formidling i 2007: Data fra ulike undersøkelser er i løpet av året publisert i diverse artikler, rapporter, på nettet og i mediene.

Prosjekt 1.1b: RUTINEMESSIG RAPPORTERING FRA DATABANK

Ansvarlig: Karl Erik Lund

Medarbeider(e): Øyvind Horverak, Astrid Skretting, Anders Bryhni, Marianne Lund, Sturla Nordlund, Elin K Bye, Marte KØ Lund, Ragnar Hauge, Anne Line Bretteville-Jensen

Varighet: 2007

Finansiering: SIRUS

Tema: Rutinemessig rapportering fra databanken som overvåker tobakks- og rusmiddelbruk i befolkningen (Norsk Monitor (1985->), ESPAD (1995->), Tobakksbruksundersøkelsene (1973->), Ungdomsundersøkelsene (1968->), Befolkningsundersøkelsene (1956->).

Status: Kontinuerlig rapportering

Resultater: Rapporter, artikler, nettrapporter og informasjon til mediene.

Publisering/formidling i 2007: "Rusmidler i Norge", "Tall om tobakk 1973-2006", "Rusmiddelbruk blant unge voksne 21-30 år - resultater fra 1998-2006", "Det Norske drikkemønsteret, 1973-2004".

Prosjekt 1.1c: KVALITETSSIKRING AV DATABANK

Ansvarlig: Karl Erik Lund

Medarbeider(e): Øyvind Horverak, Astrid Skretting, Anders Bryhni, Sturla Nordlund, Elin K Bye

Samarbeidspartner(e): Ståle Østhus, Universitetet i Oslo

Varighet: 2007

Finansiering: SIRUS

Tema: Kvalitetssikring av instituttets databank over rusmiddelbruk, tilrettelegging av brukervennlige datafiler .

Status: Tidsrekken av undersøkelser fra Norsk Gallup A/S (Befolkningsundersøkelsene 1956->) har vært gjenstand for bearbeiding.

Resultater: Arbeidet med å kvalitetssikre Befolkningsundersøkelsene er kommet godt i gang. Brukervennlige datasett vil ventelig være klare i 2008.

Prosjekt 1.2a: ALDRING OG ALKOHOLBRUK I NORGE OG FINLAND

Ansvarlig: Øyvind Horverak

Medarbeider(e): Ellen J. Amundsen, Einar Ødegård

Varighet: 2007-2008

Finansiering: SIRUS

Tema: Tverrsnittstudier har vært den vanlige måten å studere alkoholforbruk i de nordiske land. Slike studier gir ikke nødvendigvis noe godt bilde av hvordan konsumet endres med aldring, siden forskjeller mellom aldersgrupper på ett tidspunkt kan være et uttrykk for forskjeller mellom ulike kohorter og perioder. Kunnskap om endring i alkoholkonsum med aldring er viktig i mange problemstillinger. I denne studien, som er basert på data fra Norge og Finland, anvendes det en kohorttilnærming hvor kohortene kan følges over ca. 30 år. Ulike alkoholforbruksvariabler finnes i studiene samt kjønn og andre viktige bakgrunnsvariable.

Status: Det er arbeidet med tilrettelegging av data i 2007.

Prosjekt 1.2b: ALKOHOLKONSUM OG ALKOHOLRELATERTE SKADER I ET KVINNEPERSPEKTIV

Ansvarlig: Astrid Skretting

Medarbeider(e): Øyvind Horverak og Ingeborg Rossow

Varighet: 2007-2008

Finansiering: SIRUS

Tema: Se på økningen i kvinners forbruk av alkohol og konsekvenser for kvinnehelsen i Norge

Status: Med bakgrunn i manglende kapasitet ble prosjektet utsatt til 2008. Tord Finne Vedøy er engasjert på prosjektet og går inn i stedet for Øyvind Horverak og Ingeborg Rossow.

Resultater: Ingen

Publisering/formidling i 2007: Ingen

Prosjekt 1.2c: STUDENTER OG RUSMIDLER

Ansvarlig: Ellen M. Tefre

Medarbeider(e): Arvid Amundsen, Sturla Nordlund, Karl Erik Lund

Samarbeidspartner(e): Studentrådgivningen og Studenthelsetjenesten i Samskipnaden i Oslo, SiO

Varighet: Februar 2006- september 2007

Finansiering: SIRUS og SiO

Tema: Kartlegging av 1 655 studenter ved Universitetet i Oslo (UiO) når det gjelder deres bruk av alkohol, røyk, snus, illegale rusmidler, anabole steroider og pengespill. I tillegg til omfang av alkoholkonsum ble også deres holdninger til alkohol og selvrapporterte negative konsekvenser knyttet til drikking undersøkt. Spørreundersøkelsen inkluderte videre en screening av studentenes drikkemønster knyttet til risiko for helseskader.

Status: Prosjektet ble fullført sept.2007 ved ferdigstillelse av rapport

Resultater:

Økning i alkoholforbruk

Kvinnelige studenter har økt sitt alkoholforbruk med 28 prosent fra 1997 til 2006. For mannlige studenter er økningen på 23 prosent. Økningen er størst blant kvinnelige studenter mellom 25 og 29 år. I denne gruppen økte alkoholforbruket med 42 prosent fra 1997 til 2006.

Mer hver gang

Økningen i forbruket skyldes at studentene drikker mer hver gang de drikker, ikke at de drikker oftere. Fortsatt har mannlige studenter oftere et høyt alkoholinntak enn kvinner. Der mennene i gjennomsnitt drakk fire halvlitere øl eller mer 3,3 ganger i måneden, gjorde kvinnene det samme i underkant av to ganger i måneden.

Aldersuavhengig

Studenters drikkemønster er mer uavhengig av alder enn befolkningen ellers. De mannlige studentene over 25 år drikker like mye som de yngste studentene og alkoholforbruket holder seg stabilt høyt også etter at de har fylt 30 år, i motsetning til resten av befolkningen.

Negative konsekvenser

I følge internasjonal standard har 40 prosent av kvinnene og 32 prosent av mennene et drikkemønster som, hvis det blir opprettholdt over tid, kan innebære en høy eller alvorlig risiko for alkoholrelaterte

helseskader. Selv om de drikker mer rapporterte ikke studentene selv om flere negative konsekvenser av drikkingen nå enn i 1997. Høyere toleranse for fyll, endringer i studentmassen og større spredning av forbruket er mulige forklaringer på dette.

Hasj og kokain

I likhet med alkohol økte omfanget av illegal rusmiddelbruk fra 1997 til 2006. Fire av ti studenter har prøvd hasj, som er det mest utbredte illegale rusmidlet blant studenter. Åtte prosent har forsøkt kokain, men det var få som har testet andre illegale stoffer.

Tobakk

Det er færre dagligrøykere, men flere av-og-til røykere blant studenter sammenlignet med jevnaldrende. Det er dobbelt så mange kvinnelige studenter som bruker snus, mens snusbruk blant menn ligger på landsgjennomsnittet for aldersgruppen.

Publisering/formidling i 2007: SIRUS rapport 4/2007 og foredrag .

Prosjekt 1.2d: TOBAKKSATFERD I ET DISTINKSJONSPERSPEKTIV

Ansvarlig: Gunnar Sæbø
Medarbeider(e): Karl Erik Lund, Marianne Lund
Samarbeidspartner(e): SHDIR, avdeling tobakk, Synovate
Varighet: 2002-
Finansiering: SIRUS

Tema: Prosjektet tar sikte på å dokumentere sosiale, kulturelle, økonomiske og demografiske kjennetegn ved ulike brukergrupper av tobakk. Herunder undersøke om det eksisterer holdnings- og kunnskapsdifferanser, samt eventuelle forskjeller i risikopersepsjon. Prosjektet vil også analysere tobakksbruk som en form for sosial distinksjonsmarkør og undersøke om de ulike tobakksproduktene har ulike symbolverdier i forskjellige alders- og brukergrupper. Resultatene vil, sammen med teorier i helsekommunikasjon, kunne tilby et kunnskapsgrunnlag for valg av budskapsform og -kanal i det tiltaksrettede arbeide

Status: Prosjektet inngår i instituttets arbeid med å dokumentere tobakksutviklingen i Norge. Det viderefører aktiviteten i tidligere prosjekter "Idealtypiske brukertyper av tobakk" og "Endringer i det sosiokulturelle klima for bruk av tobakk – hva signaliserer sigaretten?", som begge hadde oppstart i 2001. Aktiviteten har i 2007 bestått av analyser av nyervervede tidsseriedata fra Norsk Monitor 1985-2005 og SSBs røykevaneundersøkelser. Tre vitenskapelig artikler er planlagt i 2008. I tillegg vil aktiviteten fortsette på grunnlag av nytt materiale (nye 2007-data fra Norsk Monitor vil foreligge i mars 2008, nye 2007-data fra SSB i januar 2008).

Resultater: Ingen nye resultater publisert i 2007.

Publisering/formidling i 2007: Foredrag, TV-program og intervjuer/kommentarer i ulike medier.

Prosjekt 1.2e: HVEM DRIKKER HVA, NÅR - OG TIL HVA?

Ansvarlig: Øyvind Horverak
Medarbeider(e): Elin K. Bye

Varighet: 1999-2007

Finansiering: SIRUS

Tema: På grunnlag av data som er samlet inne av SIFA/SIRUS i perioden 1973-2004, har vi sett på utviklingen i drikkevanene for fire ulike sosiale grupper: studenter, skoleelever og lærlinger; arbeidere; funksjonærer og pensjonister og trygdede.

Status: Prosjektet ble slutført i 2007.

Resultater: Vår analyse av det norske drikkemønsteret i perioden 1979 til 2004 viser at måten norske menn og kvinner drikker alkohol på har ligget forbausende fast, med unntak av tre forhold.

For det første har det blitt stadig flere som drikker alkohol. Særlig gjelder dette norske kvinner, få land har færre avholdende kvinner enn Norge. Avhold som bevisst livsstil synes så å si fraværende i Norge i 2004.

For det andre har det skjedd en endring i hva vi drikker. Enkelt sagt kan vi si at en rekke situasjoner hvor vi før drakk brennevin, i dag er erstattet med vin. Denne utviklingen deler Norge med de andre nordiske landene, som tradisjonelt har hatt et lavt forbruk av vin.

Den tredje viktige endringen i drikkevanene er at vi drikker hyppigere enn før. For de aller fleste er ikke økningen i drikkefrekvens særlig stor, men det er uten tvil blitt noe vanligere å drikke på hverdager enn hva det var på 1970-tallet. Det var også flere som drakk alkohol daglig i 2004 enn tilfellet var 25 år tidligere. Disse nye situasjonene har kommet i tillegg til de gamle drikkesituasjonene, som gjerne var lagt til helgene. Helgedrikkingen har altså fortsatt, uavhengig av det økte alkoholinntaket på de øvrige ukedagene.

Det har også skjedd en tilnærming i måten det ble drukket på i ulike sosiale lag. Ikke minst har øl blitt en mer populær drikk i funksjonærgruppen, samtidig som forbruket av vin har økt i alle grupper. Men ennå drakk arbeiderne mer brennevin og øl enn funksjonærene, og de drakk også gjerne mer alkohol ved den enkelte drikkesituasjonen.

Publisering/formidling i 2007: Det er publisert en forskningsrapport: Det norske drikkemønsteret. SIRUS rapport nr. 2/2007. Rapporten er lagt ut på SIRUS' hjemmesider.

Prosjekt 1.2f: RUSMIDDELBRUK BLANT UNGDOM

Ansvarlig: Astrid Skretting

Medarbeider(e): Jann-Henrik Bardal, Elin k. Bye, Marte K. Ødergård Lund

Samarbeidspartner(e): tns gallup

Varighet: Vedvarende

Finansiering: SIRUS

Tema: Følge utviklingen med hensyn til bruk av rusmidler i ulike ungdomsutvalg.

Status: Fra 1968 er det gjennomført postale spørreskjemaundersøkelser i aldersgruppa 15-20 år. hovedresultater publiseres på www.sirus.no. I 1998, 2002 og 2006 ble det foretatt postale spørreskjemaundersøke i aldersgruppa 21-30 år. Data er analysert og publisert i rapport. Som ledd i den europeiske skoleundersøkelsen om bruk av rusmidler blant 15-16 åringer - ESPAD - er det gjennomført undersøkelser i 1995, 1999, 2003 og 2007. Resultater fra de tre første undersøkelsene er

publisert i nasjonale og internasjonale rapporter. Data fra 2007-undersøkelsen er sendt de internasjonale koordinatorene av undersøkelsen.

Resultater: De årlige ungdomsundersøkelsene viser at det i siste halvdel av 1990-/begynnelsen av 2000-tallet var en økning i andel unge i alderen 15-20 år som oppga at de noen gang hadde brukt cannabis. Resultatene fra de siste årene viser imidlertid at andelen som oppgir å ha brukt cannabis har gått noe ned. Andelen på landsbasis har i de siste åra vært omkring 13-17 %, mens den tilsvarende andelen i Oslo har vært omkring 20 %. Undersøkelsene viser at det heller ikke lenger er en økning i akseptering av cannabis, slik vi så på slutten av 1990-tallet. På landsbasis har det i de siste år vært omkring 6-9 % som oppgir at de mener hasj burde kunne selges fritt her i landet, mens 10-11% oppgir at de kunne tenke seg å prøve hasj hvis det ikke var fare for å bli arrestert av politiet. De tilsvarende andelenene for Oslo var i 2007 henholdsvis 8 % og 16 %. Når det gjelder bruken av andre narkotiske stoffer har det i de seinere år vært omkring 3-4 % i aldersgruppa 15-20 år på landsbasis og 2-4 % i Oslo som oppgir at de har brukt amfetamin noen gang. Andelen som oppgir å ha brukt ecstasy ser ut til å ha stabilisert seg på omkring 2 % både på landsbasis og i Oslo.

Videre viser de årlige ungdomsundersøkelsene at det gjennomsnittlige forbruket av alkohol i aldersgruppa 15-20 år var stabilt i første halvdel av 1990-tallet og at det fant sted en relativt stor økning på slutten av 1990-årene. Forbruket de siste par år ser imidlertid nå ut til å ha stabilisert seg.

I aldersgruppa 21-30 år har det vært en nedgang i andel dagligrøykere fra 29 % i 1998 til 17% i 2006. I samme periode har det skjedd en økning i gjennomsnittlig alkoholforbruk fra 4,5 liter i 1998 til 5,3 liter i 2006. Det har vært en klar økning i andel unge i alderen 21-30 år som har brukt cannabis noen gang, fra 22 % i 1998 til 34 % i 2006. For de andre narkotiske stoffene fant vi størst økning i andel som oppga at de noen gang hadde brukt kokain (fra 3 % i 1998 til 9 % i 2006) og amfetamin (5 % i 1998 til 10 % i 2006).

Data fra ESPAD-undersøkelsen som ble foretatt i 2007 er ennå ikke analysert.

Publisering/formidling i 2007: Rapporter, foredrag

Prosjekt 1.3: REGISTRERT OG UREGISTRERT ALKOHOL- OG TOBAKKSFORBRUK

Ansvarlig: Marianne Lund

Medarbeider(e): Anders Bryhni, Øyvind Horverak, Sturla Nordlund, Karl Erik Lund

Samarbeidspartner(e): Toll- og avgiftsdirektoratet, SSB, MMI

Varighet: Vedvarende

Finansiering: SIRUS, Sosial- og helsedirektoratet

Tema: Den innenlandske omsetning av tobakk foreligger i månedlige salgstall fra Toll- og avgiftsdirektoratet, tall for alkoholsalget er registrert hos SSB. Det finnes derimot ingen tilsvarende opplysninger om omfanget av det uregistrerte forbruket av alkohol og tobakk. Det er i hovedsak tre forsyningskilder utover det registrerte salget, dvs. grensehandel, tax-free-handel, og det som illegalt blir smuglet inn i landet. Særegent for alkoholområdet er i tillegg forbruk fra hjemmebrenning. Omfanget av det uregistrerte forbruket har betydning for hvor effektivt særavgifter på tobakk og alkohol evner å regulere forbruket i helsegunstig retning.

Status: Aktiviteten i prosjektet for 2007 har vært to undersøkelser (mars og september) av det uregistrerte alkoholforbruket, dvs. alkohol som blir handlet ved grensen, i tax-free-butikk, eller som er hjemmelagd. Resultater ble publisert i RusStat og lagt ut på våre hjemmesider. I tillegg ble det utført en ekstra undersøkelse for å teste ut en alternativ målemetodikk for det uregistrerte alkoholforbruket.

Det registrerte tobakkssalget med tall fra Toll-og avgiftsdirektoratet, samt det selvrapporterte uregistrerte tobakksforbruket (SSB) ble publisert i Tall om tobakk 1973-2006.

Resultater: Andelen som har drukket øl kjøpt ved grensen eller i tax-free-butikk var på ca. 10 %, en økning fra året før. Det ble også registrert en økning i andelen som hadde drukket vin kjøpt i tax-free-butikk. Det ble imidlertid ikke observert noen endring i forbruket av øl, vin eller brennevin fra grensehandel eller tax-free i samme periode. Tall fra selvrapporterte forsyningskilder for tobakk viser at en stadig økende andel av tobakksforbruket kommer fra utlandet, ca. 40 % i 2006.

Publisering/formidling i 2007: Rapporter, tall publisert i RusStat

Prosjekt 1.4: INTERNASJONAL ALKOHOLPOLITIKK

Ansvarlig: Sturla Nordlund

Medarbeider(e): Anders Ulstein, Ingeborg Lund, Øyvind Horverak

Samarbeidspartner(e): Forskere i mange land

Varighet: 1996 -

Finansiering: SIRUS

Tema: Det overordnede spørsmål i prosjektet er: Hvordan påvirkes Norges alkoholpolitikk av den europeiske integrasjonsprosessen, og hvilke konsekvenser vil dette ha for alkoholforbruket og de alkoholrelaterte skadene?

Det har vært ønskelig å få en samlet framstilling av den politisk/juridiske prosess som har pågått, og som fortsatt pågår, i EU med tanke på å harmonisere regelverket i de ulike land. Som eksempler på slike prosesser er forhandlingene og domstolsavgjørelsene om alkoholmonopolenes stilling i de nordiske land, virkningene av privatiseringen av grossistmarkedet fra 1.1.96, og våre nabolands forhandlinger om de tollfrie kvotene for privat import, som resulterte med at Danmark, Finland og Sverige måtte akseptere fulle EU-kvoter fra 1.1.2004. Pristutviklingen, og særlig prisdifferensene til våre naboland (spesielt Sverige) vil det være interessant å følge over en lengre periode med tanke på å studere hvordan grensehandelen med alkohol varierer med denne prisdifferensen. Grensehandelen og forbruket av andre typer uregistrert alkohol er viktige temaer i den alkoholpolitiske diskusjonen.

Etter hvert som alkoholpolitiske endringer innføres, både her i landet og i våre naboland, påvirkes også opinionen som så i sin tur kan påvirke den alkoholpolitiske utviklingen. Også endringene i opinionen er det derfor av interesse å følge.

En vesentlig side ved prosjektet er å studere hvordan de endringer som dels er vedtatt, og dels kan ventes å komme, på det politiske plan vil slå ut i endringer i alkoholforbruket. En dokumentasjon av virkningene på alkoholforbruket av endringer i prisnivå og omsetningsformer for alkohol vil kunne få stor betydning for den alkoholpolitiske debatt, både i Norge og internasjonalt, spesielt innen EU.

Status: Det er tidligere publisert 5 rapporter, 4 internasjonale artikler og en engelskspråklig monografi (doktorgradgradsavhandling) fra dette prosjektet, samt at prosjektmedarbeiderne har deltatt i to internasjonale prosjekter som begge resulterte i engelskspråklige bøker. Det er innledet et samarbeid med Universitetet i Tilburg, Nederland, om et prosjekt som skal sammenligne rusmiddelbruk og rusmiddelpolitikk i Norge og Nederland.

Resultater: I en rapport vises det hvordan Finland, Norge og Sverige reagerte ulikt da de nasjonale alkoholmonopolssystemene ble satt under press fra EU. På tross av felles alkoholpolitiske tradisjoner valgte de tre landene ulike strategier framfor en felles nordisk i responsen på EUs krav og i de påfølgende forhandlinger. En forklaring er at det nasjonale utgangspunktet for integrasjonsprosessen var forskjellig.

I en annen rapport beskrives og analyseres den sterke økningen i antall aktører i grossistmarkedet det første året etter at monopolet på import, eksport og engroshandel falt bort. Økningen i antall aktører har ført til økt merkeutvalg, særlig når det gjelder vin, mens prisene på alkohol ikke endret seg i noen større grad.

Hovedkonklusjonen i boken "European Integration and Nordic Alcohol Policies" som ble publisert høsten 1998, kan oppsummeres med: 1) Deltakelsen i EØS-samarbeidet, og det finske og svenske medlemskapet i EU, har ført til et økt press i alkoholliberal retning. 2) I løpet av de årene som har gått siden EØS-avtalen trådte i kraft, har den fysiske tilgjengeligheten av alkohol økt i Finland, Norge og Sverige, mens alkoholprisene har blitt redusert, særlig i Finland. 3) Det skjedde ikke betydelige endringer i alkoholkonsumet eller i skadeomfanget i løpet av den aktuelle perioden.

Resultater fra et nordisk prosjekt ble publisert i en SIFA rapport i 1999 og en artikkel i 2001. Der presenteres sammenlignbare data fra Danmark, Finland, Norge og Sverige om drikkevaner og holdninger til alkoholrelaterte spørsmål.

En engelskspråklig bok ("Broken Spirits. Power and Ideas in Nordic Alcohol Control") ble publisert i 2000 med resultater fra det såkalte SNAPS-prosjektet. Boken tar for seg ideene bak, og utviklingen av, de nordiske landenes alkoholpolitikk gjennom hele det 20. århundre, med spesiell vekt på utviklingen de senere år i forbindelse med integrasjonsprosessen i Europa, endringer i markedsstrukturene og endringer i holdningene. Målet er å forstå endringene på dette feltet i lys av mer generelle endringer i samfunnet.

En doktorgradsavhandling (Trygve Ugland) viser bl.a. at alkoholpolitikken i de nordiske land er mindre unik i dag enn den var i 1990. Dette skyldes endringer i de nordiske land, men også at oppmerksomheten omkring alkoholrelaterte skader har økt i EU.

En artikkel på norsk i 2003, og en artikkel i et internasjonalt tidsskrift i 2007, viser at importen av alkohol i forbindelse med reiser (tax-free og grensehandelen) har økt vesentlig siden begynnelsen av 1990-tallet. Forbruket av rusbrus ble tredoblet fra 2002 til 2003 etter at Norge, etter press fra EU, måtte oppgi å ha salg av rusbrus bare på Vinmonopolet. I 2004 ble imidlertid salget halvert, og utgjør nå under 2 prosent av alkoholomsetningen. Konsumet er imidlertid i stor grad konsentrert til ungdom.

Publisering/formidling i 2007: Resultater er presentert i flere foredrag. En artikkel er publisert i et internasjonalt tidsskrift.

Prosjekt 1.5: RUSMIDDELBRUK BLANT INNVANDRERE

Ansvarlig: Ellen J. Amundsen
Medarbeider(e): Tord Finne Vedøy
Samarbeidspartner(e): Unifob v. Camilla Ihlebæk
Varighet: 2005-2009
Finansiering: SIRUS

Tema: Analyser av ulike problemstillinger knyttet til rusmiddelbruk blant både ungdom og voksne med innvandrerbakgrunn. Kartlegging av eventuelle forskjeller i forhold til personer med etnisk norsk bakgrunn, hvorfor det eventuelt finnes slike forskjeller og om konsekvensene blir ulike. Dette vil gi mulighet for å kunne vurdere om forebyggingsarbeidet og eventuelt behandling må justeres for enkelte innvandrergrupper for å gi effekt.

Status: Det ble arbeidet med en rapport om alkoholbruk og dets konsekvenser blant majoritet og minoritet utenfor storbyen. I tillegg ble det gjennomgått en rekke

befolkningsundersøkelser hvor det blir spurt om innvandrerbakgrunn. Det foreligger et grunnlagsnotat og det vil bli publisert en rapport med resultater i 2008. Arbeidet med å analysere 1) assosiasjon mellom alkoholbruk og vold og 2) oppfølging med nytt datasett om gjensidig påvirkning av alkoholbruk blant etnisk norsk og innvandrerungdom med muslimsk bakgrunn vil bli avsluttet. I tillegg er det aktuelt å utnytte HUBRO, Folkehelseinstituttets helseundersøkelse blant voksne i Oslo, i større grad. For de to siste problemstillinger er det trolig nødvendig å få konsesjon fra Datatilsynet for å kunne oppbevare dataene ved SIRUS. Antall personer med innvandrerbakgrunn blir små i de vanlige befolkningsundersøkelsene. Dermed blir det vanskelig å lage gode beskrivelser av kulturspesifikk rusmiddelbruk og dets konsekvenser, samt endring over tid. Andre metodiske verktøy må derfor tas i bruk for å sikre kunnskap innen feltet

Resultater: Det framkom at ungdom i 16 kommuner utenfor storbyen med ikke-vestlig bakgrunn drakk sjeldnere alkohol enn etnisk norske og at de med muslimsk tro drakk enda sjeldnere - spesielt gjaldt dette jenter. Jo høyere foreldrenes alkoholbruk var og jo mer liberale holdninger til alkohol de hadde, jo mer drakk ungdommene. Ungdom med ikke-vestlig og/eller muslimsk bakgrunn rapporterte om lavere bruk og strengere holdninger til alkohol hos foreldrene enn ungdom med vestlig bakgrunn. Det var svært få som rapporterte om problemadferd. I den lille gruppen av muslimsk ungdom som drakk var det imidlertid en høyere risiko for noen typer problemadferd, som å havne i slåsskamp, bli skadet eller skade seg selv, gjøre hærverk eller bruke narkotika. Men selv om risikoen var høyere, så var antall personer svært lavt.

Publisering/formidling i 2007: Rapport og foredrag

Prosjekt 1.6: BRUK AV NARKOTIKA I NORSKE FENGLER OG SONINGS VIRKNING PÅ NARKOTIKAMISBRUK OG MISBRUKERKARRIERE

Ansvarlig: Einar Ødegård

Varighet: 1997-2009

Finansiering: SIRUS

Tema: Prosjektets siktemål er å undersøke omfanget av rusmiddelproblemer blant innsatte og studere effekten fengselsstraff har på bruk av rusmidler.

Status: Det arbeides med to artikler

Resultater: Kun foreløpige resultater foreligger

Prosjekt 1.7: PENGESPILL OG PENGESPILLPROBLEMER I NORGE

Ansvarlig: Ingeborg Lund

Medarbeider(e): Sturla Nordlund

Samarbeidspartner(e): Ingeborg Rossow, Marianne Hansen

Varighet: 2001-2009

Finansiering: SIRUS

Tema: Omsetningen på spillemarkedet i Norge har økt meget sterkt de siste 15-20 år, og det er grunn til å tro at dette har gitt seg utslag i at langt flere har fått problemer av ulik art i forbindelse

med pengespilling. En viss andel vil også, ut fra internasjonale kriterier, kunne sies å være spilleavhengige. En sentral problemstilling i dette prosjektet er å estimere denne andelen. I tillegg vil vi også kartlegge "normalbefolkningens" spilleadfærd, finne hvordan adferden er fordelt i befolkningen, hvordan innsats og tap er fordelt, osv. Av spesiell interesse er det å få vite litt om spilleadfærd og -problemer blant ungdom, og SIRUS inngikk derfor et samarbeid med NOVA som tok med en del spørsmål om dette emnet i sin ungdomsundersøkelse som ble gjennomført i februar 2002. En annen gruppe som sies å drive mye med pengespill er de kriminelle. Vi har derfor også fått med noen få spørsmål om dette temaet i en undersøkelse som ble gjennomført på hele fengselspopulasjonen i 2002 (se prosjekt 2.14).

Status: Høsten 2002 ble det er innhentet data fra et representativt utvalg på, i utgangspunktet, 10 000 personer i alderen 15-74 år fra hele landet. Svarprosenten ble 55, og en rapport ble publisert i juni 2003. Også analysene av data fra NOVAs ungdomsundersøkelse er ferdig og en rapport ble publisert i februar 2003. I årene etter 2003 har det blitt gjort videre analyser av datamaterialet, og resultater fra 2002-undersøkelsen er presentert og publisert internasjonalt. I tillegg har data fra SIRUS voksenundersøkelse (2004), Norsk Monitor (2005) og regionprosjektet (2004) blitt analysert. Resultater er publisert og presentert internasjonalt. En panelundersøkelse er i gang, og to av totalt tre datainnsamlingsrunder er gjennomført i løpet av 2007.

Resultater: 2002-Undersøkelsen viste at pengespill var svært utbredt i Norge. Over 80% av den voksne befolkning deltok i pengespill i 2002, mens 41% deltok så ofte som en gang i uka. Andelen dagligspillere utgjorde likevel kun 1,4% av spillerne. Blant normalspillere var lotterier, og særlig Lotto, den mest utbredte spilltypen.

Publisering/formidling i 2007: Atikkel og foredrag

Prosjekt 1.8: RUSMIDDELRELATERTE SKADER I AKUTTMOTTAK

Ansvarlig: Ingeborg Rossow

Samarbeidspartner(e): Per T. Normann, FHI, Øyvind Ekeberg, UUS, Stig Tore Bogstrand, UUS

Varighet: 2003-2009

Finansiering: SIRUS; SHdir, FHI

Tema: En betydelig del av rusmiddelrelaterte skader er knyttet til ytre skader som ulykker, selvmordsforsøk og voldsskader. I Norge er omfanget av slike rusmiddelrelaterte skader i liten grad beskrevet, og den siste omfattende studien ble foretatt for 30 år siden. Siden den gang har omfanget av rusmiddelbrukt økt betydelig. Hensikten med denne studien er å kartlegge omfanget av skader i et akuttmottak som er relatert til alkohol eller til andre rusmidler.

Status: Pilotering av datainnsamling ble foretatt sommeren 2007 og ordinær datainnsamling påbegynt i desember 2007.

Resultater: Ingen resultater å rapportere foreløpig.

Publisering/formidling i 2007: Ingen

Prosjekt 1.9: RUS OG TRAFIKK

Ansvarlig: Inger Synnøve Moan

Medarbeider(e): Jostein Rise og Ragnar Hauge

Varighet: 2007-2009

Finansiering: SIRUS

Tema: Bruk av og holdningene til bruk av alkohol i forbindelse med kjøring av småbåt og bil.

Status: Spørreskjema ble sendt til 4 000 tilfeldig utvalgte personer mellom 18 og 70 år i Norge, samt 2000 tilfeldig utvalgte personer fra Småbåtregisteret ut høsten 2007. Datainnsamlingen ble avsluttet i januar 2008.

Resultater: Ingen resultater

Publisering/formidling i 2007: Ingen publisering/formidling

Prosjekt 1.10: HVOR FARLIG ER FARLIGE STOFFER?

Ansvarlig: Astrid Skretting og Jostein Rise

Varighet: 2007-2008

Finansiering: SIRUS

Tema: I 1968 og 1989 ble det foretatt spørreskjemaundersøkelser om befolkningens holdning til ulike rusmidler. Undersøkelsen viste at det hadde funnet sted betydelige endringer fra 1968 til 1989. Det er av interesse å se hvorvidt det har funnet sted ytterligere endringer i perioden 1989 til 2007.

Status: Data for 2007 foreligger.

Resultater: Ingen så langt

Publisering/formidling i 2007: Ingen

FAGGRUPPE FOR FORKLARINGER OG KONSEKVENSER

Prosjekt 2.1: OVERDOSER OG DØDELIGHET BLANT SPRØYTEMISBRUKERE

Ansvarlig: Einar Ødegård

Medarbeider(e): Anne Line Bretteville-Jensen, Ellen J. Amundsen og Ingeborg Rossow

Samarbeidspartner(e): Bjørn Skuterud (Folkehelseinstituttet), Knut Boe Kielland (Sykehuset Innlandet), Ragnar Kristoffersen (Kriminalomsorgens utdanningscenter) og Thomas Clausen (SKR, UiO)

Varighet: 1998-

Finansiering: SIRUS

Tema: Den høye dødeligheten blant norske sprøytemisbrukere bekymrer. Det er et stort behov for mer kunnskap omkring overdoser og omstendigheter ved overdose-dødsfall med tanke på forebygging.

Fire pågående prosjekter tar alle sikte å beskrive risikoen for overdose og annen død blant sprøytemisbrukere og undersøke faktorer som påvirker denne risikoen. De fire prosjektene tar utgangspunkt i forskjellige utvalg med forskjellige kjennetegn og dekker forskjellige perioder. Et prosjekt er basert på en gruppe sprøytemisbrukere rekruttert ved "Sprøytebussen" i 1997 (a). Et prosjekt er basert på pasienter ved LAR (b). Et tredje prosjekt er basert på et utvalg klienter ved Statens klinikk for narkomane innlagt i perioden 1981-1991 (c). Det fjerde prosjektet er basert på et utvalg av individer som ble registrert med overdose av ambulansetjenesten i Oslo i perioden 1998-2000 (d). De to sistnevnte prosjektene vil undersøke mer spesifikt hvordan fengselsopphold og løslatelse påvirker risikoen for overdose.

Status: a) Norsk samfunnsvitenskaplig datatjeneste (NSD) har koblet registerdataene og analyser av materialet er påbegynt. b) Prosjektet er forsinket og startet opp mot slutten 2007. c) NSD har koblet ambulansedataene opp mot dødsårsaksregisteret og analyser av materialet er påbegynt. En artikkel er så langt produsert. d) Prosjektet nærmer seg sin avslutning. En artikkel er publisert og en er til vurdering.

Resultater: Overdosedødsfall varierte ikke med alder, mens andre dødsfall forekom hyppigere etter fylte 40 år. Analysene viste videre at justert for alder var risikoen for dødsfall og spesielt overdosedødsfall høyere desto lengre rusmiddelmissbruket hadde vart.

Publisering/formidling i 2007: En artikkel er publisert i et internasjonalt tidsskrift

Prosjekt 2.2: HEROINMARKEDET

Ansvarlig: Anne Line Bretteville-Jensen

Medarbeider(e): Mette Irmgard Snertingdal

Samarbeidspartner(e): Tormod Bønes, Kripos

Varighet: 1993-

Finansiering: SIRUS

Tema: Formålet med prosjektet er å studere det illegale narkotikamarkedet generelt og heroinmarkedet i Oslo spesielt. En første målsetting har vært å øke kunnskapen om narkotikapriser, finansiering, betalingsmåter og omfang av rusmiddelbruk blant sprøytemisbrukere samt å se disse faktorene over tid og i forhold til endringer i kontrollpolitiske tiltak. Det har vært av interesse å finne ut hvordan misbrukerne reagerer på prisendringer på narkotiske stoffer, hvor viktig vinningsforbrytelser er for å finansiere stoffbruken, hvor mye den enkeltes totale forbruk av rusmidler koster pr. dag, hvilke økonomiske størrelser som er i omløp på dette illegale markedet etc. En annen målsetting har vært å øke kunnskapen om selgersiden av heroinmarkedet: På hvilken måte er heroinmarkedet i Norge organisert? Hva kan heroinselgere og importørers fortelle oss om markedets arbeidsdeling og eventuelle nettverk? Hvordan har forholdene på selgersiden utviklet seg over tid? Hvordan forstår og presenterer heroinselgerne og importørene seg selv og sin egen aktivitet? Hva kjennetegner de som er pågrepet for besittelse eller innførsel av heroin og hvordan har dette endret seg over tid?

Status: Siden 1993 er data hentet inn gjennom regelmessig intervjuer av sprøytemisbrukere rekruttert ved sprøyteutdelingen i Oslo sentrum. Disse intervjuene har i 2007 gått som planlagt. Kripos beslagsdata for heroin i perioden 1994-2006 er blitt overført til SIRUS. Mette Irmgard Snertingdal er i gang med et doktorgradsprosjekt med utgangspunkt i de kvalitative intervjuene.

Resultater: En rapport basert på de kvalitative intervjuene er publisert, den gir analyser av ulike posisjoner i heroinomsetningen. Studien viser at selgerne står relativt fritt til å velge sine leverandører. Storselgerne er drevet av jakten på store penger mens småselgerne primært finansierer egen rusmiddelbruk. De øverste sjiktene i heroinimporten til Norge synes å være styrt av personer i utlandet via slektskapsbånd. De driver illegal virksomhet for å forsørge sine familier. Heroinmarkedet i Norge har endret seg fra 1970-tallet fram til i dag. Det har kommet til flere aktører fra ulike etniske grupper. Der selgerne tidligere ofte smuglet inn heroinen selv, er det nå mer organiserte ligaer som importerer stoffet.

Publisering/formidling i 2007: Rapport og foredrag .

Prosjekt 2.2b: ENDRINGER I SPRØYTEBRUKERPOPULASJONEN OVER TID

Ansvarlig: Ellen J. Amundsen

Medarbeider(e): Anne Line Bretteville-Jensen

Samarbeidspartner(e): G. Scalia Tomba, Univ. of Rome/ Ragnhild Audestad, Rusmiddeletatens kompetansesenter

Varighet: Løpende

Finansiering: SIRUS

Tema: Beregne omfang av og rekruttering til sprøytemisbruk og annen problematisk bruk av illegal narkotika. Beregne endringer i narkotikamisbruk over tid gjennom utvikling av et modellverktøy som beskriver rekruttering til, varighet av og opphør av slikt misbruk.

Status: I 2007 ble benyttet tre eksisterende metoder for å beregne prevalens av sprøytemisbruk. Samarbeidet med Kompetansesenteret i Oslo har gitt en ny metode som sikrer bedre prevalenstall for Oslo, men resultatene er ennå ikke offentliggjort. Arbeidet med insidensberegninger av sprøytemisbruk er under utvikling. Arbeidet med modellverktøyet har ikke vært prioritert.

Resultater: Beregninger basert på tre typer estimatorer gir et stabil antall aktive sprøytemisbrukere etter 2003. For 2004 antas det å være mellom 8 200-12 500 sprøytemisbrukere i Norge. .

Publisering/formidling i 2007: Bidrag i den nasjonale rapporten til EMCDDA

Prosjekt 2.3: PRISFØLSOMHET FOR ETTERSPOERSEL AV TOBAKK

Ansvarlig: Anne Line Bretteville-Jensen

Samarbeidspartner(e): Erik Biørn, UiO og Randi Selmer, Folkehelseinstituttet

Varighet: 2005-2009

Finansiering: SIRUS

Tema: Nærmere 38.000 personer har deltatt 3 ganger i undersøkelsene foretatt i regi av Statens Helseundersøkelser (SHUS) der de blant annet har besvart spørsmål om røyking. Dataene inneholder i tillegg opplysninger om enkelte sentrale helseparametere, mosjon samt opplysninger rundt arbeidsforhold. Disse dataene er koblet mot opplysninger om inntekt, utdanning, yrkesstatus og husholdningstype. Viktige problemstillinger i analysene vil være:

1. Forklare etterspørselen etter sigaretter/tobakk blant de som røyker. Her vil pris og inntekt være sentrale variable, men det vil også være viktig å "kontrollere" for kjønn, alder, utdanning, egen inntekt, husholdningens samlede inntekt, husholdningens størrelse og sammensetning (antall barn under 16 år) samt egen helse og mosjon og se på disse variablenes betydning for forbruket. Ved at man har opplysninger om samme person på 3 tidspunkt vil det være mulig å lage indikatorer for avhengighet og "kontrollere" også for dette. Man kan i tillegg undersøke om priselastisiteten er forskjellig blant ulike undergrupper i utvalget.

2. Undersøke om dataene kan si noe om faktorer som er viktig for røykestopp.

Vil man finne at pris og inntekt er viktige variable også her, eller er helseindikatorene, utdanning etc. av mer avgjørende betydning? Ved å sammenligne gruppene av daglig røykere, aldri røykere og eks-røykere kan man trolig kunne si noe mer om betydningen av de ulike faktorene. Siden data for den enkelte er samlet inn over en 10-12 års periode kan røykekarrieren studeres nærmere.

Status: Data er koblet og kvalitetssikret. Analyser av begge de overnevnte problemstillingene er påbegynt. Prosjektet er imidlertid blitt noe forsinket som følge av en feil i registerkoblingen foretatt av SSB.

Resultater: Foreløpig ingen

Publisering/formidling i 2007: Foreløpige resultater er lagt fram på en internasjonal forskerkonferanse for helseøkonomer

Prosjekt 2.4: HVA SIGNALISERER SIGARETTEN?

Ansvarlig: Karl Erik Lund

Medarbeider(e): Janne Scheffels

Samarbeidspartner(e): Willy Pedersen ISO

Varighet: 2002-2007

Finansiering: Forskningsrådet (til 2005), SIRUS

Tema: Røyking, ungdom, identitet, Siktemålet med prosjektet har vært å utforske hvordan unge røykere begrunner og fortolker det å røyke og å være en røyker. De individuelle fortellingene er videre forsøkt analysert i en samfunnsmessig kontekst, forstått som de strukturelle, sosiale og

diskursive rammer individene gjør sine erfaringer og refleksjoner innenfor. Analytisk har det vært et mål å si noe om de prosessene som virker mellom individuell opplevelse og sosial kontekst.

Status: Arbeidet med avhandlingen er fullført. Doktorgrad er innlevert til vurdering på UiO, institutt for sosiologi og samfunnsgeografi .

Resultater: I avhandlingen tegnes et flertydig av røyking og av hvordan de betydningene som det å røyke til enhver tid har endrer seg. Bildet viser også hvordan de symbolske og meningsbærende sidene ved røyking framstår som nært knyttet opp til de prosessene der folk fortolker og forstår seg selv i konteksten av sin samtid. Den meningen som informantene knytter til det å være røyker kan sies å være karakterisert av betydelige motsigelser. Røyking framstår som et symbol på individualitet, frihet og nytelse, i en motstridende parallellitet med røyking som stigma, umoralsk og mangel på kontroll. Vi ser velkjente fortellinger som handler om røyking som kommunikasjon av en identitet som individualistisk, sterk, stilig og opposisjonell, og vi hører utsagn om røyking som mestring, trøst og avslapning. Samtidig hører vi noen nye fortellinger som handler om hvordan man forholder seg til røyking som stadig mer stigmatisert. Disse handler både om innordning, motstand og forhandlinger.

Publisering/formidling i 2007: Artikkel. Doktorgradsavhandling

Prosjekt 2.5: FOREBYGGINGSRELEVANT KUNNSKAP OM UNGDOM OG RUS

Ansvarlig: Hilde Pape

Medarbeider(e): Elisabet E. Storvoll, Ingeborg Rossow

Varighet: 2003-2007, 2008 -

Finansiering: Norges forskningsråd (2003-2007) / SIRUS (2008 -)

Tema: Hovedhensikten med prosjektet har vært å framskaffe ny, forebyggingsrelevant kunnskap om ungdom og rus. Å avdekke om narkotikabruk og høykonsum av alkohol har fått nedslag i nye ungdomsgrupper, har stått sentralt. Alkoholens tilgjengelighet blant mindreårig ungdom, har vært et annet viktig tema. Videre har fokus vært rettet mot alkoholrelaterte skader og problemer, og mot de unges kunnskap og forestillinger om rusmiddelbruk. Metodeproblemer knyttet til kartlegging av sjeldne former for rusmiddelbruk, er også et blitt tematisert.

Status: I perioden 2003-2007 ble prosjektet finansiert av Norges forskningsråd, men blir videreført på midler fra SIRUS. Prosjektet har pågått over flere år og resultater er formidlet i flere sammenhenger. Det vil bi foretatt videre datainnsamling og analyser.

Resultater: I strid med den såkalte normaliseringshypotesen, er eksperimentell narkotikabruk blant unge voksne fortsatt knyttet til ulike indikatorer på psykososiale problemer. Særlig ecstasybrukere framstår som en belastet gruppe. Nå som før er fyll og høykonsum av alkohol utbredt blant ungdom som flørter med stoff, og antakelig er det alkoholen og ikke de illegale rusmidlene, som skaper størst problemer for disse ungdommene.

Om lag en av sju norske 13-15 åringer har fått alkohol av foreldrene sine i løpet det siste året. Høyfrekvent (men ikke lavfrekvent) "foreldrelanging" var relatert til tyngre drikking og alkoholrelaterte problemer blant de unge, men det er stadig uklart om sammenhengen gjenspeiler et årsaksforhold. Jo oftere ungdommene hadde fått alkohol hjemme, desto høyere var sannsynligheten for at foreldrene drakk tett, og for at de ble oppfattet som lite omsorgsfulle og støttende. Slike foreldrekjennetegn er i seg selv forbundet med et høyt og problemfylt alkoholkonsum blant ungdom.

Unge under 18 år skaffer seg i stor grad alkohol fra andre ungdommer. I snaut en tredel av de gangene de hadde fått tak i drikkevarer, var denne kilden blitt benyttet. Nest etter "andre ungdommer" fulgte ordinære salgs- og skjenkesteder (22%) og tilgjengelighet i hjemmet – ved at de unge hadde tatt

eller fått alkohol av foreldrene sine (20%). Nesten halvparten av de mindreårige alkoholkonsumentene hadde benyttet kommersielle alkoholkilder en eller flere ganger siste år. De fikk kjøpt drikkevarer i fire av fem kjøpsforsøk på utesteder, i drøyt halvparten av kjøpsforsøkene i butikk, og i to av tre forsøk på Vinmonopolet. Tidlig fysisk modning var relatert til økt tilgang på alkohol, særlig fra salgs- og skjenkesteder. Intensivert kontroll og en skjerping av sanksjonene ved overtredelse av gjeldende aldersbestemmelse, framstår som aktuelle virkemidler i kampen mot ungdomsfylla.

Analyser av unge menneskers kunnskap om ulike aspekter ved alkohol- og narkotikabruk avdekket mange, store kunnskapshull. De unge har blant annet en sterk tendens til å overvurdere narkotikaondet relativt til alkoholens skadevirkninger. Kunnskapsnivået var bare marginalt høyere blant de eldste enn blant de yngste ungdommene. Det var også noe høyere blant dem som hadde brukt både alkohol og narkotika, enn blant ungdom ellers. Samtidig viste det seg at ungdom som hadde brukt hasj, i stor grad hadde feilaktige forestillinger om at hasjbruk verken er relatert til høykonsum av alkohol, eller til belastninger på ulike livsområder. Ungdom har videre en sterk tendens til å overvurdere forekomsten av illegal rusmiddelbruk blant sine jevnaldrende. Misforholdet mellom faktisk og antatt bruk viste seg å være spesielt stort mht. tyngre stoffer. Ungdom som brukte stoff selv, eller som hadde stofferfarne venner, var mer tilbøyelige til å overestimere enn ungdom ellers.

Vi har analysert tenårings selvrapporterte opplysninger om bruk og tilbud om "zetacyllin" - et rusmiddel som ikke finnes. To prosent oppga at de var blitt tilbudt dette fiktive rusmiddelet, mens 0,5 prosent angivelig hadde brukt det. "Zettacyllinbrukere" svarte i stor grad også at de hadde anvendt reelle, illegale rusmidler. Når disse falske positive ble fjernet fra analysene, ble de observerte forekomstene av sjeldne former for rusmiddelbruk (GHB-, heroin-, LSD- og kokainbruk) følgelig mye lavere. Mønsteret av sosiodemografiske kjennetegn ved dem som rapporterte bruk av sjeldne, reelle stoffer, forandret seg også som følge av at "zetacyllinbrukerne" ble uteklatt fra analysene. Konklusjonen er at surveydata om svært sjeldne fenomener må tas med en klype salt og at studier av normalbefolkningen har begrenset verdi mht. å framskaffe kunnskap om lavprevalente former for stoffbruk.

Publisering/formidling i 2007: Bokkapitler, artikler og foredrag.

Prosjekt 2.6: FRA UNGDOM TIL VOKSEN. EN LONGITUDINELL STUDIE AV RUSMIDDELBRUK

Ansvarlig: Elisabet E. Storvoll

Medarbeider(e): Ingeborg Rossow, Karl Erik Lund, Anne Line Bretteville-Jensen, Janne Scheffels og Inge Synnøve Moan

Samarbeidspartner(e): Willy Pedersen, UiO og Lars Wichstrøm, NTNU

Varighet: 2005-2010

Finansiering: SIRUS

Tema: Forskning på ungdoms og unge voksnes bruk av rusmidler er i stor grad basert på tverrsnittsstudier, oftest blant skoleelever. Vi har derfor lite kunnskap om hvordan ungdoms rusmiddelbruk utvikler seg gjennom ungdomsårene og inn i voksen alder, og hvilke forhold som har betydning for ulike "karrieremønstre". Mer spesifikt vil prosjektet belyse stabilitet og endring i bruk av ulike rusmidler fra tenårene til voksen alder, og hva som kjennetegner ulike forløpsmønstre. Videre vil prosjektet belyse tidlige prediktorer for indikatorer på avhengighet i voksen alder og alternative forklaringer til "trappetrinnshypotesen" (se for øvrig prosjekt 2.7 "Fra hasj til tyngre stoffer"). Data stammer fra den longitudinelle spørreskjemaundersøkelse "Ung i Norge". Respondentene var 13-19-åringer ved den første datainnsamlingen som fant sted i 1992. Disse ungdommene har blitt fulgt opp igjen i 1994, 1999 og 2005. Dataene er samlet inn av Norsk institutt for oppvekst, velferd og aldring (NOVA).

Status: Data er klare for analyser.

Resultater: Ingen.

Publisering/formidling i 2007: Ingen.

Prosjekt 2.7: FRA HASJ TIL TYNGRE STOFFER

Ansvarlig: Anne Line Bretteville-Jensen

Samarbeidspartner(e): Hans Olav Melberg, Andre M. Jones, University of York/HEB, Liana Jacobi, University of Melbourne, Jenny Williams, University of Melbourne

Varighet: 2005-2008

Finansiering: SIRUS/HEB

Tema: Tunge narkotikamisbrukere oppgir ofte at de startet med sniffing, alkohol og hasj for deretter å gå videre til tyngre stoffer. Den såkalte trappetrinnshypotesen tar dette som tegn på at bruk av enkelte rusmidler er inngangsporten til andre stoffer (trappetrinnshypotesen). Hypotesen brukes aktivt som et argument mot å liberalisere narkotikalovgivningen for cannabis. Prosjektets formål er å se nærmere på denne hypotesen blant annet ved å ta hensyn til at oppstartsmønsteret delvis kan forklares ved såkalt uobserverbar individspesifikk variasjon/heterogenitet. Eksempelvis kan en bakenforliggende, men ikke observerbar, variabel forklare både bruken av hasj og heroin. Etter at man tar hensyn til slike faktorer man trolig få et riktigere bilde av hvor viktig hasjbruk er for sannsynligheten for bruk av heroin på et senere tidspunkt.

Status: Analysearbeid og artikkelskriving er foretatt. En artikkel er akseptert og ytterligere to manus er straks klar for innsending til internasjonale tidsskrift. Analyser for et fjerde manus er påbegynt

Resultater: Analyser tyder på at cannabisbrukere kan deles i to grupper: en større gruppe der tidligere cannabisbruk ikke ser ut til å ha effekt på videre rusmiddelbruk og en mindre gruppe der slik cannabisbruk ser ut til å øke sjansen for å også starte med sterkere stoffer. Den mindre gruppen består av personer som i større grad rapporterer problemer politi, skole og foreldre i barndommen og som debuterte tidligere med de ulike narkotiske stoffene.

Publisering/formidling i 2007: Foredrag.

Prosjekt 2.8: SNUS - EN VEI INN ELLER UT AV TOBAKKSRYKING

Ansvarlig: Karl Erik Lund

Medarbeider(e): Elisabeth Larsen, Jostein Rise

Samarbeidspartner(e): Norfakta

Varighet: 2006-2010

Finansiering: Stiftelsen for Helse og rehabilitering via Landsforeningen for hjerte- og lungesyke, SIRUS

Tema: Prosjektets primære formål er å undersøke sammenhengen mellom snusbruk og påfølgende oppstart av røyking, blant ungdom som ellers ikke ville ha startet med sigaretter om det ikke hadde vært for de forutgående erfaringer med snus. For å belyse kausalitetsspørsmålet vil det bli undersøkt om snusbruk synes å ha betydning for forventninger knyttet til sigarettbruk blant de som endrer tobakkspreferanse. Sekundært vil prosjektet undersøke om transisjoner mellom snusbruk og sigarettøyking innebærer en justering av risikopersepsjoner. For det tredje vil vi undersøke hvorvidt det inkonsistente mediebildet om snusbruk og helseisiko har betydning for graden av selektiv informasjonsuthenting.

Status: Et panel av gutter i alderen 15-18 år følges longitudinelt gjennom tre år. Første observasjon i den longitudinelle oppfølgingen er gjennomført. Det hentes også inn restrospektive data fra en tverrsnittsundersøkelse utført i Nord-Trøndelag (HUNT), data fra Statistisk sentralbyrås årlige tobakksbruksundersøkelser, samt data fra undersøkelse av studenter ved Universitetet i Bergen 2005. Arbeidet gjennomføres som et dr.gradsprosjekt ved Psykologisk institutt, UiO.

Resultater: Resultater fra prosjektet kan forventes i løpet av 2009

Publisering/formidling i 2007: Papere/foredrag

Prosjekt 2.9: RUSMIDDELPOLITIKK, OPINION OG LEGITIMITET

Ansvarlig: Jostein Rise

Medarbeider(e): Einar Ødegård, Marte K. Ødegård Lund

Varighet: 2005-09

Finansiering: SIRUS

Tema: Hensikten med undersøkelse er firedeelt: (i) studere utviklingen i opinionen når det gjelder tilslutningen til et sett av ruspolitiske virkemidler, (ii) studere betydningen av såkalte konteksteffekter, for eksempel formulering av spørsmål/påstander, (iii) studere dimensjonaliteten når det gjelder holdninger til virkemidler, (iv) studere normaliseringsprosessen knyttet til ulike narkotiske stoff.

Status: Data er samlet inn av Synovate (MMI) i løpet av høsten 2007 og klar for empirisk analyse.

Resultater: Ingen

Publisering/formidling i 2007: Ingen

Prosjekt 2.10: PSYKOLOGISK AVHENGIGHET

Ansvarlig: Jostein Rise

Medarbeider(e): Velibor Kovac

Varighet: 2004-08

Finansiering: SIRUS

Tema: Teorier om psykologisk avhengighet har i liten grad vært opptatt av mentale og emosjonelle prosesser. Prosjektet tar sikte på å belyse avhengighet fra et selvreguleringsperspektiv. Sentrale teorier og begreper er framtidsorientering, utsatt belønning, tidligere atferd i form av vaner, og tidligere atferd i form av mentale representasjoner. Utgangspunktet er sammenhengen mellom intensjon (motivasjon) om å slutte å røyke og atferd (røykeslutt). Den første del av prosjektet tar sikte på å belyse selv-regulerende betydningen av framtidsorientering. Andre del av prosjektet tar sikte på å utvikle mål på mentale representasjoner og teste effekten av disse på psykologisk avhengighet.

Status: Datainnsamling ferdig. Doktorgradsavhandling (Velibor Kovac) er innlevert UiO.

Resultater: Mål på mentale representasjoner er utviklet. En regresjonsanalyse viste at effekten av mentale representasjoner hadde sterkest påvirkning på psykologisk avhengighet. Vaner hadde en direkte effekt på psykologisk avhengighet i tillegg til en indirekte effekt gjennom mentale representasjoner. Effekten av antall sigaretter var i sin helhet formidlet gjennom vaner og mentale representasjoner. Dette bekrefter ideen om at mentale representasjoner er, i tillegg til antall sigaretter og vaner, en sentral prosess i dannelsen av psykologisk avhengighet.

I en annen publikasjon ble det funnet at grad av framtidsorientering modererte sammenhengen mellom tidligere atferd, planer og intensjon på den ene siden og røykeslutt på den andre, dvs. framtidsorienterede røykere var flinkere å omsette sine planer og intensjoner til handling.

En tredje artikkel viste at det er enklere å forutsi en langsiktig (6 mndr.) planlagt handling (intensjon om å slutte å røyke) enn en kortsiktig (1 mnd.) planlagt handling ved hjelp av et sett av teoretiske prediktorer. Dette er noen av hovedresultatene i en doktoravhandling innlevert i 2007.

Publisering/formidling i 2007: Dr. avhandling og foredrag

Prosjekt 2.11: SAMMENHENGER MELLOM ALKOHOLKONSUM OG VOLD

Ansvarlig: Ingeborg Rossow

Medarbeider(e): Elin K. Bye

Samarbeidspartner(e): Arne Mastekaasa

Varighet: 2005-2007

Finansiering: SIRUS

Tema: Prosjektet er satt sammen av 4 problemstillinger/prosjekter som vil danne grunnlaget for en Ph.d:

1.P1. tar for seg sammenhengen mellom alkoholkonsum og vold på aggregert nivå ved å empirisk belyse hvorvidt inkludering av andre variable innvirker på effekten av alkohol.

2.P2. er et komparativt prosjekt og vil se på hvordan endringer i alkoholkonsum på aggregert nivå i ulike land i Øst Europa påvirker drapsratene, og hvorvidt det er kjønnsesifikke effekter.

3.P3. tar for seg sammenhengen mellom drikkemønster og vold på individnivå, og er en komparativ analyse. Hovedmålsetting er å belyse empirisk hvordan viktigmisering henger sammen med ungdoms forbruksnivå og drikkemønster, hvorvidt denne eventuelle sammenhengen vil være forskjellig blant ungdommer i høy- og lavkonsumsland av alkohol, og hvorvidt beruselsesmønster vil bety mer enn frekvens.

4.P4. tar for seg sammenhengen mellom utbredelsen av alkoholkonsum og vold i ungdomspopulasjonen, og vil empirisk belyse hvorvidt sammenhengen mellom alkoholkonsum og alkoholrelatert vold endrer seg ved økning i alkoholkonsumet.

Status: P1, P2 og P4 er ferdigstilt.

Resultater: Resultater fra P1 viser at alkohol har en selvstendig effekt på vold, estimatet forblir uendret når det inkluderes en rekke andre variable. Resultater fra P2 viser at det er en alkoholeffekt på drap også i de utvalgte Øst-europeiske landene, og at denne effekten er noe sterkere i høykonsumland. Resultater fra P4 viser at ulikt drikkemønster har betydning for effekten på vold også på individnivå, ved at sammenhengen er sterkere i perioder med lavt konsum vs høyt konsum.

Publisering/formidling i 2007: Artikkel og foredrag

Prosjekt 2.12: RESTAURANTKULTUR I OSLO

Ansvarlig: Ingeborg Lund

Medarbeider(e): Janne Scheffels

Samarbeidspartner(e): Börje Olsson, Jukka Törrönen, Hildigunnur Olafsdottir, Lennart Johansson, Karen Elmeland, Thomas Karlsson, Antonina Eriksson, Christoffer Tigerstedt, Petri Huhtanen, Antti Maunu, Marja Holmila

Varighet: 2003-2008

Finansiering: SIRUS

Tema: I forhold til antall innbyggere har Norge et høyt antall serveringssteder, og det kan se ut til at en stadig større andel av alkoholkonsumet skjer ute på serveringssteder. Dette gjelder ikke minst for "unge voksne" som befinner seg i en fase av livet da de framtidige drikkemønstre er i ferd med å etableres.

Den samme tendens kan finnes igjen også i Finland, Island og Sverige, mens situasjonen i Danmark er annerledes. Formålet med prosjektet er å studere nærmere restaurantenes betydning i utviklingen av alkohol- og røykekulturen, samt de alkohol- og røykepolitiske implikasjonene av restaurantenes økte betydning. Temaer som ønskes belyst er restaurantgjesters drikke- og røykevaner og oppfatninger om alkohol og røyking og serveringsstedenes rolle, serveringssteder som sosiokulturelt rom der drikke- og røykemønstre og kultur skapes og kontroll av alkoholserving og røyking på restauranter.

Status: Deltakere er rekruttert, intervjuet og har skrevet dagbok. En analyse av nasjonale surveydata om bruk av utesteder er gjort, og resultatene publisert i en artikkel. Arbeidet med en fellesnordisk bok om bruk av skjenkesteder er igang. Analyse- og skrivearbeidet vil fortsette i 2008

Resultater: Analyse av surveymateriale viste at unge voksne som gikk hyppig på skjenkested drakk mer og var oftere fulle enn unge voksne som gikk sjeldnere ut. Selv når man kontrollerte for alkoholkonsum hadde det å gå ofte på skjenkesteder en positiv sammenheng med beruselsesfrekvens. Med andre ord var de som gikk ofte ut oftere fulle enn de som gikk sjeldnere ut, selv om de hadde samme totale alkoholkonsum.

Publisering/formidling i 2007: Artikkel og foredrag

Prosjekt 2.13: KONSEKVENSER AV ALKOHOLKONSUM**Ansvarlig:** Ingeborg Rossow**Medarbeider(e):** Thor Norström**Samarbeidspartner(e):** Henrik Natvig; Pia Mäkelä, Esa Österberg**Varighet:** 2007-2010**Finansiering:** SIRUS**Tema:** Prosjektet vil belyse ulike konsekvenser av alkoholkonsum.

a) Alkoholkonsum og sosiale konsekvenser for tredjepart: Her vil vi forsøke å beregne omfang av barn og unge som vokser opp med foreldre med alkoholproblemer og omfang av voksne som lever i parforhold med alkoholproblemer. Videre vil vi beskrive typer og (i noen grad) omfang av konsekvenser av rusmiddelmissbruk/omfattende alkoholkonsum for pårørende (i første rekke barn og ektefelle/samboer); samt å analysere persepsjon av – og kommunikasjon om alkoholrelaterte problemer blant nære pårørende. b) Alkoholkonsum og alkoholrelaterte skader i lys av noen teoretiske perspektiv, - bl.a. totalkonsumteorien:

Status: Prosjektet er basert på sekundæranalyser av ulike tilgjengelige datasett. En rapport under problemstilling a) er under utarbeidelse. Flere artikler under b) er publisert i 2007**Resultater:** Tross en betydelig økning i alkoholkonsumet i Norge fra 1993-2006, er trendene i alkoholrelaterte skader varierende. Alkoholrelaterte dødsfall har vist en svak synkende tendens, mens alkoholrelatert sykkelighet har økt betraktelig. For andre alkoholrelaterte skadetyper har trendene vært varierende.**Publisering/formidling i 2007:** Artikler**Prosjekt 2.14: TOBAKK OG RUSMIDLER I FILMMEDIET****Ansvarlig:** Gunnar Sæbø**Medarbeider(e):** Christian Lund, Hilde Pape, Ingeborg Rossow, Karl Erik Lund**Samarbeidspartner(e):** Institutt for medier og kommunikasjon, Universitetet i Oslo**Varighet:** 2007-2009**Finansiering:** SIRUS**Tema:** Prosjektet fokuserer for det første på hvordan tobakk og rusmidler framstilles i filmmediet (særlig i populære kinofilmer). Både hyppighet i bruk og kjennetegn ved brukerne og bruksituasjonene skal analyseres. Hensikten er å identifisere hvordan bruken av tobakk og rusmidler henger sammen med ulike karaktertrekk, og for det andre å identifisere hvilke symbolske budskap tobakks- og rusmiddelbruk kommuniserer når det gjelder normalitet/avvik og positive/negative verdier.

For det andre fokuserer prosjektet på hvilken betydning disse framstillingene kan ha for oppfatninger om, og egen bruk av, tobakk og rusmidler. Hensikten er å studere om eksponering for røyking på film er en selvstendig risikofaktor for egen røykestart blant norsk ungdom, slik tilfellet er i USA. Opprettholdes en evt. signifikant sammenheng etter kontroll for andre mulige påvirkningsfaktorer, som f eks foreldres involvering, venner/miljø og temperament/karaktertrekk?

Status: Datainnsamling og koding av et omfattende norsk filmeutvalg er nesten fullført. Noen foreløpige analyser av dette materialet ble presentert på en internasjonal konferanse i oktober. Undersøkelsen om røyking som risikofaktor planlegges gjennomført i løpet av 2008. Det er knyttet internasjonale nettverksforbindelser (inkl. ENSP) med tanke på å foreta komparative analyser av sammeliknbare data fra USA, Tyskland og muligens England.

Resultater: Kun foreløpige resultater foreligger

Publisering/formidling i 2007: Foredrag.

Prosjekt 2.15: TITTEL ARBEIDSLIV OG RUSMIDDELBRUK

Ansvarlig: Inger Synnøve

Medarbeider(e): Ingeborg Rossow, Thor Norström og Janne Scheffels

Samarbeidspartner(e): Kristin Buvik (AKAN) og Torill Hammer (NOVA)

Varighet: 2007-

Finansiering: SIRUS

Tema: Omfang og type rusmiddelbruk blant ansatte i norsk arbeidsliv og konsekvensene av rusmiddelbruk for arbeidslivet.

Status: To datainnsamlinger ble gjennomført i 2007. Det ble skrevet utkast til to artikler som skal sendes inn til internasjonalt tidsskrift. Betydningen av økt totalkonsum av alkohol for sykefraværet i Norge er undersøkt ved hjelp av tidsserieanalyse. Videre er grad av alkoholrelatert korttidsfravær blant unge arbeidstakere i Norge over en periode på ti år (1993-2003) undersøkt, og hvorvidt private roller (singel vs. gift/samboende, barn vs. barnløs) modererte sammenhengen mellom alkoholkonsum og korttidsfravær.

Resultater: Tidsserieanalysen viser at 1 liters økning i totalkonsumet av alkohol førte til en signifikant økning av sykefraværet i Norge. Når det gjelder alkoholrelatert fravær viser undersøkelsen at til tross for en økning av alkoholkonsumet mellom 1993 og 2003, var det en signifikant nedgang i alkoholrelatert korttidsfravær i denne perioden. Videre er det en sterkere sammenheng mellom alkoholbruk og alkoholrelatert korttidsfravær, og sivil status og alkoholrelatert fravær i 1993 enn i 2003. Single og de med et høyt alkoholforbruk rapporterte i større grad å ha vært borte på jobben på grunn av alkoholbruk dagen før. Det å ha barn eller ikke hadde ingen signifikant sammenheng med alkoholrelatert sykefravært, verken i 1993 eller i 2003.

Publisering/formidling i 2007: fForedrag

FAGGRUPPE FOR VIRKEMIDDELFORSKNING

Prosjekt 3.1: EVALUERING AV REGIONPROSJEKTET

Ansvarlig: Ingeborg Rossow
Medarbeider(e): Bergljot Baklien, Hilde Pape, Elisabet E. Storvoll
Varighet: 2004-2007
Finansiering: SIRUS

Tema: Prosjektet har evaluert hvorvidt, og eventuelt i hvilket omfang, de ekstra økonomiske bevilgningene til rusforebyggende arbeid i de seks utvalgte kommunene/regionene ga redusert rusmiddelbruk og en nedgang i omfanget av rusrelaterte skader. Videre har vi studert hvordan denne bevilgningen ble omsatt i kommunale prioriteringer, og hvordan rusforebyggende tiltak/programmer ble tatt i bruk og "vedlikeholdt" over tid

Status: De siste datainnsamlinger ble foretatt våren 2007, og det er utarbeidet en evalueringsrapport som både omfatter prosessevalueringen og effektevalueringen av Regionprosjektet. .

Resultater: Effektevalueringen av Regionprosjektet viste at det ikke var noen endringer i rusmiddelbruk, alkoholrelaterte skader eller tilgjengelighet av rusmidler blant ungdom i pilotkommunene. Dette skyldes trolig flere forhold: Tiltakene hadde svært begrenset forebyggingspotensial på befolkningsnivå, flere av dem hadde et langt tidsperspektiv, og noen ble iverksatt som ufullstendige "light-versjoner". Dessuten var det ingen begrensninger i antall salgs- og skjenkesteder i pilotkommunene i løpet av prosjektperioden. Prosessevalueringen viste at noen enkeltkommuner med interne samordningstiltak lyktes i å styrke det tverrfaglige og tverretatlige samarbeidet. Prosjektets eneste eksempel på interkommunalt samarbeid og samordning viste at dette var både krevende og fruktbart. Videre økte den lokale kompetansen med hensyn til tilpasning og videreutvikling av tiltak.

Publisering/formidling i 2007: Rapporter, tidsskriftartikler, kronikker, kommentarer og foredrag.

Prosjekt 3.2: EVALUERING AV STATLIGE TOBAKKS PREVENTIVE TILTAK

Ansvarlig: Karl Erik Lund
Medarbeider(e): Marianne Lund, Elisabeth Larsen, Jostein Rise
Samarbeidspartner(e): HEMIL, Universitetet i Bergen
Varighet: 2002-2008
Finansiering: Sosial-og helsedirektoratet

Tema: Sosial- og helsedirektoratet har gitt SIRUS i samarbeid med HEMIL i oppdrag å evaluere den samlede statlige tobakkspreventive virksomheten i perioden 2003-2007. Dette innbefatter prispolitikk, advarselsmerking, informasjonsvirksomhet, restriktive tiltak for røyking i videregående skole og på serveringssteder, samt andre framtidige tobakkspreventive tiltak som myndighetene måtte komme til å sette i verk.

Status: Prosjektet er i ferd med å bli ferdighstilt. Aktiviteten i prosjektet for 2007 har vært formidling av resultater.

Resultater: Ungdomsundersøkelsen viste at røykerestriksjoner i videregående skole var mer utbredt i fylker hvor fylkestinget hadde pålagt skolene enhetlige retningslinjer for røyking. Daglig røyking var minst utbredt på skoler med sterke restriksjoner, mens det ikke var noen forskjeller i røyking mellom skoler med moderate og ingen restriksjoner. Undersøkelsen om tobakksprisens betydning for forbruket viste at en med en 10 % prisøkning kan forvente nedgang i forbruk på mellom 1% og 8 %. Grensehandel bidrar imidlertid til noe redusert effekt av innenlandsk prisøkning.

Publisering/formidling i 2007: Rapporter, artikler og foredrag.

**Prosjekt 3.3: GAME OVER? EN EVALUERING AV ENDRINGER I
 SPILLEAUTOMATMARKEDET MED HENSYN TIL OMFANG AV
 PENGESPILL OG PENGESPILLPROBLEMER BLANT UNGDOM
 TEL**

Ansvarlig: Ingeborg Rossow

Medarbeider(e): Marianne Hansen

Varighet: 2006-2010

Finansiering: Norges Forskningsråd

Tema: Pengespill på automater har økt betydelig i Norge de siste årene. Stortinget vedtok i 2003 å redusere tilgjengeligheten av spilleautomater. Spilleautomater i sin nåværende form blir forbudt fra 1. juli 2007. Dette prosjektet vil søke å evaluere hvorvidt – og evt i hvilken grad en regulering av spilleautomatmarkedet har betydning for omfanget av pengespill og pengespillproblemer blant ungdom.

Status: Prosjektet er i gang som planlagt. Hoveddelen av datainnsamlingen er ferdig. Den fjerde og siste runden med datainnsamling gjennomføres i april 2008. En artikkel er akseptert for publisering. En artikkel er klar for innsending innen utgangen av 1. kvartal 2008..

Publisering/formidling i 2007: -Foredrag

Prosjekt 3.4: NARKOTIKAPOLITIKK

Ansvarlig: Ingeborg Rossow

Samarbeidspartner(e): Tom Babor, Jonathan Caulkins, Griffith Edwards, David Foxcroft, Keith Humphreys, Maria Elena Medina-Mora, Isidore Obot, Jürgen Rehm, Peter Reuter, Robin Room, John Strang

Varighet: 2005-2008

Finansiering: Society for Studies of Addiction, de enkelte prosjektdeltakeres institusjoner (inkludert SIRUS)

Tema: Prosjektet er en parallell til 'Alcohol and Public Policy'-prosjektet, og tar sikte på å gjennomgå internasjonal forskningslitteratur for å gi et oppdatert forskningsbasert grunnlag for potensiale, effekter og begrensninger ved ulike narkotikapolitiske strategier i et globalt perspektiv.

Status: Det er avholdt to prosjektmøter i 2007 og et bokmanus er nesten ferdig

Resultater: Ingen resultater å rapportere foreløpig.

Publisering/formidling i 2007: Ingen

Prosjekt 3.5: "HVILKEN NYTTE, FOR HVEM OG TIL HVILKEN KOSTNAD? EN TI ÅRS ETTERUNDERSØKELSE AV STOFFMISBRUKERE I BEHANDLING"

Ansvarlig: Edle Ravndal

Medarbeider(e): Grethe Lauritzen, Eva Hausken.

Samarbeidspartner(e): Christian Andersen, Egil Kjerstad, SNF, Bergen

Varighet: 1997-2010

Finansiering: Norges forskningsråd og SIRUS

Tema: Studien er en prospektiv undersøkelse om 482 stoffmisbrukere rekruttert fra 20 behandlingstiltak. Hensikten er å finne ut om noen tiltak gir bedre resultater for ulike grupper av rusmiddelmisbrukere enn andre, sett i forhold til de samfunnsøkonomiske kostnadene som følger med klientenes vandring gjennom ulike former for behandlingstiltak og andre offentlige institusjoner som for eksempel fengsel.

Status: Det er foretatt datainnsamling ved inntak i behandling i 1998/99. en første oppfølgingsundersøkelse ett år etter inntak i behandling, en andre oppfølging to år etter inntak og en tredje etterundersøkelse syv år etter inntak i behandling. En fjerde etterundersøkelse vil bli foretatt i 2008-2009. Rapport og artikler er under skriving. En siste 10-årsoppfølging med intervju av utvalget starter opp i februar 2008 og vil pågå frem til august 2009.

Resultater: SIRUS-rapport (2003) som så på utfall av behandling og kostnader under ett viser at ingen behandling er best på alle områder. Etter 1 år var det en betydelig nedgang i særlig bruk av heroin, amfetamin og kriminalitet, og denne nedgangen var stabil også etter 2 år. Reduksjonen i psykiske problemer var betydelig mindre. I løpet av observasjonstiden på 7 år var den årlige dødelighetsprosenten på 2. Etter 7 år var heroinbruken og kriminaliteten ytterligere redusert, mens det var en svak økning i bruken av andre rusmidler. Psykiske problemer var fortsatt prevalente og få personer var i arbeid. Bruk av substitusjonsbehandling hadde i løpet av 7 år økt betydelig.

Publisering/formidling i 2007: Foredrag

Prosjekt 3.6: EVALUERING AV PRØVEORDNING MED SPRØYTEROM

Ansvarlig: Astrid Skretting

Medarbeider(e): Hilgunn Olsen

Samarbeidspartner(e): Oslo kommune v/Rusmildeletaten

Varighet: 2005-2007

Finansiering: SIRUS

Tema: Etter en langvarig prosess mellom ulike regjeringer og Stortinget, ble det i desember 2004 vedtatt en midlertidig treårig lov om forsøk med sprøyterom. Forsøket er så langt begrenset til Oslo kommune. Sprøyteromstjenesten er definert som en kommunehelestjeneste og de ansatte er å anse som helsepersonell. Den midlertidige loven gir unntak for straffeansvar for helsepersonell slik at det er tillatt å gi brukerne individuell veiledning og konkrete råd i forbindelse med injisering av narkotika. Det gis også anledning for sprøytebrukere å bistå hverandre ved sprøytesetting. Det er utarbeidet forskrift som inneholder retningslinjer for lovlig adgang til sprøyterom og adgangskontroll, registrering av opplysninger, bemanning og hva sprøyteromsordningen skal inneholde. Sprøyteromsordningen skal blant annet være samlokalisert med lavterskel helsetjeneste, ha en åpningstid som er tilpasset aktuelle brukeres behov og legge til rette for veiledning og formidling til andre hjelpetjenester.

Prøveordningen skal legge til rette for å vurdere effekten av straffrihet for besittelse og bruk av narkotika på et begrenset område (sprøyterom). Formålet med forsøket er å gi sprøytemisbrukere økt verdighet, økt mulighet for kontakt, samtaler mellom rusmiddelmissbrukere og hjelpeapparat, bidra til å forebygge infeksjoner og smitte og redusere antall overdoser og overdosedødsfall.

For å bli registrert som bruker av sprøyterommet må en person være tungt belastede heroinmisbrukere og ha fylt 18 år. Straffriheten er begrenset til å ta med seg og injisere én brukerdose heroin.

Evalueringen vil søke å belyse hvordan og i hvilken grad de ulike målsettingene med forsøket kan sies å bli oppfylt, hva som kjennetegner de som tar sprøyterommet i bruk, hvordan de bruker tilbudet osv. Evalueringen vil også se på de ansattes rolle og hvordan politiet håndterer et slikt tiltak. Det vil også være aktuelt å belyse hvordan sprøyterommet virker inn på omgivelsene, i hvilken grad det bidrar til å bli en samlingsplass for rusmiddelmissbrukere.

En viktig problemstilling i evalueringen vil være å se hvordan de ansatte håndterer bestemmelsen om at straffriheten er begrenset til én brukerdose heroin, hvordan det oppleves å arbeide i en slik setting og hvordan politiet forholder seg til ulike problemer som kan forventes å oppstå omkring et slikt tiltak.

Status: Evalueringsprosjektet er avsluttet.

Resultater: I de to første driftsårene som evalueringen omfatter, var det 383 (71 prosent menn, 29 prosent kvinner) registrerte brukere som benyttet sprøyterommet. Det ble til sammen satt 17 226 injeksjoner, det vil si et gjennomsnitt på 24 per dag. Det var store variasjoner i hvor ofte de registre brukerne brukte sprøyteromsordningen. Det var ikke mer enn 10 prosent som brukte sprøyterommet mer enn seks ganger per måned i gjennomsnitt. 2/3 brukte tilbudet to ganger eller mindre per måned i gjennomsnitt. Brukerne uttrykker stor tilfredshet med tilbudet. Politiet har lojalt støttet opp om prøveordningen og straffrihetsbestemmelsen må kunne sies å ha hatt den effekt at det fra et legalt synspunkt er mulig å drive en sprøyteromsordning. Straffriheten har imidlertid også bidratt til at besittelse av heroin i små mengder er ytterligere avkriminalisert i Oslo sentrum. I den grad det er mulig å operasjonalisere verdighetsbegrepet, kan sprøyteromsordningen sies å ha bidratt til økt verdighet for den aktuelle målgruppa. Det er begrenset grunnlag for å si hvorvidt sprøyteromsordningen har bidratt til å forebygge infeksjoner og smitte. Det er heller ikke grunnlag for å si at den har bidratt til reduksjon av overdoser/overdosedødsfall.

Evalueringen viser at mange ansatte opplever arbeidet i sprøyterommet som problematisk. Dette har blant annet sammenheng med belastningen det innebærer å jobbe så tett opp til brukernes selvdestruktivitet. Det framkommer også at prøveordningen ble satt i gang uten de nødvendige forberedelser og at de ansatte følte seg dårlig ivaretatt.

Publisering/formidling i 2007: Rapport, foredrag.

Resultater: IHer må det skrives inn noen resultater - prosjektet har jo pågått i 10 år

Publisering/formidling i 2007: IForedrag

Prosjekt 3.7: RESULTATEVALUERING AV NARKOTIKAPROGRAM MED DOMSTOLKONTROLL (ND)**Ansvarlig:** Edle Ravndal**Medarbeider(e):** Eva Hausken**Samarbeidspartner(e):** Narkotikaprogram med domstolskontroll i Oslo, Narkotikaprogram med domstolskontroll i Bergen.**Varighet:** 2006-2010**Finansiering:** HOD og SIRUS

Tema: SIRUS er bedt om å utføre en resultatevaluering av pilotprosjektene med ND i Oslo og Bergen. Programmet innebærer at straffedømte narkotikamisbrukere i stedet for ubetinget fengsel blir idømt betinget fengselsstraff med vilkår om at de deltar i et program for behandling og kontroll av narkotikabruk i prøveperioden. Programmet gjennomføres dels gjennom oppfølging ved egne oppfølgingsentre i pilotkommunene, dels gjennom annen type behandling innenfor det ordinære tiltaksapparatet for stoffmisbrukere. Stortinget vedtok at ND skulle bli fulgt opp med både prosessevaluering og resultatevaluering, og at evalueringsopplegg skulle etableres samtidig med pilotprosjektene. Det planlegges strukturerte intervjuer med klienter som dømmes til ND ved oppstart av programmet, samt etter 12 og 24 måneder.

Status: 43 klienter er til sammen intervjuet i løpet av 2007, og 11 personer er intervjuet for annen gang. Koding av data skjer fortløpende.

Resultater: Ingen**Publisering/formidling i 2007:** Ingen**Prosjekt 3.8: HOLDNINGER TIL OG BRUK AV RUSMIDLER BLANT GRUNNSKOLEELEVER****Ansvarlig:** Edle Ravndal**Medarbeider(e):** Ellen Amundsen**Samarbeidspartner(e):** Skoleetaten i Oslo, 6 Oslo-skoler og Rusmildeletatens Kompetansesenter**Varighet:** 2001-2007**Finansiering:** SIRUS og Rusmildeletatens Kompetansesenter, Oslo kommune.

Tema: I forbindelse med oppstartingen av Olweus's mobbeprogram i 23 Oslo-skoler, ønsket vi å sette i gang en evaluering av grunnskoleelevers (7-9 klassetrinn) holdninger til og bruk av ulike rusmidler (inkludert tobakk). "Olweus-programmet" er ikke lagt opp med spesielt siktemål på å endre holdninger til og bruk av rusmidler. Olweus og medarbeidere hevder likevel at en positiv sideeffekt synes å ha vært at rusmiddelbruken har blitt betydelig redusert (ca. 35%). Fordi "Olweus-programmet" gjennom metodisk holdbar evaluering har vist seg å ha en forebyggende effekt i forhold til mobbing, ønsket vi å måle eventuelle positive sideeffekter i forhold til holdninger til og bruk av rusmidler. Fire "eksperimentskoler" og to "kontrollskoler" deltar i undersøkelsen.

Status: Avsluttet

Resultater: Det var ingen signifikante forskjeller i bruksfrekvens av alkohol mellom eksperiment- og kontrollskolene. Bruk av alkohol til beruselse og bruk av cannabis, og muligens bruk av tobakk, var høyere i kontrollskolene enn i eksperimentskolene.

Publisering/formidling i 2007: Artikkel innsendt.

Prosjekt 3.9: NASJONALT DOKUMENTASJONSSYSTEM FOR BEHANDLINGS- OG OMSORGSTILTAK FOR RUSMIDDELMISBRUKERE. UTVIKLING AV INSTRUMENTER FOR FORSKNINGSBASERT BEHANDLING OG EVALUERING

Ansvarlig: Grethe Lauritzen og Astrid Skretting

Medarbeider(e): Marte K.Ø.Lund

Samarbeidspartner(e): Bergensklinikkene, de regionale kompetansesentrene for rusmiddelspørsmål, Norsk Pasientregister, SHDIR, SSB, KITH, HK-Data, Seksjon for kliniske rusmiddelproblemer UiO, Tyrili FoU, Socialstyrelsen i Sverige

Varighet: 2001-

Finansiering: SIRUS

Tema: A) Utvikle og vedlikeholde et nasjonalt pasient/klientkartleggingssystem, bestående av to hovedelementer:

1) Et pasient/klientkartleggingsverktøy som inneholder pasientadministrativ informasjon, samt informasjon om rusmiddelbruk og andre definerte problemer ved inntak til behandling. Pasient/klientkartleggingsverktøyet inneholder kravene fra EMCDDA for rapportering på "treatment demand indicator" 2) En nettside med oversikt over de ulike behandlings- og omsorgstiltakene i Norge, med informasjon om blant annet kapasitet, behandlingstilbud og eierskap/driftsavtaler.

B) Legge til rette for mer forskningsbaserte behandlingsintervensjoner og evaluering. SIRUS deltar i et nordisk og internasjonalt nettverk for å tilpasse og utvikle europeiske versjoner av instrumentene Addiction Severity Index (EuropASI) og Adolescent Assessment Dialogue (EuroADAD).

Status: A) Arbeidet for å utvikle et minste basis datasett for pasienter i rusmiddelbehandling har fortsatt under ledelse av SHDIR. Datasettet skal integreres i Norsk Pasientregister (NPR). Prosessen har tatt lengre tid enn forventet og SIRUS vil også for 2008 ha ansvar for den nasjonale pasient/klientkartleggingen. Stiftelsen Bergensklinikkene har driftet kartleggingssystemet for SIRUS i 2007 som tidligere år og HK data har hatt ansvar for det elektroniske verktøyet.

Nettsiden rustiltak.no, som gir informasjon om de enkelte behandlings- og omsorgstiltakene for rusmiddelmisbrukere, er løpende oppdatert.

B) Det er stor interesse for å benytte instrumentene EuropASI og EuroADAD i behandlingsvirksomhet og i evaluerings-/forskningsprosjekter. En ny versjon av ASI (sjette versjon) utvikles ved TRC (Treatment Research Center, Philadelphia USA) og skal oversettes og tilpasses til norsk. Standardisert undervisning, som er et krav for å kunne benytte instrumentene, gjøres nå i regi av Seksjon for kliniske rusmiddelproblemer UiO (SERAF fra desember 2007). Det er arbeidet med å lage et elektronisk verktøy for den norske versjonen av EuropASI. Dette gjøres i Stockholm i forlengelsen av de utviklede svenske dataverktøyene.

Resultater: A) Arbeidet med å utforme et minste basis datasett (MBD) for integrering i NPR nærmer seg avslutning. NPR er av Stortinget i 2007 besluttet omgjort til et pasienttydig register. Det vil si at data kan foreligge på individnivå. Rapport over aggregerte data fra pasient- og klientkartleggingssystemet i 2006 viser tilnærmet like opplysninger som tidligere år. På nettstedet rustiltak.no var det i 2007 ca 47.000 treff.

B) En elektronisk ASI versjon er klar til testing. Det er gjennomført en vurdering av kvaliteter ved EuropASI som hovedverktøy i en behandlingforskningsstudie ved SIRUS. Instrumentene synes implementert i stadig flere behandlingstiltak og prosjekter.

Publisering/formidling i 2007: Nettrapport over 2006 data fra det nasjonale pasient/klientkartleggingssystemet. Foredrag, undervisning og annen formidling om EuropASI og EuroADAD.

Prosjekt 3.10: NORDISK ANTOLOGI: "FORMATIVE MOMENT I DEN NORDISKA MISSBRUKARVÅRDENS HISTORIA"

Ansvarlig: Astrid Skretting og Ragnar Hauge

Samarbeidspartner(e): Nordisk forskergruppe ledet av Johan Edman (S) og Kerstin Stenius (F)

Varighet: 2007-2007

Finansiering: SIRUS og NAD

Tema: Siktemålet med prosjektet er å gi et bilde av hvordan behandlingssystemet for rusmiddelmissbrukere har utviklet seg i de nordsiske land. Hvordan og hvorfor har nye behandlingstilnærminger og behandlingssenheter oppstått gjennom historien? Hvem har vært aktører og hva har ligget til grunn for endringer/reformer eller hvordan kan det forklares at endringer ikke har funnet sted?

Status: Avsluttet

Resultater: Prosjektet har resultert i en bok som gir 13 historiske innblikk om behandling av rusmiddelmissbrukere i de fem nordiske land. Det er et vidt spekter av behandlingstiltak og tilnærminger som beskrives, fra institsjoner i landlige omgivelser i Sverige som for 100 år siden behandlet middelklassepersoner med alkoholproblemer, til stor fengselslignende institsjoner der alkoholmissbrukere fra arbeiderklassen ble plassert ved tvang og til den pågående prøveordningen med sprøyterom i Norge. Aktørene bak ulike behandlingsformer og -tiltak har vært leger, jurister, avholdsorganisasjonene og byråkrater. Det framkommer at mens de første behandlingssenheter var innrettet mot middelklassen, har behandlingssenehetene etter hvert som den nordiske velferdsstaten utviklet seg, i stor grad rettet seg mot utslåtte og marginaliserte grupper. Et unntak her er Island der store deler av middelklassen gjennomgår behandling for alkoholproblemer selv om det ikke er noe som peker i retning av at det er flere som har alkoholproblemer enn i resten av Norden. Den økende vekten på skade redusjon og hvorvidt dette innebærer at en økt aksept for bruk av rusmidler blir også diskutert.

Publisering/formidling i 2007: NAD publication 50. On the margins. Nordic alcohol and treatment 1885-2007, foredrag.

Prosjekt 3.11: OPPFØLGING AV EVALUERINGEN AV "ANSVARLIG VERTSKAP" I BERGEN

Ansvarlig: Bergljot Baklien

Medarbeider(e): Hege Lauritzen

Samarbeidspartner(e): Kristin Buvik

Varighet: 2006-2007

Finansiering: Sosial- og helsedirektoratet og SIRUS

Tema: I hvilken grad reduserer Ansvarlig vertskapskurs omfanget av overskjenking? Ansvarlig vertskap i Bergen er tidligere evaluert av SIRUS i 2003 (Holth & Bye, 2004) og i Trondheim i 2006 (Buvik & Baklien, 2006). Prosjektet var oppfølging av forrige evaluering i Bergen og skulle være med på å gi et mer fullstendig og helhetlig bilde av Ansvarlig vertskap som tiltak for å forebygge overskjenking og derav følgende voldsepisoder i og utenfor skjenkesteder. Tidligere evalueringer har beskrevet en situasjon der relativt få serveringssteder har gjennomgått kursingen. Av utestedene som inngikk i denne evalueringen har samtlige deltatt på kurs. Evalueringen var begrenset til å teste omfanget av overservering ved hjelp av testkjøp utført av skuespillere som spilte beruset.

Status: Avsluttet

Resultater: Resultatene fra testkjøpene viser at overservering forekommer i stort omfang, og det til tross for at de fleste ansatte som ble utsatt for testkjøpene hadde gjennomført opplæringen. I 84 prosent (46 steder) av tilfellene fikk den "fulle" gjesten servering. Dette er en økning på 21 prosentpoeng siden forrige evaluering i 2003.

Siden 2000 har over 1200 ansatte i skjenkenæringen i Bergen deltatt på Ansvarlig vertskapskurs, og fra 2003 har kurset vært obligatorisk for ansatte som jobber ved skjenkesteder med utvidet skjenketid. Selv om alle som skjenker alkohol på skjenkesteder i Bergen etter midnatt, har vært på kurs for å lære ansvarlig alkoholhåndtering, var det ikke en eneste serveringsnekt i skjenketidens siste time fra klokken 02:00 til 03:00. I en tredjedel av de 46 serveringstilfellene ga personalet uttrykk for tvil, en tvil som kom den "fulle" gjesten til gode. Det er et tankekors at ansvarsfraskrivelse er så vidt vanlig blant personalet som har vært gjennom Ansvarlig alkoholhåndteringskurs, et kurs som nettopp hadde til hensikt å ansvarliggjøre dem.

Våre resultater tyder på at det var lettere for vår "berusede" skuespiller å få servering dersom det var mange andre gjester i lokalet, høy musikk og høyt beruselsesnivå hos andre gjester. Vi fant også at de mannlige skuespillerne i noe større grad ble nektet servering enn de kvinnelige. Når det gjaldt bartenderne nektet kvinner noe oftere enn menn, og de eldre noe oftere enn de yngre.

Forklaringen på overskjenkingen er en kombinasjon av mange faktorer, men trolig spiller den kulturelle konteksten en betydelig rolle. Utelivsarenaen dekker sosiale behov; et skjenkested er en arena hvor beruselse har en sentral funksjon for mange gjester, og beruselse innenfor en viss grense er en forventet og akseptert atferd. Aktørene på utelivsarenaen er som regel unge. Den samme gruppen drikker mest alkohol og er hyppigst beruset. Å nekte en gjest servering kan derfor oppleves som et brudd på de uformelle sosiale normene. Det er tydelig at andre mekanismer enn alkoholloven bestemmer serveringsutfallet.

Publisering/formidling i 2007: Rapport og foredrag

Prosjekt 3.12: EMCDDA – VIDEREFØRING AV FOCAL POINT FUNKSJONEN I NORGE

Ansvarlig: Odd Hordvin

Medarbeider(e): Hege Lauritzen (EDDRA,forebygging) ; Anders Bryhni (statistikk); Anne Line Bretteville- Jensen; Einar Ødegård; Sturla Nordlund; Ellen J. Amundsen; Grethe Lauritzen(indikatorer); Marte Ødegård Lund (REITOX)

academy arr.);Jostein Rise;Astrid Skretting

Samarbeidspartner(e): Hans Blystad; Asbjørg Christophersen, Folkehelseinstituttet; Tormod Bønes, Kripos; Hans Olav Melberg, UiO; Erik Iversen, Bergensklinikkene; Stig Erik Sørheim, Sosial- og helsedirektoratet; Nord- norsk kompetansesenter; SSB; faginstanser og offentlige institusjoner innen rusmiddelfeltet i Norge.

Varighet: Fra 2001 –
Focal Point funksjonen er en av SIRUS' løpende og pålagte oppgaver.

Finansiering: SIRUS

Tema: Rapportering i henhold til avtale med EMCDDA om:
•Endringer i narkotikasituasjonen i Norge, tiltak og policy, inkludert epidemiologiske tabeller og spørreskjema på særskilte fagområder og policy
•Videreføring av et tidlig varslingsystem for nye misbruksmønstre og trender(Early Warning System)
•Bidrag til en europeisk database (EDDRA) over etterspørselsreducerende tiltak i Norge
•Implementering av fem nøkkelindikatorer for harmonisering av data i EU landene og Norge (Indikatorer: Etterspørsel etter behandling, narkotikarelaterte dødsfall og dødelighet, estimering av antall problembrukere, estimering av narkotikabruk i befolkningen og data om narkotikarelaterte infeksjonssykdommer)

Nettverksbygging i Norge. Administrering av samarbeidet med EMCDDA.

Status: All rapportering til EMCDDA er blitt utført. Retningslinjene for den nasjonale rapporteringen har endret karakter til mer utstrakt bruk av strukturerte spørreskjemaer og standardtabeller. To omfattende skjemaer om forebygging ble fylt ut i 2007 med assistanse fra Sosial- og helsedirektoratet. Hovedrapporten hadde fokus på endringer og ny utvikling, sammen med tre spesialtema (Public expenditures; Vulnerable groups of young people; Drug related research) som alle var nye for 2007 rapporten. Flere sentrale instanser utenfor SIRUS bidro som tidligere med tekst og data innenfor sine fagfelt. Det ble i gjort særskilt avtale med forfattere til spesialtemaene. Norge var i 2007 representert i alle obligatoriske møter i EMCDDA.

Resultater: Arbeidet fra norsk side med nøkkelindikatorerne fortsatte. Det er bl.a. blitt utviklet to nye metoder for å estimere antall sprøytemisbrukere. Manglende konsesjon til å registrere personentydige pasientdata gjør det fortsatt ikke mulig å tallfeste antall narkotikamisbrukere i behandling.

For "EWS", ble samarbeidet med laboratoriet ved Kripos og Folkehelseinstituttet, divisjon for rettstoksikologi videreført. Det ble levert rapport basert på analyser om utvalgte narkotiske stoffer som skal overvåkes spesielt.

SIRUS samarbeider med Sundhedsstyrelsen i Danmark, Statens folkhälsoinstitut i Sverige og STAKES i Finland om et lukket e-postbasert nettverk for profesjonelle (NADiS). Nettverket omfatter hittil ca 80 personer, vesentlig fra instanser som avdekker tilførsel av narkotiske stoffer og som foretar analyser av stoffprøver. Fra norsk side er 20 personer fra 13 instanser tilknyttet. Samarbeidet fortsatte i 2007. Aktiviteten blant de i norske deltakerne har vært meget lav de siste par årene. For å bidra til å øke denne ble det i april avholdt ett møte med det norske nettverket, uten at dette resulterte i flere innlegg.

På grunn av en større omlegging av EDDRA databasen i Lisboa ble det ikke lagt inn nye norske tiltak i 2007.

SIRUS var teknisk arrangør for et REITOX Academy i Oslo 12-13 september. Tema: Best practices. Seminaret samlet deltakere fra Focal Points i 25 europeiske land, fra EMCDDA og fra Russland og USA. Norske foredragsholdere: Sverre Nesvåg(IRIS) og Hilde Pape(SIRUS) .

Som norsk kontaktpunkt deltok SIRUS i november i lanseringen av EMCDDA's årsrapport for 2007 og var pressekontakt for norske media. Årsrapporten og alle pressemeldingene ble også publisert på norsk. Interessen fra norske media var heller beskjeden sammenlignet med fjorårets rapport.

Oppdatert informasjon om EMCDDA, nye publikasjoner som DrugNet Europa og Fokus på narkotika, er fortløpende blitt lagt ut på SIRUS' hjemmeside. Den europeiske årsrapporten for 2007, ledige stillinger i EMCDDA mm. er ellers blitt formidlet til statlige og kommunale instanser, rusfaglige kompetansesentra så vel som et større antall kontaktpersoner. Den e-post baserte adresselisten utgjør ca. 150 kontaktpersoner.

De øvrige administrative oppgavene som følger av EMCDDA samarbeidet er blitt utført i den grad personalressursene har gjort det mulig. Oppgavene har omfattet blant annet forespørsler fra andre lands kontaktpunkter; bistand til europeiske faginstanser; språkkontroll av EMCDDA utgivelser på norsk; kontakt med media; oppfølging av eksterne eksperter mm.

SIRUS har et fortsatt godt samarbeid med Helse- og omsorgsdepartementet, rusmiddelpolitisk avdeling og gjennom HOD's representant i EMCDDAs styre og den nominerte eksperten i EMCDDAs vitenskapskomite. I samarbeid med HOD ble det avholdt et informasjonsmøte for berørte departementer, direktorater og tilsyn i forbindelse med lanseringen av EMCDDAs årsrapport.

Deltakelse i møter i EMCDDA i 2007:

Avtalefestede møter:

REITOX nettverket - 2 møter, Lisboa for nasjonale kontaktpunkter (Jostein Rise, Odd Hordvin)
 Early Warning system – 1 ekspertmøte, Lisboa (O. Hordvin),
 Narkotikabruk i befolkningen- 1 ekspertmøte, Lisboa (Sturla Nordlund)
 Etterspørsel etter behandling – 1 ekspertmøte, Lisboa(Erik Iversen, Bergensklinikkene; Grethe Lauritzen)
 Narkotikarelaterte infeksjonssykdommer – 1 ekspertmøte, Lisboa (Hans Blystad, Folkehelseinstituttet).
 Problembruk av narkotika – 1 ekspertmøte, Lisboa (Ellen J. Amundsen)
 Narkotikarelaterte dødsfall og dødelighet – 1 ekspertmøte, Lisboa (Einar Ødegård)

Andre møter med norsk deltakelse:

FONTE - databasen - opplæringsmøte, Lisboa (Anders Bryhni)

REITOX Academies:

- 'Cannabis, new developments in prevention and treatment', Berlin (O.Hordvin)
 - 'Best practices', Oslo (Marte Ødegård Lund, Hege Lauritzen, O.Hordvin)

Publisering/formidling i 2007: Rapport og foredrag

Prosjekt 3.13: RUSMIDDELSITUASJONEN I KOMMUNENE

Ansvarlig: Marte Ødegård Lund

Medarbeider(e): Ellen Amundsen

Samarbeidspartner(e): Politi/Helse- og sosialetatene

Varighet: 1992-

Finansiering: SIRUS

Tema: SIRUS innhenter årlig informasjon om narkotikasituasjonen i kommunene I rapportskjemaet gis det et anslag over antallet brukere av narkotiske stoffer i kommunen, hvorvidt det

er registrert noen økning i antall brukere, endringer i tilgangen på stoffer og prioriteringen av narkotikarettet arbeid i etaten i løpet av året mv.

Status: Det ble tatt inn noen nye spørsmål i skjemaet for 2006 om udekket behov for behandling blant klienter. En egen undersøkelse ble sendt til alle landets fastleger for å kartelegge deres kunnskap om udekket behandlingsbehov. For øvrig ble det gjennomført en vanlig datainnsamling. Innrapportering var treg før sommeren, men etter flere purringer ble svarprosenten tilfredstillende

Resultater: Hovedtyngden av kommunene oppga at det ikke har skjedd noen endring i bruken av de ulike stoffene fra 2002 til 2005. Utviklingstrekkene varierer imidlertid noe for de ulike stoffene. For kokain rapporteres det om flere brukere fra et økende antall respondenter både fra politiet og fra helse- og sosialetaten. Selv om antagelig de fleste av landets kommuner har en viss forekomst av narkotikamisbruk, ser problemet ut til å være av begrenset omfang i brorparten av disse. Denne tendensen er relativt stabil også for 2005. Kommunenes tjenestetilbud overfor rusmiddelmissbrukere varierer. Vi ser en forholdsvis liten, men jevn økning i tjenestene fra 2002 til 2005. Vurderingene av problemsituasjonen er forholdsvis stabil, flest kommuner oppgir alkohol til å være det største problemet for både voksne og ungdom. Tendensen til endring i priser på narkotiske stoffer i 2005 er tydeligst for kokain hvor både medianprisen (300 kr) og gjennomsnittsprisen (350 kr) på en brukerdose kokain kan ha gått noe ned.

Publisering/formidling i 2007: Nettrapport .

Prosjekt 3.14: VIRKNINGENE PÅ ALKOHOLFORBRUKET VED ETABLERING AV 70 NYE VINMONOPOLBUTIKKER

Ansvarlig: Sturla Nordlund

Varighet: 2006-2007

Finansiering: SIRUS

Tema: I perioden 1999-2004 er det åpnet 82 nye vinmonopolbutikker i Norge. I samme tidsrom er det innført selvbetjening i 144 av Vinmonopolets i alt 196 butikker. Prosjektet ser på hvilke følger dette har fått for drikkemønster, alkoholforbruk og alkoholomsetning både i landet som helhet, og i de regioner som fikk nye butikker.

Status: I 2004 ble det gjennomført en landsomfattende intervjustudie av den norske befolkningen. Den vil, sammen med en tilsvarende studie i 1999, utgjøre det vesentlige datagrunnlaget for studien. I 2007 er det arbeidet med analyse av data og skrivning av foredrag og artikkel.

Resultater: Ingen publiserte

Publisering/formidling i 2007: Foredrag .

Prosjekt 3.15: KOMMUNENES FOREBYGGENDE ARBEID PÅ RUSMIDDELFELTET - RAMMEBETINGELSER OG FORVALTNING AV RUSMIDDELPOLITISKE VIRKEMIDLER

Ansvarlig: Bergljot Baklien

Medarbeider(e): Hege Lauritzen

Varighet: 2007 - 2010

Finansiering: SIRUS

Tema: Prosjektet inneholder ulike elementer. En tar blant annet sikte på å se nærmere på kommunenes rammebetingelser for å drive forebyggende arbeid på rusmiddelfeltet og hvordan de rusmiddelpolitiske redskapene kommunene har til disposisjon blir forvaltet. Den årlige kartleggingen av kommunenes forvaltning av alkoholloven inngår i prosjektet. Det vil også foreta en erfaringsoppsummering av kunnskap med sikte på å gjøre den anvendbar for praksisfeltet og forvaltningen.

Status: Den årlige undersøkelsen om kommunenes forvaltningen av alkoholloven er gjennomført etter planen. De øvrige deler av prosjektet vil starte opp i 2008.

Resultater: Kartleggingsundersøkelsen viser at det har skjedd en tredobling av antall skjenkesteder i Norge fra 1980 (2 439) til 2006 (7 267). I 1980 hadde ca 1 av 4 skjenkesteder adgang til å skjenke brennevin, mens det i 2006 gjaldt 4 av 5.

Ca 60 prosent av kommunene utvider salgs- og skjenketidene i forhold til alkohollovens normaltider. Bare tre prosent av kommunene foretar innskrenkninger i salgs- og skjenketider. Tre av fem kommuner utvider salgs- og skjenketidene i forhold til normaltiden.

Bortsett fra mer enn en fordobling av antall vinmonopolutsalg, fra 87 utsalg i 1980 til 211 i 2006, i samme periode (1980-2006) har antall salgssteder gått gradvis nedover. Dette skyldes ikke en mer restriktiv kommunal alkoholpolitikk, men en nedgang i antall dagligvareforetninger.

I 2006 oppga 125 kommuner at de til sammen hadde avdekket 649 overtredelser knyttet til skjenkebevillinger og 59 kommuner oppga midlertidige eller varige inndragelse av til sammen 128 skjenkebevillinger (1,8 prosent av alle skjenkebevillinger).

Blant landets 4 281 kommunale utsalgssteder for alkohol ble det rapportert avdekket 190 overtredelser som førte til 22 inndragninger av bevilling (0,5 prosent av alle salgssteder).

Publisering/formidling i 2007: Nettrapport, Rusmidler i Norge og foredrag.

Prosjekt 3.16: EUROPEISK ETIKKPROSJEKT

Ansvarlig: Astrid Skretting

Samarbeidspartner(e): En internasjonal forskergruppe under ledelse av Betzy Thomb (UK), Kerstin Stenius (Fi) og Klaus Mäkelä (Fi).

Varighet: 2007 - 2008

Tema: Studere og drøfte det etiske rammeverket for rusmiddelforskning i ulike europeiske land.

Status: Er i startfasen. Det er avholdt et innledende prosjektmøte.

Resultater: Ingen

Publisering/formidling i 2007: Ingen

Prosjekt 3.17: IDENTIFISERING AV GRUPPER AV BARN OG UNGE SOM HAR HØYRISIKO FOR Å UTVIKLE RUSMIDDELMISBRUK

Ansvarlig: Inger Synnøve Moan og Grethe Lauritzen

Varighet: 2007-2008

Finansiering: SIRUS

Tema: Få økt kunnskap om hvordan identifisere grupper av barn og unge som er i ferd med eller har høy risiko for å utvikle rusmiddelproblemer.

Status: På grunn av kapasitetsproblemer er prosjektet ikke satt i gang.

Resultater: Ingen

Publisering/formidling i 2007: Ingen

7 PUBLIKASJONER

7.1 Bøker og forskningsrapporter

- Baklien, B., Pape, H., Rossow, I. og Storvoll, E.E.
Regionprosjektet – nyttig forebygging? Evalueringen av et pilotprosjekt om lokalbasert rusforebygging. SIRUS rapport nr. 6/07. Oslo 2007.
- Frøyland, K.
Med arbeidslivet som arena Om kunnskaps- og utviklingsbehov i arbeidsrelatert rusmiddelforskning. SIRUS skrifter 4/07. Oslo 2007, 65 s.
- Hetland, J., Aarø, L.E., Øverland, S.
Røykfrie serveringssteder: samlerapport fra en prospektiv undersøkelse blant ansatte i serveringsbransjen. SIRUS skrifter 5/07. Oslo 2007, 47 s.
- Holder HD, Agardh E, Högberg P, Miller T, Norström T, Österberg E, Ramstedt M, Rossow I, Stockwell T. If retail alcohol sales in Sweden were privatized, - what would be the potential consequences? Stockholm: National Institute for Public Health. Report , 2007.
- Horverak, Ø. og Bye, Elin K.
Det norske drikkemønsteret – En studie basert på intervjudata fra 1973-2004. SIRUS rapport nr 2/07. Oslo 2007, 245s.
- Ihlebak, C og Amundsen, E.J.
Majoritet og minoritet – alkoholbruk blant ungdom utenfor storbyen SIRUS rapport nr. 3/07 Oslo 2007, 54 s.
- Lauritzen, H. C. og Baklien, B.
Overskjenking i Bergen - en oppfølgingsevaluering av Ansvarlig vertskap i Bergen SIRUS rapport nr 5/07. Oslo 2007, 98 s.
- Lund, K.E. (red.).
Grunnlaget for allmennhetens oppfatning om risiko ved sigarettøyking i 1950- og 60 årene i Norge. SIRUS skrifter nr 2/07. Oslo; 2007, 231s.
- Lund, M & Lindbak R
Norwegian Tobacco Statistics 1973-2006. Sirus Skrifter nr.3/2007
- Lund, MK. Ødegård, Skretting, A. & Lund, KE.
Rusmiddelbruk blant unge voksne, 21-30 år. SIRUS rapport nr 8/07. Oslo 2007, 107s.
- Melberg, H.O. Hvor mye betyr tobakksprisen for endringer i tobakksforbruket? Utviklingen i pris og forbruk i Norge mellom 1985 og 2005. SIRUS skrifter 1/07. Oslo 2007, 30s.
- Moan, I.S. & Ulleberg, P.
Evaluering av trafikksikkerhetstiltaket "Ikke tøft å være død". TØI-rapport 872/2007.
- Olsen H. & Skretting, A.
Hva nå? Evaluering av prøveordning med sprøyterom. SIRUS rapport nr 7/07. Oslo 2007.169s.
- Snertingdal, M.I.
Kalkulerende kjeltringer eller offer for omstendighetene? SIRUS rapport nr 1/ 07. Oslo, 2007. 140s.
- Stene, T. M., Moan, I. S., Giæver, T. & Wahl, R.

Evaluering av Nullvisjons-prosjektet på Lillehammer – Delrapport (3): Trafikantiltak. SINTEF rapport nr. STF50 A07059, 2007.

Tefre, E.M., Amundsen, A., Nordlund, S., og Lund, K.L.
 Studenter og rusmidler. Bruk av alkohol, tobakk, narkotika og pengespill blant studenter ved Universitetet i Oslo. SIRUS rapport nr 4/07. Oslo 2007, 125 s.

7.2 Vitenskapelige artikler og bokkapitler

Biong, S., Ravndal, E.

Young men's experiences of living with substance abuse and suicidal behaviour: Between death as an escape from pain and the hope of a life. *International Journal of Qualitative Studies on Health and Well-Being* (2007) 2: 246-259.

Bye, EK.

Alcohol and Violence: Use of Possible Confounders in a Time Series Analysis. *Addiction* (2007) 102:369-376.

Hauge, R.

On the demise of the Norwegian Vagrancy Act. In Johan Edman & Kerstin Stenius (red). *On the Margins. Nordic Alcohol and Drug Treatment 1885-2007*. NAD publication 50. Helsingfors 2007

Hegna K, Rossow I.

What's love got to do with it? Substance use and social integration for young people categorized by same-sex experience and attractions. *Journal of Drug Issues*, 2007; 37: 229-256.

Käll, K., Hermansson, U., Amundsen, E.J. Rönnbäck, K. & Rönnberg, S.

The Effectiveness of Needle Exchange Programmes for HIV Prevention - A Critical Review. *The J. of Global Drug Policy and Practice*. (2007) 1: Online
<http://www.globaldrugpolicy.org/1/3/1.php>

Kovač, V. B., & Rise, J.

The relation between past behaviour, intention, planning and quitting smoking: the moderating effect of future orientation. *Journal of Applied Biobehavioral Research*, 2007, 12, 2, 82-100.

Lund, I. Drinking on the Premises in Norway: Young Adults' use of Public Drinking Places. *Addictive Behaviors* (2007) 32:2737-2746.

Lund, I. Lessons from the Grey Area: A Closer Inspection of At-risk Gamblers. *Journal of Gambling Studies* (2007) 23:409-419.

Lund KE, Lund M.

The impact of smoke-free hospitality venues in Norway. *Eurohealth* 2007; 12 (4). 22-4.

Myklestad, I. & Rise, J

Predicting willingness to engage in unsafe sex and intention to perform sexual protective behaviours among adolescents. *Health Education and Behavior*, (2007) 34(4): 686-89.

Nordlund, S.

The influence of EU on alcohol policy in a non-EU country. *Journal of Substance Use* (2007), 12 (6), 405-418.

Pape, H. og Rossow, I.

Farlig fyll. Overstadig drikking og problemer knyttet til alkoholbruk blant skoleungdom. *Tidsskrift for ungdomsforskning* (2007)7:113-125.

- Pape, H. og Storvoll, E.E.
Ungdom og narkotikabruk – mot normalt? I: Wichstrøm, L. og Kvalem, I.L. (red) Ung i Norge: Psykososiale utfordringer, s. 145-160. Oslo, Cappelen Akademisk forlag 2007.
- Rossow, I.
Trends in alcohol consumption and alcohol-related harms in Norway around the turn of the millennium. *Nordic Studies on Alcohol and Drugs*, 2007; Suppl; 24: 61-72
- Rossow, I., Mäkelä, P. & Österberg, E.
Explanations and implications of concurrent and diverging trends in alcohol consumption and indicators of alcohol-related harm in the Nordic countries. *Nordic Studies on Alcohol and Drugs*, 2007; Suppl; 24: 85-95
- Rossow I, Ystgaard M, Hawton K, Madge N, Hewitt A, Van Heeringen C, De Wilde EJ, De Leo D, Fekete S, Morey C.
Cross-national comparisons of the association between alcohol consumption and deliberate self-harm in adolescents. *Suicide & Life-Threatening Behavior*; 2007; 37: 605-615.
- Rossow, I.
Er menn farligst for seg selv eller andre? I: Schei, B. & Bakketeig, L.S. (red) Kvinner lider – menn dør. Folkehelse i et kjønnsperspektiv. Oslo: Gyldendal Akademisk, 2007.
- Rossow, I., Storvoll, E.E. og Pape, H.
Håndheves aldersgrensen for å få kjøpt alkohol? *Tidsskrift for Den norske lægeforening* (2007)127:1510-1512
- Scheffels, J & Costain, K.C.
To be one who continues to smoke. Construction of legitimacy and meaning in young adults accounts of smoking. *Addiction Research & Theory* (2007) 15 (2): 1-19.
- Skretting, A. Medicalisation with a Focus on Injecting Drug Users, Changes in the Norwegian Treatment system from the 1990s. In Johan Edman & Kerstin Stenius (red). *On the Margins. Nordic Alcohol and Drug Treatment 1885-2007*. NAD publication 50. Helsingfors 2007
- Storvoll, E.E. og Pape, H.
Ungdom, foreldre og rus. I: Wichstrøm, L. og Kvalem, I.L. (red) Ung i Norge: Psykososiale utfordringer, s. 161-172. Oslo, Cappelen Akademisk forlag 2007.
- Strandbu, Å., Storvoll, E.E. og Kvalem, I.
Endringer fra 1992 til 2002 i selvrapportert slanking og problematiske spisemønstre blant ungdom. *Tidsskrift for Norsk Psykologforening* (2007) 10:4-10.
- Sæbø, G.) "Fleksible medier og kontrollert kommunikasjon. Om unges bruk og forståelse av peer-to-peer (P2P) teknologi", s. 186-210 i Lüders, Marika/Prøitz, Lin og Terje Rasmussen (red): *Personlige medier. Livet mellom skjermene*. Oslo: Gyldendal Akademisk, 2007
- Ødegård, E., Amundsen, E.J. & Kielland, K.B.
Fatal overdoses and deaths by other causes in a cohort of Norwegian drug abusers-A competing risk approach. *Drug and Alcohol Dependence* (2007) 89:176-182
- Østhus, S., Pape, H. og Lund, K.E.
Røykerestriksjoner og røykevaner i videregående skole. *Tidsskrift for den norske lægeforening* (2007)127:1192-1194.

7.3 Dokumentasjon

- Andersen AE, Lund KE.
Og nå – reklame! TV-program om tobakksreklame (30 minutter). NRK 1, 2007.

Bryhni, A (red.).

Rusmidler i Norge 2007 Statens institutt for rusmiddelforskning, Oslo 2007

Espeland WS, Lund KE.

Jakten på fiskaren. NRK P2. Radiodokumentar (45 minutter), 2007.

Hordvin, Odd (red.).

'The Drug situation in Norway 2007'. Statens institutt for rusmiddelforskning, Oslo 2007

Iversen, Erik, Grethe Lauritzen, Astrid Skretting, Arvid Skutle.

Det nasjonale dokumentasjonssystemet innen tiltaksapparatet for rusmiddelmisbrukere. Pasient/klientkartleggingsdata. Rapport for 2006 www.sirus.no

Lauritzen, H.C

Kommunenes forvaltning av alkoholloven 2006. Rapport publisert på nett desember 2007.

Lund, M.K. Ødegård og Amundsen, E.J.

'Narkotikasituasjonen i kommunene 2002-2005'. Nettrapport, publisert på www.sirus.no januar 2007.

Pape, H., Rossow, I. og Storvoll, E.E. (2007).

Metoderapport for Skoleundersøkelsene 2004, 2005 og 2006 i tilknytning til SIRUS' evaluering av Regionprosjektet. www.sirus.no.

Rise, J.

Grunnlaget for allmennhetens kunnskap om sammenhengen mellom røyking og lungekreft på 1950-tallet. En sosialpsykologisk analyse. I K.E. Lund (red.) Grunnlaget for allmennhetens oppfatning om risiko ved sigarett røyking i 1950- og 60 årene i Norge. SIRUS skrifter nr 2/07. Oslo; 2007, s. 52-67.

Vedøy, T.F. og Amundsen, E.J..

Hvordan skal vi spørre om innvandrerbakgrunn og hva slags analyser kan gjennomføres på ulike datagrunnlag? Internt notat SIRUS, 95 s.

7.4 Populærartikler, debattinnlegg, bokanmeldelser o.l.

Amundsen, E.J.

Letter: Needle sharing: a reply to Wodak. Addiction (2007) 102:162-163

Bye, EK.

"Landsrapporter- Rapport fra Norge" Nordisk alkohol- & narkotikatidskrift, 24, 1/2007.

Bye, EK.

"Landsrapporter- Rapport fra Norge" Nordisk alkohol- & narkotikatidskrift, 24, 4/2007.

Hansen, M.

"Pengespill og pengespillproblemer". www.forebygging.no

Lund KE.

Snus bør kunne brukes i røykeavvenning av mislykkede sluttetere. Den norske tannlegeforenings tidende 2007; 117: 338-40. Forkortet utgave trykket i som kronikk i Dagens Medisin. 2007; 4: 26 og lagt ut på [Forebygging.no](http://www.forebygging.no/fhp/d_emneside/cf/hApp_101/hPKey_10775/hParent_180/hDKey_1):
http://www.forebygging.no/fhp/d_emneside/cf/hApp_101/hPKey_10775/hParent_180/hDKey_1

Pape, H., Rossow, I. og Baklien, B.

Edrueelig kritikk? Respons på Audestad og Schanche Andresens kronikk. Nytt fra Kompetansesentrene nr 4/07, s. 6-7.

- Pape, H., Baklien, B. og Rossow, I.
Villedende om rusforebygging i skolen. Tidsskrift for Den norske lægeforening (2007)127:1399.
- Ravndal, E.
Evaluering av behandlingskollektiver i rusomsorgen: Har de fortsatt en plass i dagens rusbehandling? Tidsskrift for Norsk Psykologforening (2007)1: 17-21.
- Ravndal, E.
Randomiserte kontrollerte forsøk i klinisk rusmiddelforskning - vitenskapelig hybris? Utposten (2007)1:19-21.
- Ravndal, E.
Personlighetsforstyrrelser og fullføring av behandling. I: Rusmiddelmissbrukere og psykiske lidelser, Nordisk ekspertkonferanse, Lillehammer 25 – 26. november 2006, Helse- og omsorgsdepartementet og Sosial- og helsedirektoratet (2007): 71-77.
- Rise, J., & Kovac, V. B. Timely, refreshing, ambitious, and above all challenging. Book Review: Robert West, *The theory of addiction*. NAT, 2007, 24, 334-37.
- Rise, J.
On time perspective, autonomy and various passions in health education. NAT, 2007; 24, 320-23.
- Rossow I.
Anmeldelse av Darke et al (2007) Mortality amongst illicit drug users. Addiction, 2007; 102; 1168.
- Skretting, Astrid.
Harm reduction – any limits? NAT nr 3/2007. Vol 24, 270-279.
- Storvoll, E.E., Rossow, I. og Pape, H.
Til nytte for handlingsplaner? Rus & Samfunn nr. 4/07, s. 14-15.

8 MEDARBEIDERNES ØVRIGE VIRKSOMHET

8.1 Foredrag og kongressdeltagelse

Ellen J. Amundsen

- "Effectiveness of needle exchange, a closer look at the existing evidence" First International Conference on the International Society for the Study of Drug Policy, ISSDP 22-23 mars 2007, Oslo
- "Drikkemønster og narkotikamisbruk i byer og bygder" Kriminalitetsforebyggende råd/Vesta/Kommunenenes sentralforbund: Bergenskonferansen 21-22 mai 2007. Bergen
- "Does successful school-based prevention of bullying influence substance use among 13-16 year olds?" 33rd Annual Alcohol Epidemiology Symposium of the Kettil Bruun Society, 4-8 juni Budapest
- "Alkoholbruk blant ungdom med innvandrerbakgrunn – majoritet og minoritet" . Rusmiddelavdelingen/Sosial- og helsedirektoratet, 27. September 2007
- "Estimating incidence of injecting drug use - A new approach based on surveys among IDU" . Expert meeting on problem drug use, EMCDDA 11 oktober 2007. Lisboa
- "Innvandrerungdom og rus" Internasjonal helse- og sosialgruppes andre høstkonferanse i samarbeid med Det norske totalavholdsselskap. Oslo Kongressenter 3 november 2007

Bergljot Baklien

- "Hva har evalueringene av Ansvarlig vertskap lært oss?" Dagsseminar om Ansvarlig vertskap i Sosial- og helsedirektoratet, 23. januar, Oslo.
- "Usynlig teater som metode for å undersøke overskjenking: En etisk utfordring" og "Varför lyckades ansvarligt vertskap i Narvik och varför lyckas inte alla?" På NAD-seminaret "Krogvett på land och till sjöss – ansvar för trivsel och trygghet i utskänkningsmiljöer", 24.- 25. januar , Mariehamn, Åland.
- "Fra nasjonale føringer til lokal handling". Erfaringsseminar om Regionprosjektet, Midtnorsk kompetansesenter – rus, 27.-28. februar, Molde.
- "Evalueringen av Ansvarlig vertskap i Trondheim og Bergen", Alkohol-faglig konferanse i Bodø (storbykonferansen), 23. – 25. mai.
- "Hva sier forskningen om Ansvarlig vertskap?" Seminar om Ansvarlig Vertskap – rus, vold og uteliv, arrangert av Bergensklinikkene, Bergen, 29. mai
- "Sosiologi og oppdragsforskning", møte i Østlandsavdelingen av Norsk sosiologforening, 31. mai i Oslo.
- "Overskjenking i Bergen", fagseminar arrangert av Bergensklinikkene, 5. september i Bergen.
- Sammen med Irene Prestøy Lie: "Tradition, poverty and modernity in Sri Lanka - The role of alcohol and drugs". Internasjonalt seminar "Tradition, poverty and modernity - alcohol and drugs in a global perspective" i regi av Schizofrenidagene, 5. november i Stavanger.
- "Prosessevalueringen av Regionprosjektet", Sosial- og helsedirektoratets årskonferanse for de regionale kompetansesentrene, 27. november i Sandefjord.
- "Overskjenking, skjenkekontroll og ruspolitikk". Folkemøte i Haugesund, arrangert av Røde kors og Haugesunds avis, 18. desember.

Elin K. Bye:

- "Is the impact of alcohol consumption on violence relative to the level of consumption?". Kettil Bruun Society 2007, Budapest, Maastricht, 4.- 8. juni
- "Drinking pattern and fights after drinking among adolescents: a comparative analysis". ESPAD project meeting Pisa 22-23 oct. 2007

Marianne Hansen

- "Ungdom og pengespill" på SNSUS konferanse om "Spel på Internet & Preventionsarbeite med inriktning mot ungdomar med spelproblem - 21-22 maj 2007, Köpenhamn

- "Prohibition of bank note acceptors on slot machines – Consequences for gambling frequency, expenditure and gambling problems in Norwegian adolescents" The National Association of Gambling Studies NAGS, Australia
- "Gambling Addiction Problems - A public health perspective" i forbindelse med Lotteritilsynet i Latvias 10 års jubileums konferanse: "Supervision of Gaming in Latvia and Europe – experience and possibilities of development" Riga, November 29, 2007

Odd Hordvin

- Arrangør og møteleder for europeisk kurs - REITOX Academy - 'Best Practices', Oslo 12-13. september 2007
- Presentasjon av EMCDDAs årsrapport 2007 om narkotikasituasjonen i EU og Norge for berørte departementer og direktorater, 21. november 2007.

Velibor Bobo Kovac

- "Avhengighetsteorier" Ved SIRUS, 24 april 2007, Oslo, Norge
- "Avhengighet" Ved SIRUS, 25 oktober 2007, Oslo, Norge

Elisabeth Larsen

- "Determinants of the use of snus- the role of expectancies" The 21st EHPS Conference, 15-18 August 2007, Maastricht, The Netherlands.
- "Evaluation of a national anti-tobacco campaign based on testimonials" ECTOH 07 4th European Conference Tobacco or Health 2007 i Basel 11.-13. oktober

Grethe Lauritzen

- "Kartlegging av rusmiddelbruk ved landets barneverninstitusjoner". Barn, ungdom og familiedirektoratet (BUFdir) Oslo 27. februar 2007.
- "Unge rusmiddelbrukere i behandling". Rådslag for "unge personer med etablert rusmisbruk", SHDIR. Oslo 5. juni 2007.
- "Barn av rusmiddelbrukere – konklusjoner og anbefalinger fra to SIRUS rapporter". Mobiliseringssamling for langsiktig og systematisk oppfølging av barn av psykisk syke og eller rusmiddelbrukende foreldre i kommunene, i regi av Barn- og likestillingsdepartementet. Oslo 12. september 2007.

Hege Cesilie Lauritzen

- "Overskjenking i Bergen " En presentasjon av resultatene av evalueringen av Ansvarlig vertskap i Bergen. Senterpartiets byrådsgruppe, Bergen rådhus 22. oktober 2007.

Christian Lund

- "Formidlingsmessige dilemmaer" SIRUS internseminar, Holmen fjordhotell 20.-21. september

Ingeborg Lund:

- "Oslo by night. Aspects of going out habits among Norwegian young adults." 33rd Alcohol Epidemiology Symposium of the Kettil Bruun Society, Budapest, Ungarn 4/6-8/6 2007
- "Total consumption of gambling." Foredrag holdt på the National Association for Gambling Studies' 17th Annual Conference, Cairns, Australia, 11-13. nov, 2007.

Karl Erik Lund:

- "Assessing the economic impacts of smokefree legislation. Some research design topics". Key speaker ved konferanse "Towards a smokefree society", Edinburgh, Skottland
- "The introduction of smokefree hospitality venues in Norway. Impact on revenues, frequency of patronage, satisfaction, well-being and compliance". Foredrag ved 4th European Conference, Tobacco or Health, Basel, Sveits

- "Measuring effects of snus in smoking cessation. Some research design aspects". Foredrag holdt for Pfizer Limited Study Design Group, Stockholm. Norsk utgave holdt for Tobakksfritt og på internt fagmøte i SIRUS.
- "Smokefree bars and restaurants in Norway". Foredrag for nederlandske parlamentarikere, Den Haag, Nederland
- The introduction of smokefree hospitality venues in Norway". Foredrag symposium "Wereld Niet Roken Dag 2007", Den Haag, Nederland
- "Reasons for the diffusion of snus use in Norway". Foredrag for Pfizer Europe, Stockholm
- "Hvorfor slutter ikke flere å røyke? Hva motiverer ungdom til å fortsette i et stadig mer tobakksfiendtlig samfunn? Foredrag konferanse arr Østfold fylkeskommune, Moss
- "Tobakksforskningen ved SIRUS". Presentasjon for NAD's styre og råd, Oslo
- "Skadereduksjon på tobakksområdet". Foredrag på internseminar ved SIRUS, Asker
- "Årsaker til vekst i snusbruket". Foredrag på konferanse arrangert av Fylkesmannen i Oppland, Lillehammer
- "Røyking i et tobakksnegativt normklima". Foredrag på lanseringskonferanse for FRI, Sosial- og helsedirektoratet, Oslo
- "Tobakksavgift og grensehandel" Foredrag for Særavgiftsutvalget, Finansdepartementet, Oslo
- "Røyking og sosial ulikhet". Foredrag på Primærmedisinsk uke, Soria Moria, Oslo
- "Ungdom og snus – en ny trend". Foredrag i Kreftforeningen, Oslo
- "Årsaker til vekst i snusbruket". Foredrag for Kreftforeningens generalforsamling, Oslo

Marianne Lund

- "Hard-core smokers in Norway. Who are the "hard-core" smokers, and has this group changed?" ECToH 07, 4th European Conference Tobacco or Health, 11.-13. October, 2007, Basel, Switzerland.

Inger Synnøve Moan

- "Alcohol consumption and alcohol related sick leave; moderating factors." The 21st EHPS Conference, 15-18 August 2007, Maastricht, The Netherlands.
- "The effect of private roles on the relationship between alcohol use and alcohol related sick leave; 10-year longitudinal study". The 33rd Annual Alcohol Epidemiology Symposium of the Kjetil Bruun Society, 4-8 June 2007, Budapest, Hungary.

Sturla Nordlund

- "Bruk eller misbruk? Endringer i folks syn på alkoholbruk og alkoholpolitikk". Foredrag for Divisjon for rettsstoksikologi og rusmiddelforskning, Folkehelseinstituttet, Oslo, 5.2.2007.
- "Alkoholavgifter og andre alkoholpolitiske virkemidler". Foredrag for Særavgiftsutvalget og dens referansegruppe. Finansdepartementet, Oslo, 13.2.2007.
- "Nordic Alcohol Policy: Scientific Grounds, Empirical Research and Future Perspectives". Foredrag på konferansen "Developing Effective Alcohol Policy for Russia. World Experience and Russian Realities". Russian Academy for Civil Service by the President of Russia, Moskva, 1.-2. mars, 2007.
- "Totalkonsumteorien og den kollektive drikkekulturen". SIRUS teoriseminar, 28.3.2007.
- "Use or abuse of alcohol. What are we talking about? Proposal for an international comparative study". Arbeidsmøte i AMPHORA-prosjektet. Barcelona, 8.-9. mai.
- "Effects of increasing availability of wine and spirits in Norway". The 33. Alcohol Epidemiology Symposium of the Kjetil Bruun Society (KBS) i Budapest, 4-8 juni 2007.
- "Norwegian alcohol policy - Foundations and possible effects". Foredrag for delegasjon fra Kasakstan, Helse- og omsorgsdepartementet, Oslo, 6.12.2007.

Hilde Pape;

- "Drinking and getting stoned. A general population study of simultaneous alcohol and cannabis use among youth. The 33rd Annual Symposium of the Kjetil Bruun Society for Social and Epidemiological Research on Alcohol, Budapest, 4- 8. juni 2007
- "SIRUS' evaluering av Regionprosjektet". Sosial- og helsedirektoratets konferanse for Kompetansesentrene for rusmiddelspørsmål. Sandefjord, 27. november 2007
- "Tilgjengelighet av alkohol i ungdomskulturen". Juvente. Drammen, 22. september 2007.

- "Evidence based practices: A sad story of success". Reitox Academy on Best Practices (seminar i regi av European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction), Oslo, 12.-14. september 2007.
- Nye tider – gamle mønstre? Om rusmiddelbruk blant norsk ungdom. Fagdage på Gaustad: Ungdom, rus og psykisk lidelse. Oslo, 4.-5. september 2007.
- Ungdom og alkohol: Forestillinger, forskningsfunn og forebygging. Jubileumskonferanse for Stiftelsen Incognito klinikk, Oslo 8. mai 2007.
- Farlig og forlokkende: Om ungdom og rusmidler. Foreldre ved Bygdøy og Ruseløkka skole. Oslo 2. mai 2007.
- Ungdom og rus: Nye tider, nye trender og nye forskningsfunn. Etterutdanningskurs for spesialister i barne- og ungdomspsykiatri. Oslo 28.-30. januar 2007.

Edle Ravndal

- "Alkohol, kjønn og samfunn – en postmoderne Nille?" Dagskonferanse, Kvinner og alkohol, Actis og Globus kongressenter, 23. februar 2006, Bergen.
- "Hva kan den evidensbaserte forskning tilby den kliniske behandlingsvirksomhet på rusfeltet?" Seminar, Evidenskravet i helsetjenestene, Rokkansenteret, UiB, 6. mars 2006, Bergen.
- "Vocational training and work as basic factors in substance abuse treatment". 2nd International Congress on Health and Work, 13-18 mars 2006, Cuba.
- "Personlighetsforstyrrelser og rusmisbruk". Dobbelt diagnose – rus og psykiske lidelser, Confex-konferanse, Oslo Kongressenter, 21-22 mars 2006.
- "Hvem er de kvinnelige rusmisbrukerne, og hva trenger de hjelp med i tiltaksapparatet?" Årskonferanse for Avd. for rusbehandling, Sykehuset Østfold HF, 22. mai 2006, Sarpsborg.
- "Ideology and Best Practice", The 10th International Symposium on Substance Abuse Treatment (arrangement og deltakelse) 1-3 oktober, Oslo.
- "Personlighetsforstyrrelser og rusmisbruk". Dobbelt diagnose – rus og psykiske lidelser, Oslo Kongressenter, Confex-konferanse, Oslo Kongressenter, 21-22 november 2006.
- "Substitution treatment and pregnancy and the follow-up of the families the following years", National and International experts' advisory conference (deltagelse og oppsummering), Sosial- og helsedirektoratet, 12-14 november 2006, Oslo.
- "Rusbehandling – fra en forskers ståsted". Seminar om rusbehandling sett i lys av rusreformen, Fagdager NKS, Kvamsgrindkollektivet, 6. desember, Trondheim.

Jostein Rise

- "Forskningsprofil ved SIRUS" Møte for nordiske forskningsinstitutt ved SORAD/NAD. Stockholm, 2. februar 2007.
- "Forskningsprofil ved SIRUS" NAD-møte, Oslo 30. mars 2007.

Ingeborg Rossow

- "On gender convergence in drinking behaviour." Kjetil Bruun Society meeting, Budapest, June 2007.
- "Kunnskap om effect av forebyggende tiltak på rusmiddelfeltet – hva er relevant for gambling?" SNSUS, Nordisk konferanse om pengespill og pengespillproblemer, København, mai 2007.
- "Potensiell effekt av behandlingsskjedemodellen på selvmordsrater." Nasjonal konferanse om selvmordsforebyggende arbeid, Lillehammer, mai 2007.

Astrid Skretting

- "Bruk av rusmidler blant ungdom." Foredrag på konferanse om "Rus blant barn og unge" i regi av Confex Norge AS. Oslo 22. og 23. mai 2007.
- "Ungdom og bruk av rusmidler". Foredrag Bufetat. 22. august 2007.
- "Harm reduction – any limits?". KBS. Budapest 4.-8. juni 2007.
- "Skadereduksjon - går det noen grenser?" Foredrag internseminar SIRUS 21. september 2007.

- "Skadereduksjon - går det noen grenser?" Fagmøte 3. oktober 2007.
- "Skadereduksjon - går det noen grenser?" Foredrag FHI 19. november 2007.
- "Evaluering av "Plata-planen" og status for sprøyteromsevalueringen". Politidirektoratet. 28. februar 2007.

Mette Irmgard Snertingdal

- "Utviklingen av heroinmarkedet fra 1970-tallet frem til i dag." Underretningsseminar TAD, PK, SGK, 20-22 november 2007, Quality Hotell Mastemyr, Kolbotn, Norge.

Elisabet E. Storvoll:

- "Håndheves aldersgrensen for å få kjøpt alkohol?" Presentasjon for SIRUS' fagråd 25. juni 2007, Oslo.
- "SIRUS' evaluering av Regionprosjektet". Presentasjon på lanseringsseminaret "Regionprosjektet – nyttig rusforebygging?" 26. november 2007, Oslo.
- "SIRUS' evaluering av Regionprosjektet". Presentasjon ved Sosial- og helsedirektoratets konferanse for Kompetansesentrene for rusmiddelspørsmål 27. november 2007, Sandefjord.

Gunnar Sæbø

- "Smoking In Norwegian Movies. Trends in Frequency 1945-2005". ECTOH 07 4th European Conference Tobacco or Health 2007 i Basel 11.-13. oktober

8.2 Undervisning og veiledning

Ellen J. Amundsen:

- Veiledning oppdragstaker/masterstudent om rusmiddelbruk blant innvandrere, representativitet av surveyundersøkelser og presentasjon

Bergljot Baklien

- Kvalitetssikring/forskerveiledning på prosjektet "Evaluation of the development cooperation through Norwegian NGOs in Guatemala" (NUPI/NIBR)
- Kvalitetssikring/forskerveiledning på prosjektet "Evaluering av utekontaktvirksomhet" (NIBR)
- Forskerveiledning på prosjektet "Prosessevaluering av implementeringen av forebyggingsprogrammet Unge og Rus i Oslo" (Nord-Norsk kompetansesenter – rus).
- Sensur på masternivå, Universitetet i Oslo

Elin K. Bye:

- Veiledning av masterstudent i sosiologi ved UiO

Marianne Hansen

- Deltatt på workshop om pengespillatferd ved Schizofrenidagene i Stavanger, 8.11.2007
- Dagseminar og ungdom og pengespill ifm. etterutdanning i Barne og ungdomspsykiatrien, St. Olavs Hospital, Trondheim
- Forelesninger holdt for Arbeidslivets kompetansesenter for rus- og avhengighetsproblematikk,
- AKAN.
- Forelesninger holdt for studenter ved etterutdanning i rus og avhengighet ved Diakonhjemmets høyskole
- Forelesninger for deltagere i det nasjonale opplæringsprogrammet spilleavhengighet for ansatte i helse- og sosialsektoren, Høgskolen på Lillehammer
- Veiledet psykologistudent i hovedoppgaveskriving
- Veiledet sykepleierstudent i skriving av masteroppgave

Velibor Bobo Kovac

- Forelesninger UiO, Masterstudium i psykologi, "Delay of gratification"
- Forelesninger UiO, Masterstudium i psykologi, "Selvregulering i perspektiv"

Grethe Lauritzen

- Undervisning ved UiO, Seksjon for kliniske rusmiddelproblemer. Standardiserte opplæringskurs for bruk av Addiction Severity Index (ASI) og Adolescent Assessment Dialogue (ADAD), europeiske versjoner (EuropASI og EuroADAD).
- Innføring i EuropASI som del av verktøyet ASAM PPC-2R (American Society of Addiction Medicine, Patient Placement Criteria, 2.utg.). Midt-norsk kompetansesenter for rusfaget, Trondheim.
- Innføring i EuropASi ved Regionsenter SØR-ØST for barn og unges psykiske helse (R-bup) for bruk i prospektiv forskningsstudie ved R-bup.
- Forelesninger ved Barne- og familieetaten i Oslo om behandling av unge, tungt belastede rusmiddelmissbrukere.
- Forelesninger ved HiO, avd. videreutdanning for lærere, om identifisering av barn og unge i risiko for å utvikle rusmiddelmissbruk – og forebyggende tiltak i skolen.
- Veiledning av behandlingstiltak i forhold til evaluering av virksomhet.

Karl Erik Lund

- Hovedveileder doktorgradsstudent i sosiologi, Universitetet i Oslo
- Hovedveileder doktorgradsstudent i psykologi, Universitetet i Oslo
- Veileder hovedfagsstudent i statsvitenskap, Universitetet i Oslo
- Sensor masteroppgave i psykologi, Universitetet i Oslo

Thor Norström

- Innføringskurs i tidsserieanalyse (ARIMA) på SIRUS 15 timer desember 2007.

Hilgunn Olsen

- Forelesninger Politihøgskolen i Oslo om Plataplanen og –aksjonen, februar og november.

Edle Ravndal

- Professor II, Seksjon for kliniske rusmiddelproblemer, Institutt for psykiatri, UiO.
- Forelesning, basiskurs LAR, Klinikk rus og avhengighet, Aker universitetssykehus HF, "Rehabilitering med bruk av medikamenter – med eller uten institusjonsbehandling?", 28 februar og 9 mai.
- Fagutviklingsseminar, Klinikk rus og avhengighet, Aker universitetssykehus HF, "For å vite om det virker, må vi beskrive hva det er", 19 april.
- Organisering av 3 dagers fordypningskurs i Rus og Psykiatri, Seksjon for kliniske rusproblemer, UiO, 15-17 oktober.
- Forelesning for leger i spesialistutdanning, Psykiatrisk divisjon, Ullevål Universitetssykehus, Oslo, "Rusreformer, tiltakstyper og utfall av behandling", 15. mai.
- En dags undervisning om "Rus og psykiatri" for studenter i Videreutdanning i rusbehandling og avhengighetsproblematikk, Diakonhjemmets høgskole, Oslo, 27. august.
- "Opponent" dr.grad, sluttseminar, Høgskolen i Bodø, 1. november.
- Undervisning på Nord-Norgeskurset 2007, Klinisk emnekurs i rusbehandling og dopingproblemer, "Rusbruk og psykiatri i allmenntjenesten – det muligste kunst", Allmennelegeforeningen og Norsk forening i allmenntjenesten, Hurtigruta, 21-24 september.
- Hovedveileder for 2 doktorgradsstudenter og biveileder for 2 doktorgardsstudenter
- Veileder for 1 mastergradsstudent

Jostein Rise

- Professor II, Psykologisk Institutt, Universitetet i Oslo; undervisning helse- og sosialpsykologi.
- Hovedveileder for 5 dr.gradsstipendiater og biveileder for 3 dr.stipendiater.
- Sensor, Psykologisk Institutt, NTNU
- Veileder for 3 mastergradsstudenter

Ingeborg Rossow:

- Hovedveileder for to dr.gradsstipendiater og biveileder for en dr.gradsstipendiat, veileder for en masterstudent og en videreutdanningskandidat
- Undervisning seminar ungdomsmedisin, Medisinske fakultet, Universitetet i Oslo
- Seminar epidemiologi, R-BUP

Mette Irmgard Snertingdal

- Forelesning, Master, institutt for kriminologi og retts sosiologi, UiO, "Refleksivitet og Hans-Georg Gadamer's hermeneutikk" i oktober.

Gunnar Sæbø

- Sensor på mastergrad, Institutt for medier og kommunikasjon, UiO
- Sensor på hovedfag, Institutt for sosiologi og statsvitenskap, NTNU
- Sensor på masternivå, Avdeling for tv og filmvitenskap, HIL
- Sensor på BA-nivå, Psykologisk institutt, NTNU & Institutt for Infomedia, UiB

8.3 Konsulentarbeid, komité og styreverv

Ellen J. Amundsen:

- Referee-oppgave for International Journal of Circumpolar Health
- Medlem doktorgradskomité Universitetet i Tromsø, Annenopponent disputas Karasjok 28 april

Bergljot Baklien:

- Medlem av styret for AKAN.
- Medlem av referansegruppe for "studentprosjektet" AKAN.

Anders Bryhni

- Leder av gruppen for bevaring av instituttets datasett – Gullkisten.
- Leder av redaksjonsgruppen for publikasjonen "Rusmidler i Norge"

Elin K. Bye:

- Redaksjonsassistent i Nordisk Alkohol & Narkotikatidskrift.
- Medlem av redaksjonen for "Rusmidler i Norge"
- Medlem i Coordinating Committee, Kjetil Bruun Society (kasserer).
- Ansattes representant i Fagrådet ved SIRUS

Grethe Lauritzen

- Medlem av utredningsgruppe som arbeider med å integrere nasjonalt pasient/klientkartleggingssystem i Norsk Pasientregister. Gruppen ledes av SHDIR.
- Leder av kompetansesentergruppe for det nasjonale pasient/klientkartleggingssystemet.
- Deltaker i internasjonalt og nordisk nettverk for utvikling og implementering av EuropASI/EuroADAD.
- Medlem av forskningsforum på LAR feltet.
- Norsk medlem av referansegruppe i EMCDDA for utvikling av Treatment Demand Indicator (TDI).
- Medlem av nasjonalt nettverk for behandlingstilbud som arbeider med gravide rusmiddelbrukere og foreldre med små barn.
- Medlem av faggruppe for arbeid med relevante kartleggings-/diagnoseverktøy for barn og unge m.h.t. utvikling av rusmiddelbruk. Ledet av SHDIR.

Christian Lund

- Medlem av Forum for informasjonssjefer i regi av Helse- og omsorgsdepartementet
- SIRUS representant i redaksjonskomité med SHdir og FHI
- Leder av arrangementsgruppe for SIRUS' fagmøter

Ingeborg Lund

- Referee for dansk pengespillrapport
- Referee for Addictive Behaviors
- Referee for Addiction Research and Theory

Karl Erik Lund:

- Section editor Tobacco Induced Diseases.
- Referee-work for Respiratory Health, Addictive Behaviours, Tidsskrift for Den norske legeforening, Scandinavian journal of public health, BMC Public Health

- Faglig medarbeider Tidsskrift for Den norske legeforening
- Medlem av WHO/IARC's komite for utarbeidelse av Handbook on Tobacco Control

Marte K. Ødegård Lund

- Medlem i ressursgruppe for RUStelefonen
- Medlem i arbeidsgruppe "Statistikk over kommunal innsats innenfor rusbehandling" i regi av SSB
- Deltaker i referansegruppe for retningslinjer for dobbeldiagnose, SHdir
- Ansattes representant i Fagrådet ved SIRUS

Inger Synnøve Moan

- Referee for tidsskriftet *Psychology and Health*
- Referee for tidsskriftet *Accident Analysis and Prevention*
- Referee for tidsskriftet *Applied Psychology: An International Review*
- Referee for tidsskriftet *European Addiction Research*
- Sensor på masteroppgave i psykologi ved psykologisk institutt, Universitetet i Oslo.
- Vararepresentant i styret til AKAN

Sturla Nordlund

- Medlem av Scientific Advisory Board for the Addiction Research Institute (IVO) i Rotterdam, Nederland.
- Sakkyndig (referee) for *Addiction* og *Nordisk alkohol- & narkotikatidsskrift*.
- Leder for valgkomiteen i The Kjetil Bruun Society for Social and Epidemiological Research on Alcohol (KBS) (til 8.6.07).
- Norsk medlem av referansegruppe i EMCDDA for utvikling av området (key indicator) "Population surveys on drug use among the general population".

Hilgunn Olsen:

- Styremedlem i Norsk forening for kriminalreform (KROM)

Hilde Pape:

- Medlem av Statens klagenemnd for film og videogram
- Medlem av Nasjonal forskningsetisk komité for samfunnsvitenskap, jus og humaniora
- Referee for *Scandinavian Journal of Psychology* og *Tidsskrift for Den norske legeforening*

Edle Ravndal

- Medlem i prosjektgruppe for å lage nasjonale faglige retningslinjer for medikamentell behandling og rehabilitering av opiatavhengige, Sosial- og helsedirektoratet.
- Medlem i prosjektgruppe for å lage nasjonal veileder for vurdering av henvisninger til tverrfaglig spesialisert rusbehandling, Sosial- og helsedirektoratet.
- Medlem av referansegruppe for nasjonale faglige retningslinjer for utredning, behandling og oppfølging av personer med en samtidig alvorlig psykisk lidelse og ruslidelse, Sosial- og helsedirektoratet.
- Medlem av Det vitenskapelige råd, Statens institusjonsstyrelse, Stockholm.
- Medlem av the International editorial advisory group for *The International Journal of Therapeutic Communities*.
- Medlem av the Editorial board *Journal of Drug Issues*.
- Medlem i komite for vurdering av stilling som gjesteprofessor ved Växjö universitet.
- Medlem av referansegruppen for Regionalt kompetansesenter for dobbeltdiagnose rus og psykiatri (RKDD), Helse Øst.
- Vurdering av søknader for etablering av Regionalt kompetansesenter for tverrfaglig spesialisert behandling for rusmiddelavhengighet og skadelig bruk av rusmidler i Helse Vest.
- Referee: *Comprehensive Psychiatry*

Jostein Rise

- Assisterende redaktør (assistant editor) i *Addiction*
- Referee: *British Journal of Social Psychology*, *British Journal of Health Psychology*, *Psychology and Health*, *Psychological Record*, *Addiction*

Ingeborg Rossow:

- Assisterende redaktør (assistant editor) i Addiction
- Vitenskapelig konsulent (referee) for tidsskriftene:
 - Addiction
 - Journal of Studies on Alcohol
- Bedømmelse av professorkompetanse ved University of California
- Bedømmelse av søkere til stipendiatstilling, medisinske fakultet, Universitetet i Oslo
- Bedømmelse av doktorgradsavhandling, medisinske fakultet, Universitetet i Oslo
- Medlem av norsk kompetansenettverk på rusmiddelfeltet
- Medlem av det svenske folkehelseinstituttets vitenskapelige råd i alkohol- og narkotikasørsmål
- Leder av programplankomite for nytt rusmiddelforskningsprogram, Norges forskningsråd
- Medlem av WHO Expert Advisory Panel on Drug Dependence and Alcohol Problems
- Medlem av WHO Expert Committee on Alcohol Problems

Janne Scheffels

- Referee for British Journal of Health Psychology
- Medlem i Nasjonalt råd for tobakksforebygging

Astrid Skretting:

- Medlem av Scientific Committee, EMCDDA.
- Medlem av Pompidougruppens "Research Platform" - gruppe
- Leder av redaksjonsråd Nordisk alkohol- & narkotikatidsskrift.
- Medlem av referansegruppe SHdir for utarbeidelse av nasjonale retningslinjer for behandling og rehabilitering av opioidavhengige.
- Vitenskapelig konsulent (referee) for tidsskriftene: Addiction og Nordisk alkohol- % narkotikatidsskrift.
- Statens representant i styret for Fondet for forskning og folkeopplysning om Edruskap.

Elisabet E. Storvoll:

- Referee for Addiction.

Gunnar Sæbø:

- Referee for NCTOH2007 i Minneapolis
- Redaksjonsmedlem i *Sosiologi i dag*

9 ÅPNE FAGMØTER OG SEMINARER

Fagmøter

07.02.: Er snus et skadereducerende alternativ til sigaretten?

Innledere:

Karl Erik Lund, forskningsleder SIRUS
Kari Huseby, Avd. for tobakk, Sosial- og helsedirektoratet
Freddy Lewin, vitenskapelig rådgiver ved Swedish Match

07.03: Sporadisk bruk av narkotika – hva innebærer det?

Innledere:

Flore Singer Åslid, dr.grad i antropologi, NTNU
Astrid Skretting, forskningsleder SIRUS
Per Arne Skjeggstad, leder av Landsforeningen for utekontaktene

11.04: Hva skjer med byen når alkoholen flyter?

Innledere:

Øyvind Horverak, forsker SIRUS
Erling Fossen, Oslo byaksjon
Bjørn Åge Hansen, stasjonssjef ved Sentrum politistasjon i Oslo

09.05: Hva betyr minoritetsbakgrunn for ungdoms rusmiddelbruk?

Innledere:

Emran Surizehi, AgendaX – ressurscenter for ungdom
Camilla Ihlebæk, Unifob Helse, UiB

22.08: Med ruspolitikk på den politiske dagsordenen – Er alkohol et større samfunnsproblem enn narkotika?

Innledere:

Ingeborg Rossow, forskningsleder SIRUS
Tove Gjersrud, Høyre
Inger-Christin Torp, Ap

03.10: Finnes det noen grenser for skadereduksjon?

Innledere:

Astrid Skretting, forskningsleder SIRUS
Knut Papendorf, forsker institutt for kriminologi og rettssosiologi, Universitetet i Oslo
Kjell Skar, nestleder RIO – Rusmisbrukernes Interesseorganisasjon

07.11: Tre år med reform innen rusbehandling – tiltak i drift eller ansvarlig behandling?

Innledere:

Gabrielle K. Welle-Strand, Sosial- og helsedirektoratet
Eric Johanssen, RIO – Rusmisbrukernes Interesseorganisasjon
Edle Ravndal, forsker SIRUS

Lanseringsseminarer

31.05: Det norske drikkemønsteret

Presentasjon av SIRUS-rapport 2/2007 ved Øyvind Horverak
Kommentarer: Runar Døving, Oslo Markedshøyskole og Bernt Bull, Helse og omsorgsdepartementet

26.11: Regionprosjektet – nyttig forebygging?

Presentasjon av SIRUS-rapport 6/2007 ved Bergljot Baklien, Hilde Pape, Ingeborg Rossow og Elisabeth E. Storvoll
Kommentarer: Heidi Johnsen, prosjektleder i Narvik kommune og Sven Andreasson, Avd. sjef ved det svenske folkehelseinstituttet